Møte nr. 4/21

SVEIO KONTROLL- OG KVALITETSUTVAL

MØTEINNKALLING

Dato: **måndag 22. november 2021**
Tid: **kl. 17.00**
Sted: Sveio kommunehus, **kommunestyresalen**

Forfall meldes til: Haugaland kontrollutvalgssekretariat IKS tlf 52 75 73 50, som SMS til mobiltlf. 959 86 979, eller på e-post: *post@kontrollutvalgene.no*

Medlem som må melde forfall eller meiner seg ugild, må gi melding om dette så tidleg som råd er. Varamedlemmer vert innkalla særskilt. Saker merka *Ikkje offentleg jamfør off. l.*, blir berre sendt internt. Sakskartet elles vil bli lagt ut på kommunen si nettside og på ***www.kontrollutvalgene.no.***

Saksliste:

22/21 Godkjenning av protokoll frå møtet 27.09.21

23/21 Orientering frå administrasjonen- rektor v/Sveio skule

24/21 Oppfølging av forvaltningsrevisjonsrapport om Forum for oppvekst i Sunnhordland

25/21 Invitasjon om felles forvaltningsrevisjon - Karmsund Havn IKS og eigarforhaldet til kommunale hamner og kaianlegg

26/21 Val av nytt forvaltningsrevisjonsprosjekt i 2022

27/21 Møteplan for 2022

28/21 Referat- og orienteringssaker 22.11.21

Eventuelt

Sveio/Aksdal, 15.11.21

Ole Ørjan Hov
leiar (sign.)

Toril Hallsjø
dagleg leiar/utvalssekretær

Kopi:	Ordførar	(møte- og talerett)
	Revisor	(møte- og talerett)
	kommunedirektør	(invitert/kalla inn)
	Varamedlemmer	(til orientering) og presse/publikum

SVEIO KOMMUNE

Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnr**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**22/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	033	

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRÅ MØTET 27.09.21

Sekretariatet sitt forslag til vedtak:

Protokoll frå møtet i Sveio kontrol- og kvalitetsutval 27.09.21 blir godkjent slik han ligg føre.

Vedlegg: Protokoll frå møtet 27.09.21

Saksorientering:

Utkast til protokoll frå kontrollutvalet sitt møte 27.09.21 følgjer vedlagt. Protokollen er gjennomlest og godkjent av leiar i etterkant av møtet og er oversendt kommunen slik han ligg føre. Det er ikkje kommet merknader til vedlagt protokoll.

Protokollen godkjennast formelt i dette møtet, og utvalsleiar eller evt. møteleiar vil så signere protokollen.

Aksdal, xx.11.21

Toril Hallsjø
Dagleg leiar/utvalssekretær

SVEIO KONTROLL- OG KVALITETSUTVAL

PROTOKOLL

Måndag **27. september 2021** blei det halde møte i Sveio kontroll- og kvalitetsutval under leiing av utvalsleiar Ole Ørjan Hov.

MØTESTAD:	Formannskapssalen, Sveio kommunehus
MØTESTART/ -SLUTT:	kl.17.10 – kl. 19.20
MØTANDE MEDLEMMER:	Ole Ørjan Hov (MDG), Arne Valen (Sp), Marit Elise Lier (Ap) og Solfrid Aasen (Sp)
MØTANDE VARAMEDLEM:	1. vara Per S. Wathne (Krf)
FORFALL:	Gustav Eidsvåg (Frp)
FRÅ SEKRETARIATET:	Dagleg leiar/utvalssekretær Toril Hallsjø, Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS
FRÅ REVISJONEN:	Oppdragsansvarleg revisor Tore Kristensen og revisor Edith Sætrevik, Rogaland Revisjon IKS Forvaltningsrevisor Helga Rognstad, Deloitte AS på Teams i sak 15/21
FRÅ ADMINISTRASJONEN:	Økonomisjef/ass. rådmann Peter O. Lura Kommunalsjef Elisabeth Nygaard i sak 15/21
ANDRE SOM MØTTE:	Ordførar Linn Therese Erve (Ap)
MERKNADER TIL INNKALLING OG SAKSLISTE:	Ingen

FØLGJANDE SAKER BLEI HANDSAMA:

SAK 14/21 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRÅ MØTET 03.05.21

Sekretariatet si innstilling*:*
Protokoll frå møtet i Sveio kontroll- og kvalitetsutval 03.05.21 blir godkjent slik han ligg føre.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Utvalet hadde ingen merknader protokollen.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:

Protokoll frå møtet i Sveio kontroll- og kvalitetsutval 03.05.21 blir godkjent slik han ligg føre.

SAK 15/21 FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT – «TILPASSA OPPLÆRING OG SPESIALUNDERVISNING»

Sekretariatet si innstilling:

1. Sveio kommunestyre har merka seg det som kjem fram i Deloitte AS sin rapport om «Tilpassa opplæring og spesialundervisning» og tek denne til orientering.

2. Rapporten vert oversendt til rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine 12 tilrådingar.

3. Rådmannen gir tilbakemelding til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet om oppfølging av rapporten innan 9 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Forvaltningsrevisor Helga Rognstad, Deloitte AS blei kobla til på Teams. Utvalsleiar innleia. Forvaltningsrevisor presenterte så rapporten. Ho viste til formål, problemstillingar, nytta metode, funn og observasjonar som var gjort knytte til tilpassa opplæring, samarbeidet med PPT, om saks-handsaminga og gjennomføringa av spesialundervisning, spesielt under Covid 19-pandemien. Desse funna munna ut i 12 tilrådingar frå revisor.

Valen hadde merka seg spesielt dette med manglande levering av tenester frå PPT, og meinte det var svært kritikkverdig. Han meinte revisor si bruk av ordet «uheldig» var for svakt. Det var viktig at dette ikkje skjedde igjen. Etter spørsmål frå utvalsleiar innrømma revisor at ordbruken var noko forsiktig. Ho meinte likevel at ein ikkje måtte glømme at det hadde vore ein pandemi. Valen ønskte å fremme eit tillegg i innstillinga pkt. 2 om PPT.

Lier støtta Valen om eit slikt tillegg. Ho viste til at utvalet hadde i fjor etterspurt rådmannen om stoda ved PPT, men ho meinte det også handla om rammer og ressursar hjå PPT.

Kommunalsjef Nygaard opplyste at frå oktober vil stillinga som psykolog vere tilsett, og at dei vil sjå nærare på rutinane omtala i tilrådingane.

Utvalsleiar hadde vore spent på resultata i rapporten. Han peika på at det har vore vanleg å få informasjon om stoda i skulene frå administrasjonen og skuleleiarane, og uttrykte tilfredsheit med at rapporten inneheldt informasjon frå tilsette lenger nede i organisasjonen.

Han, som Wathne, undra seg elles øve at det ikkje var loggført timer som var mista.

Utvalet slutta seg til innstillinga og blei samd om følgjande som tillegg under pkt. 2:

……. Kommunestyret vil spesielt framheve tilråding nr 5 om føremålstenleg organisering av PP-tenesta ved å gjennomgå samarbeidsavtalen mellom Sveio kommune og PP-tenesta og å kartlegge risiko- og sårbarheitsområda med tanke på å forbetre avtalen.

Etter voteringa takka utvalsleiar Deloitte AS for utført arbeid med rapport og for samarbeidet dei siste fem åra som kommunen sin revisor.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21 og innstilling til kommunestyret:

1. Sveio kommunestyre har merka seg det som kjem fram i Deloitte AS sin rapport om «Tilpassa opplæring og spesialundervisning» og tek denne til orientering.

2. Rapporten vert oversendt til rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine 12 tilrådingar.

Kommunestyret vil spesielt framheve tilråding nr 5 om føremålstenleg organisering av PP-tenesta ved å gjennomgå samarbeidsavtalen mellom Sveio kommune og PP-tenesta og å kartlegge risiko- og sårbarheitsområda med tanke på å forbetre avtalen.

3. *Rådmannen gir tilbakemelding til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet om oppfølging av rapporten innan 9 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.*

SAK 16/21 ROGALAND REVISJON IKS – REVISOR SI ROLLE OG ANSVARSOMRÅDE - ENGASJEMENTSBREV

Sekretariatet si innstilling:
Sveio kontroll- og kvalitetsutval tek informasjonen frå Rogaland Revisjon IKS om revisor si rolle og ansvarsområde i engasjementsbrevet av 07.07.21 til orientering.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Utvalsleiar ønskte Rogaland Revisjon IKS velkommen som ny revisor frå 01.07.21. Oppdragsansvarleg revisor Tore Kristensen viste til utsendt engasjementsbrev og ønskte å ta ei samla orientering under sak 18. Utvalet hadde ingen merknader til det.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tek informasjonen frå Rogaland Revisjon IKS om revisor si rolle og ansvarsområde i engasjementsbrevet av 07.07.21 til orientering

SAK 17/21 REVISOR SI EIGENERKLÆRING FOR 2021

Sekretariatet si innstilling:
Sveio kontroll- og kvalitetsutval Tysvær kontrollutval tar den framlagde eigenerklæringa, dagsett 07.07.21, frå oppdragsansvarleg revisor Tore Kristensen og Silje Nygård, Rogaland Revisjon IKS til orientering.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Medlemmene hadde ingen merknader.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tar den framlagde eigenerklæringa, dagsett 07.07.21, frå oppdragsansvarleg revisor Tore Kristensen og Silje Nygård, Rogaland Revisjon IKS til orientering.

SAK 18/21 ORIENTERING OM REVISJONSSTRATEGI FOR REVISJONSÅRET 2021

Sekretariatet si innstilling:
Sveio kontroll- og kvalitetsutval tar revisjonsplan 2021 frå Rogaland Revisjon IKS om rekneskapsrevisjonen og presentasjon frå oppdragsansvarleg revisor om interimsrevisjonen så langt i 2021 til orientering.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Oppdragsansvarleg revisor Tore Kristensen og kollega Sætrevik presenterte seg. Han orienterte så om selskapet, som no er eigd av 23 kommunar og Rogaland fylkeskommune. Dei er 27 tilsette, med 17 innan rekneskapsrevisjon, ni innan forvaltningsrevisjon og ein innan administrasjon. Dei to nytilsette vil ha kontorplass i Haugesund.

Han gjekk gjennom regelverk, om kva som låg innafor planlegging av revisjonsstrategi, om vesentlegheitsgrenser, risikovurderingar og planlagt angrepsvinklar i 2021. Han viste ein del nøkkeltal for Sveio kommune. Utvalet framheva at det var viktig med godt samarbeid mellom revisor or administrasjon. Utvalet ønskte presentasjonen og den blei lova ettersendt.
Utvalsleiar takka for orienteringa.

Samrøystes vedtak i kontrollutvalet 27.09.21:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tar revisjonsplan 2021 frå Rogaland Revisjon IKS om rekneskapsrevisjonen og presentasjon frå oppdragsansvarleg revisor om interimsrevisjonen så langt i 2021 til orientering.

SAK 19/21 BUDSJETTFRAMLEGG FOR 2022 – KONTROLLARBEIDET I KOMMUNEN - UTVALET SITT FRAMLEGG

Sekretariatet si innstilling:
Sveio kontroll- og kvalitetsutval gjer framlegg om eit samla budsjett for kontrollarbeidet i Sveio kommune for budsjettåret 2022 men totalramme på **kr 1 192 000,- eks mva** fordelt følgjande:

Kontrollutvalet	kr 96 000
Kjøp av sekretariatsteneste	kr 195 000
Kjøp av revisjonsteneste	kr 901 000

Handsaming i kontrollutvalet 27.09.21:
Utvalsleiar viste til nytt godtgjerslereglement med ei auke på kr 2000 for leiar. Han hadde elles merka seg merkbar auke i kostnadene til kjøp av revisjon, men at som følgje av lovverket var det lite spillerom for å redusere desse, med unntak av timar til forvaltningsrevisjon.

Valen støtta administrasjonen sitt syn om at det måtte vere mogeleg å redusere timetalet frå 250 timar til 210 timar, då det var i samsvar med Rogaland Revisjon sitt framlegg. Valen hadde tru på at ny revisor ville kunne levere god kvalitet innafor dette timetalet. Reduksjonen ville utgjere kr 42.000. Han gjorde framlegg om at totalramma blei redusert til kr 1 150 000.

Utvalsleiar meinte at prosjekt innan forvaltningsrevisjon var så viktig at han ønskte å støtte sekretariatet si innstilling om same timetal som utvalet har hatt til disposisjon dei siste åra. Elles viste sekretær til at utvalet sitt budsjett var delvis basert på eit overslag.

Ved votering fekk innstillinga 4 røyster og Valen sitt framlegg 1 røyst (Valen).

Vedtak i kontrollutvalet 27.09.21 og innstilling til kommunestyret:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval gjer framlegg om eit samla budsjett for kontrollarbeidet i Sveio kommune for budsjettåret 2022 men totalramme på ***kr 1 192 000,- eks mva*** *fordelt følgjande:*

Kontrollutvalet	*kr 96 000*
Kjøp av sekretariatsteneste	*kr 195 000*
Kjøp av revisjonsteneste	*kr 901 000*

SAK 20/21 PLAN FOR ORIENTERINGAR FRÅ ADMINISTRASJONEN ELLER OM KOMMUNALE SELSKAP

Sekretariatet sitt framlegg til vedtak:
Sveio kontroll- og kvalitetsutval vedtek følgjande plan for orienteringar frå administrasjonen og/eller kommunale selskap:

1. møte 2022	…….
2. møte 2022	…….
3. møte 2022	…….
4. møte 2022	…….
5. møte 2022	…….
1. møte 2023	…….

Tidsramma vert sett til 30-40 min. inklusiv spørsmål.

Sekretariatet får fullmakt til å invitere i ei anna rekkefølge enn slik lista over kommunale leiare er sett opp, dersom den inviterte ikkje har høve til å stille i det aktuelle møtet.

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Utvalsmedlemmene kom med sine framlegg. Desse var fire selskap (Haugaland Industri AS, Haugaland Brann og redning IKS, Haugaland Kraft AS og Karmsund Havn IKS) og to frå administrasjonen (om IKT-avdelinga og oppfølging av GDPR-lovverket og rådmannen om status for pågåande prosjekt i kommunen). Utvalet støtta framlegga som aktuelle tema og selskap, og kom fram til ei rettleiande rekkjefølge for sekretariatet.

Ordfører opplyste at også ho ville invitere selskap til å orientere i forkant av kommunestyre-møta no når det blei normale tider. Når det gjaldt status for prosjekt blei dei snevra inn til å gjelde prosjekt med eksterne tilskotsmidlar.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval vedtek følgjande plan for orienteringar frå administrasjonen og/eller kommunale selskap:

1. møte 2022	*Haugaland Brann og redning IKS*
2. møte 2022	*IKT-avdelinga og personvernombodet*
3. møte 2022	*Haugaland Industri AS*
4. møte 2022	*Haugaland Kraft AS*
5. møte 2022	*Rådmannen om status for eksterne prosjekt*
1. møte 2023	*Karmsund Havn IKS*

Tidsramma vert sett til 30-40 min. inklusiv spørsmål.

Sekretariatet får fullmakt til å invitere i ei anna rekkefølge enn slik lista over kommunale leiare er sett opp, dersom den inviterte ikkje har høve til å stille i det aktuelle møtet

SAK 21/21 REFERAT- OG ORIENTERINGSSAKER 27.09.21

23. Statusoversyn pr. september 2021
24. KST-vedtak 14.06.21, sak 42/21 – Forvaltningsrevisjonsrapport - FOS
25. KST-vedtak 14.06.21, sak 48/21–Rogaland Revisjon-godkjenning av selskapsavtale
26. Krisesenter Vest IKS – protokoll frå representantskapsmøte 11.06.21
27. Haugaland Brann og redning IKS – protokoll frå representantskapsmøte 24.08.21
28. FKT - medlemsinformasjon juni 2021
29. Invitasjon til folkevaldopplæring for kontrollutval i tidl. Hordaland 15.02- 16.02.22

Handsaming i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:
Sekretær gjorde greie for status og dei andre sakene på lista. Utvalsleiar opplyste at han var påmeldt til FKT sin Kontrollutvalsleiarskule 18.-19.10.21 gjennom digital deltaking. Sekretær bad utvalet merke seg dato for konferanse i Sandnes 02.12.21. Utvalet hadde elles ingen merknader.

Samrøystes vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalet 27.09.21:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tar referatsakene nr 23 – 29 til orientering.

YMSE

Andre saker var ikkje meldt eller tatt opp.

Neste møte
Etter vedtatt møteplan er neste møtedato måndag **22. november**.

Saker: orientering v/rektor ved Sveio barne- og ungdomsskule, oppfølging av forvaltningsrevisjonsrapport om FOS, invitasjon om deltaking i felles forvaltningsrevisjon av Karmsund Havn IKS, val av nytt forvaltningsrevisjonsprosjekt og møteplan for 2022.

Sveio/Aksdal, 27. september 2021

Ole-Ørjan Hov
Kontroll- og kvalitetsutvalsleiar

Toril Hallsjø
Utvalssekretær

SVEIO KOMMUNE Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnr**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**23/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	216	

ORIENTERING FRÅ ADMINISTRASJONEN – REKTOR VED SVEIO SKULE

Sekretariatet sitt forslag til vedtak:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tek rektor Lene Lier ved Sveio skule si utgreiing om hennar arbeids- og ansvarsområde til orientering.

Bakgrunn:
Kontroll- og kvalitetsutvalet vedtok i møtet 10.02.20, sak 2/20 ein plan for orientering om støtte- og resultateiningane i kommunen i løpet av 2020. Vedtaket var følgjande:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval vedtek følgjande plan for orientering om resultatområda og stabfunksjonane:

~~***Møtet 04.05.20 Rådmann Jostein Førre***~~ *(utsett til 22.06.20)*
~~***Møtet 22.06.20 Kommunalsjef helse og omsorg Ingunn Toft***~~ *(utsett til 14.09.20)*
~~***Møtet 14.09.20 Kommunalsjef skule, bhg og kultur Solfrid Lier Habbestad***~~ *(22.06.20)*
~~***Møtet 16.11.20 Kommunalsjef teknisk Kenneth Tollefsen***~~ *(16.11.20)*
~~***1. møte 2021 Hovudtillitsvald (HTV) og hovudverneombod (HVO)***~~ *(15.02.21)*
~~***2. møte 2021 Personalleiar Monica Hovda Madsen***~~ *(03.05.21)*
3. møte 2021 Rektor v/Sveio barne- og ungdomsskule

Tidsramma vert sett til 30-40 min. inklusiv spørsmål.

Sekretariatet får fullmakt til å invitere i ei anna rekkefølge enn slik lista over kommunale leiare er sett opp, dersom den inviterte ikkje har høve til å stille i det aktuelle møtet.

Orienteringane er tenkt å gjere kontrollutvalet betre kjend med drifta av kommunen og dei utfordringar administrasjonen står over for.

Planen blei oversendt rådmannen 14.02.20. Det framgikk i brevet at tidspunktene kunne endrast/byttast for dei invitere. Det er opp til rådmannen å bestemme kven han tar med seg til møta eller om dei møter som representant for rådmannen.

Rektor Lene Lier er kontakta og ho vil stille på møtet for å orientere om sitt arbeids- og ansvarsområde.

Sekretariatet har som standard å gjere framlegg (kun rettleiande) at det vert orientert om følgjande tema:

Tenesteområdet og tenestetilbod
• Korleis tenesteområdet er organisert
• Kva tenester som ligg til tenesteområdet

Talet tilsette v/tenesteområde
• Fordeling på dei ulike tenestene
• Rekruttering av medarbeidarar
• Eventuelle utfordringar når det gjeld rekruttering

Budsjett og rekneskap
• Rammer
• Resultat

Tankar om framtida
• Utfordingar
• Planar

Det er fastsett tidsramme med 30-40 minutt inklusiv spørsmål, men det er mogleg for utvalet å utvide denne, dersom det er ønskeleg. Til dette møtet er det mange og store saker, så det er viktig å halde tidsramma.

Det er også greit, dersom nokon av utvalsmedlemmene skulle ha innspel eller spesielle ønskjer om emne og spørsmål, om dei varslar om det via sekretariatet i forkant av orienteringa.

Aksdal, 15.11.21

Toril Hallsjø (sign.)
Dagleg leiar/utvalssekretær

SVEIO KOMMUNE Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnr**
Kommunestyret	13.12.21	
Kontroll- og kvalitetutvalet	22.11.21	**24/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	216	

OPPFØLGING AV FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT OM FORUM FOR OPPVEKST I SUNNHORDLAND

Sekretariatet sitt framlegg til vedtak og innstilling til kommunestyret:

Sveio kommunestyre tar rådmannen si tilbakemelding om arbeidet med oppfølging av KPMG sin rapport «Forum for i Sveio kommune» til orientering.

Vedlegg: Rådmannen si tilbakemelding dagsett 13.10.21 på KPMG sin rapport frå mars 2021

Bakgrunn
Sveio kommunestyre vedtok samrøystes i møtet 14.06.21, sak 42/21 følgjande:

1. ***Sveio kommunestyre tar den framlagte forvaltningsrevisjonsrapporten «Forum for oppvekst i Sunnhordland» frå KPMG til orientering.***

2. ***Rapporten vert oversendt rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine tilrådingar.***

3. ***Rådmannen gjer tilbakemelding til kommunestyret via kontrollutvalet om oppfølging av rapporten 6 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.***

Føremålet med rorvaltningsrevisjonen var å undersøke:

✓*Rammene som FOS opererer under*

✓*Kartlegge og vurdere erfaringane med og resultata til FOS*

Det blei sett opp følgjade problemstillingar:

1. *I kva rammer opererer FOS:*

- Korleis er FOS organisert ?
- Kva mål og strategi har FOS ?
- Kva slags budsjett og rekneskap har FOS ?
- Korleis er den økonomiske situasjonen for FOS ?
- Korleis rapporterer FOS til deltakarkommunane ?
- Kva slags informasjon går frå FOS til kommunane ? - Kva vedtekter har FOS ?
- Kva eigarskapsføringar og eigarskapsstrategi har deltakarkommunane for FOS ?
- Kva kjørereglar er etablert knytt til bruk av kommunale midlar i FOS ?
- Kva rammar og føringar er etablert for bruk av kommunale ressursar inn i FOS ?
- Kva har vore sentrale aktivitetar i FOS i 2019 ?
- Korleis medverkar kommunale tilsette innan oppvekstområde i FOS ?

2. Kva er oppnådde resultat og erfaringar med FOS:

- Korleis opplev barnehagane og skulane at kurs- og kompetansetilbodet frå FOS fungerer?
- I kva grad opplev barnehagane og skulane å få det kurs og kompetansetilbodet som dei har behov for ?
- I kva grad blir mål og strategiar etterlevd?

Tilrådingane
Basert på det som kom fram i undersøkinga kom revisjonen med følgjande tilrådingar:

- ***deltakarkommunane bør sikre at samarbeidet er underlagt demokratisk kontroll på ein måte som er hensiktsmessig for den einskilde kommune,***

- ***deltakarkommunane bør vurdere korleis dei kommuniserer moglegheitene for medverknad i høve til FOS til dei tillitsvalde i kommunen.***

- ***deltakarkommunane bør vurdere om det er behov for tydelegare kommunikasjon om kva FOS er og korleis FOS blir styrt, internt i den einskilde kommune,***

- ***deltakarkommunane bør tydeleggjere kva kurs og kompetansehevingstilbod i regi av FOS som dei kan tilby til dei tilsette i oppvekstsektoren.***

Revisjonsrapporten blei sendt til dagleg leiar og eigarkommunane til uttale. Av eigarkommunane var det Fitjar og Bømlo som valde å gje tilbakemelding til revisjonsrapporten. Tilbakemeldingane er integrert i rapporten.

Tilbakemeldinga
Rådmannen har i brev dagsett 13.10.21 gjeve tilbakemelding på status for oppfølging av rapport og korleis tilrådingane er følgt opp eller er tenkt følgt opp.

Sekretariatet har tatt inn rådmannen sine kommentarar/tilbakemelding inn i saksframlegget, men den følgjer også som vedlegg til saka.

Det er gjeve følgjande oppsummering:

> ***«Som det går fram av rapporten frå KPMG, blir tilbodet frå FOS oppfatta som både nyttig og relevant. Dette gjeld både samarbeidet om tilsyn i barnehagesektoren, samarbeidet om lokalt gjeven munnleg eksamen i 10. klasse, kurs- og kompetanseverksemda og ymse nettverksarbeid. Den årlege leiarsamlinga for oppvekstsektoren i Sunnhordland er og ein svært viktig arena for fagleg utvikling og utveksling av røynsler. FOS har og ei viktig rolle i samhandlinga mellom kommunane i Sunnhordland og utdanningsavdelinga hjå Statsforvaltaren i Vestland og Høgskulen på Vestlandet (HVL).***
>
> ***Fleire av kommunane i FOS er av ein slik storleik at det ville vore vanskeleg å utføra dei oppgåvene som i dag blir handtert av FOS, på eiga hand. Eit godt døme på dette er tilgjenge til dei beste og mest attraktive fagpersonane som kurshaldarar. Om dei kan vitja Sunnhordland og ha kurs for tilsette i seks kommunar samstundes, kan dei prioritera vår region. Om ein einskild kommune inviterer dei, vil det bli vanskelegare å bli prioritert framfor større kommunar og regionar.»***

Når det det gjeld tilbakemelding til dei ulike punkta er det skreve følgjande:

«Deltakarkommunane bør sikre at samarbeidet er underlagt demokratisk kontroll, på ein måtesom er hensiktsmessig for den einskilde kommune.»

> *«I Sveio kommune har samarbeidet i FOS vore underlagt demokratisk kontroll sidan starten i 1990. Samarbeidet i det som i dag er Forum for oppvekst i Sunnhordland, tidlegare Kursregion Sunnhordland og Sunnhordland kursregion, blei samrøystes vedteke av Sveio skulestyre i sak 47/90. Ny samarbeidsavtale blei samrøystes vedteken av Sveio kommunestyre i sak 131/20. I saksframlegget til denne saka gjorde rådmannen greie for den utviklinga som har skjedd i verksemda til FOS frå starten i 1990 og fram til i dag:*
>
> *«På 1990-talet var verksemda til Sunnhordland kursregion i stor grad retta inn mot etterutdanning av lærarar og skuleleiarar. Sunnhordland kursregion skipa til faglege kurs i samband med planleggingsdagar i kommunane, og kursregionen hadde og ansvaret for å gjennomføra dei store nasjonale kompetanseutviklingsprogramma for skuleleiarar LIS («Leiing i skulen») og LUIS («Leiarutvikling i skulen») i Sunnhordland.*
>
> *Rundt tusenårsskiftet var oppvekstsektoren i Noreg i sterk endring. Kulturskulen blei eit lovfesta tilbod i kommunane gjennom eit lovvedtak i Stortinget i 1997. I 2003 blei partia på Stortinget samde om barnhageforliket som førte med seg at norske born frå 2009 har ein lovfesta rett til barnehageplass frå dei er eitt år gamle. Det var naturleg for samarbeidskommunane å inkludera både kulturskulen og barnehagen i det etablerte samarbeidet i FOS no når både grunnskule, kulturskule og barnehage var lovpålagde oppgåver for kommunane.»(Sitat frå saksframlegget i kommunestyresak 131/20)*
>
> *Kommunen sitt samarbeid med og nytte av FOS er og forankra i andre viktige styringsdokument. I den gjeldande kvalitetsutviklingsplanen for barnehage og skule for åra 2021-2024, vedteken av Sveio kommunestyre i sak 133/20, finn vi denne formuleringa:*

«Forum for Oppvekst i Sunnhordland (FOS) vil framleis vera ein svært viktig samarbeidspartnar for å leggja til rettes for kompetanseutvikling innanfor både barnehage, skule og SFO. Utdanningsdirektoratet gjev og tilbod om nettbaserte kompetansepakkar av høg kvalitet som eignar seg både for arbeid i samla kollegium og individuelt.»

Omsynet til demokratisk kontroll og demokratisk legitimitet er såleis godt ivareteke i Sveio kommune.»

«Deltakarkommunane bør vurdere korleis dei kommuniserer moglegheitene for medverknad i høve til FOS til dei tillitsvalde i kommunen.»

Kommunalsjef skule, barnehage og kultur har jamlege møte med HTV for Utdanningsforbundet der det er høve til å ta opp alle sider ved drifta av barnehagar og skular i Sveio kommune. Spørsmål som er knytte til kompetanseutvikling, er sjølvsagt ein naturleg del av dette. Vidare blir HTV for Utdanningsforbundet alltid invitert til einingsleiarmøta for rektorar, inspektørar og barnehagestyrarar.

På desse møta er og den administrative leiaren for FOS til stades, i og med at vedkomande og har ein del av stillinga si knytt til kommunale oppgåver ved skule - og barnehagekontoret (20 %). Kompetanseutvikling, både i regi av FOS og i kommunal regi, er naturlege saker til drøfting i einingsleiarmøta.

I og med at den daglege leiinga av FOS har vore lagt til Sveio kommune sidan år 2000, er nok medvitet om FOS sitt tilbod høgare i Sveio kommune enn i dei andre kommunane.

«Deltakarkommunane bør vurdere om det er behov for tydelegare kommunikasjon om kva FOS er og korleis FOS blir styrt, internt i den einskilde kommune.»

«Skule- og barnehagekontoret har ikkje inntrykk av at det er manglande kunnskap om verksemda til FOS ute i organisasjonen. Sveio kommune sine medarbeidarar tek aktivt del i dei tilboda som blir skipa til av FOS både på interkommunale kursdagar og i ymse faglege nettverk.
Også på dette punktet er nok Sveio kommune i ein annan situasjon enn dei andre kommunane, i og med at FOS så lenge vore leia frå kommunehuset i Sveio».

«Deltakarkommunane bør tydeleggjere kva kurs og kompetansehevingstilbod i regi av FOS som dei kan tilby dei tilsette i oppvekstsektoren.»

«Tilboda frå FOS blir kommunisert til dei tilsette via einingsleiarane. Nye tilbod blir gjerne presenterte for einingsleiarane via e-post i tillegg til at dei blir lagt ut på FOS sine nettsider.

FOS fekk nye og meir brukarvenlege nettsider for berre få år sidan. Alle kurstilbod blir presenterteher, og påmelding til kurs, nettverkssamlingar og anna skjer via nettsidene. Sjå elles:

https://fos-sunnh.no/

Kursverksemda på dei interkommunale kursdagane har blitt noko redusert dei siste åra, då mellom anna arbeidet med fagfornyinga har ført med seg at fleire har hatt trong for å setja av meir tid til arbeid i eigen kommune eller på eigen skule. Likevel er det tydeleg at andre tilbod, slik som nettbaserte kurs og nettverk, blir positivt tekne imot blant dei tilsette.»

Sekretariatet sine kommentarar

I følgje kommunelova § 23-2 bokstav E og forskrift for kontroll og revisjon § 5, ligg det til kontrollutvalet å sjå til at forvaltningsrevisjonar blir følgt opp. Dette for å sikre at kontrollen får effekt og bidrar til forbetringar. Utvalet skal også rapportere til kommunestyret korleis merknadene er følgt opp.

Det ligg ikkje til kontrollutvalet å fastsette korleis administrasjonen skal følgje opp påviste avvik/manglar i det konkrete tilfellet, då dette er rådmannen sitt ansvar. Kontrollutvalet kan og rapportere om tidlegare saker til kommunestyret dersom kontrollutvalet meiner saker ikkje er følgt opp på ein tilfredsstillande måte.

Det har vore praksis for at administrasjonen møter i utvalet og orienterar om oppfølginga og/eller svarer på spørsmål, i tillegg til den skriftlege oversendinga.

Sekretariatet meiner rådmannen i denne saka har gjeve ei god tilbakemelding, og tilrådingane er det tatt tak i gjennom nye rutinar, og forbetringstiltak er sett i verk.

Aksdal, 15.11.21

Toril Hallsjø (sign.)
Dagleg leiar/utvalssekretær

Sveio kommune

Haugaland Kontrollutvalgssekretariat Iks

Postboks 57

5575 AKSDAL

Dato: 13.10.2021

Dokumentnummer: 21/929-2
Dykkar referanse:
Saksbehandlar: Petter Steen jr.

Attendemelding frå rådmannen til forvaltningsrevisjonsrapport om Forum for oppvekst i Sunnhordland (FOS)

Til Sveio kommunestyre via Sveio kontroll- og kvalitetsutval.

Rådmannen i Sveio kommune legg med dette fram si attendemelding til forvaltningsrevisjonsrapporten om Forum for oppvekst i Sunnhordland (FOS) som blei handsama av Sveio kommunestyre 14. juni 2021. Rådmannen vil be om at attendemeldinga kan bli handsama av Kontroll- og kvalitetsutvalet 22. november og kommunestyret 13. desember. På det viset vil vi halda oss til fristen som følgjer av punkt 3 i kommunestyret sitt vedtak i sak 042/21.

Som det går fram av rapporten frå KPMG, side 7, var føremålet med forvaltningsrevisjonen todelt:

- ✓ Kartleggja under kva rammer FOS opererer.
- ✓ Kartleggja og vurdera erfaringane med, og resultata til, FOS.

Rådmannen har vore medviten om dette todelte føremålet i attendemeldingane som her blir gjevne til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet.

Sveio kommunestyre handsama i møtet 14. juni 2021 sak 042/21; Forvaltningsrevisjonsrapport – Forum for oppvekst i Sunnhordland (FOS). Kommunestyret slutta seg samrøystes til innstillinga frå kontroll- og kvalitetsutvalet i tre punkt:

1. ***Sveio kommunestyre tar den framlagte forvaltningsrevisjonsrapporten «Forum for oppvekst i Sunnhordland» frå KPMG til orientering.***
2. ***Rapporten vert oversendt rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine tilrådingar.***
3. ***Rådmannen gjer tilbakemelding til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet om oppfølging av rapporten 6 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.***

Tilrådingane frå KPMG finn vi på side fem i rapporten:

- ***Deltakarkommunane bør sikre at samarbeidet er underlagt demokratisk kontroll, på ein måte som er hensiktsmessig for den einskilde kommune.***
- ***Deltakarkommunane bør vurdere korleis dei kommuniserer moglegheitene for medverknad i høve til FOS til dei tillitsvalde i kommunen.***
- ***Deltakarkommunane bør vurdere om det er behov for tydelegar kommunikasjon om kva FOS er og korleis FOS blir styrt, internt i den einskilde kommune.***
- ***Deltakarkommunane bør tydeleggjere kva kurs og kompetansehevingstilbod i regi av FOS som dei kan tilby dei tilsette i oppvekstsektoren.***

Det er naturleg å gje slik attendemelding til dei ulike punkta:

«Deltakarkommunane bør sikre at samarbeidet er underlagt demokratisk kontroll, på ein måte som er hensiktsmessig for den einskilde kommune.»

I Sveio kommune har samarbeidet i FOS vore underlagt demokratisk kontroll sidan starten i 1990. Samarbeidet i det som i dag er Forum for oppvekst i Sunnhordland, tidlegare Kursregion Sunnhordland og Sunnhordland kursregion, blei samrøystes vedteke av Sveio skulestyre i sak 47/90. Ny samarbeidsavtale blei samrøystes vedteken av Sveio kommunestyre i sak 131/20. I saksframlegget til denne saka gjorde rådmannen greie for den utviklinga som har skjedd i verksemda til FOS frå starten i 1990 og fram til i dag:

«På 1990-talet var verksemda til Sunnhordland kursregion i stor grad retta inn mot etterutdanning av lærarar og skuleleiarar. Sunnhordland kursregion skipa til faglege kurs i samband med planleggingsdagar i kommunane, og kursregionen hadde og ansvaret for å gjennomføra dei store nasjonale kompetanseutviklingsprogramma for skuleleiarar LIS («Leiing i skulen») og LUIS («Leiarutvikling i skulen») i Sunnhordland.

Rundt tusenårsskiftet var oppvekstsektoren i Noreg i sterk endring. Kulturskulen blei eit lovfesta tilbod i kommunane gjennom eit lovvedtak i Stortinget i 1997. I 2003 blei partia på Stortinget samde om barnhageforliket som førte med seg at norske born frå 2009 har ein lovfesta rett til barnehageplass frå dei er eitt år gamle. Det var naturleg for samarbeidskommunane å inkludera både kulturskulen og barnehagen i det etablerte samarbeidet i FOS no når både grunnskule, kulturskule og barnehage var lovpålagde oppgåver for kommunane.» (Sitat frå saksframlegget i kommunestyresak 131/20)

Kommunen sitt samarbeid med og nytte av FOS er og forankra i andre viktige styringsdokument. I den gjeldande kvalitetsutviklingsplanen for barnehage og skule for åra 2021-2024, vedteken av Sveio kommunestyre i sak 133/20, finn vi denne formuleringa:

«Forum for Oppvekst i Sunnhordland (FOS) vil framleis vera ein svært viktig samarbeidspartnar for å leggja til rettes for kompetanseutvikling innanfor både barnehage, skule og SFO. Utdanningsdirektoratet gjev og tilbod om nettbaserte kompetansepakkar av høg kvalitet som eignar seg både for arbeid i samla kollegium og individuelt.»

Omsynet til demokratisk kontroll og demokratisk legitimitet er såleis godt ivareteke i Sveio kommune.

«Deltakarkommunane bør vurdere korleis dei kommuniserer moglegheitene for medverknad i høve til FOS til dei tillitsvalde i kommunen.»

Kommunalsjef skule, barnehage og kultur har jamlege møte med HTV for Utdanningsforbundet der det er høve til å ta opp alle sider ved drifta av barnehagar og skular i Sveio kommune. Spørsmål som er knytte til kompetanseutvikling, er sjølvsagt ein naturleg del av dette. Vidare blir HTV for Utdanningsforbundet alltid invitert til einingsleiarmøta for rektorar, inspektørar og barnehagestyrarar. På desse møta er og den administrative leiaren for FOS til stades, i og med at vedkomande og har ein del av stillinga si knytt til kommunale oppgåver ved skule- og barnehagekontoret (20 %). Kompetanseutvikling, både i regi av FOS og i kommunal regi, er naturlege saker til drøfting i einingsleiarmøta.

I og med at den daglege leiinga av FOS har vore lagt til Sveio kommune sidan år 2000, er nok medvitet om FOS sitt tilbod høgare i Sveio kommune enn i dei andre kommunane.

«Deltakarkommunane bør vurdere om det er behov for tydelegare kommunikasjon om kva FOS er og korleis FOS blir styrt, internt i den einskilde kommune.»

Skule- og barnehagekontoret har ikkje inntrykk av at det er manglande kunnskap om verksemda til FOS ute i organisasjonen. Sveio kommune sine medarbeidarar tek aktivt del i dei tilboda som blir skipa til av FOS både på interkommunale kursdagar og i ymse faglege nettverk.

Også på dette punktet er nok Sveio kommune i ein annan situasjon enn dei andre kommunane, i og med at FOS så lenge vore leia frå kommunehuset i Sveio.

«Deltakarkommunane bør tydeleggjere kva kurs og kompetansehevingstilbod i regi av FOS som dei kan tilby dei tilsette i oppvekstsektoren.»

Tilboda frå FOS blir kommunisert til dei tilsette via einingsleiarane. Nye tilbod blir gjerne presenterte for einingsleiarane via e-post i tillegg til at dei blir lagt ut på FOS sine nettsider.

FOS fekk nye og meir brukarvenlege nettsider for berre få år sidan. Alle kurstilbod blir presenterte her, og påmelding til kurs, nettverkssamlingar og anna skjer via nettsidene. Sjå elles:

https://fos-sunnh.no/

Kursverksemda på dei interkommunale kursdagane har blitt noko redusert dei siste åra, då mellom anna arbeidet med fagfornyinga har ført med seg at fleire har hatt trong for å setja av meir tid til arbeid i eigen kommune eller på eigen skule. Likevel er det tydeleg at andre tilbod, slik som nettbaserte kurs og nettverk, blir positivt tekne imot blant dei tilsette.

Oppsummering.

Som det går fram av rapporten frå KPMG, blir tilbodet frå FOS oppfatta som både nyttig og relevant. Dette gjeld både samarbeidet om tilsyn i barnehagesektoren, samarbeidet om lokalt gjeven munnleg eksamen i 10. klasse, kurs- og kompetanseverksemda og ymse nettverksarbeid. Den årlege leiarsamlinga for oppvekstsektoren i Sunnhordland er og ein svært viktig arena for fagleg utvikling og utveksling av røynsler. FOS har og ei viktig rolle i samhandlinga mellom kommunane i Sunnhordland og utdanningsavdelinga hjå Statsforvaltaren i Vestland og Høgskulen på Vestlandet (HVL).

Fleire av kommunane i FOS er av ein slik storleik at det ville vore vanskeleg å utføra dei oppgåvene som i dag blir handtert av FOS, på eiga hand. Eit godt døme på dette er tilgjenge til dei beste og mest attraktive fagpersonane som kurshaldarar. Om dei kan vitja Sunnhordland og ha kurs for tilsette i seks kommunar samstundes, kan dei prioritera vår region. Om ein einskild kommune inviterer dei, vil det bli vanskelegare å bli prioritert framfor større kommunar og regionar.

Med helsing

Jostein Førre
Rådmann

Petter Steen jr.
Rådgjevar

Dokumentet er godkjent elektronisk.

SVEIO KOMMUNE

Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnummer**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**25/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	216	

INVITASJON TIL FELLES FORVALTNINGSREVISJON - KARMSUND HAVN IKS OG EIERFORHOLDET TIL KOMMUNALE HAVNER OG KAIANLEGG

Sekretariatets forslag til vedtak:

Alternativ A

Sveio kontroll- og kvalitetsutval ønskjer ikkje delta i ein felles forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og eigarforholdet til kommunale hamner og kaianlegg basert på prosjektmandat frå Rogaland Revisjon IKS.

Sveio kontroll- og kvalitetsutval meiner ……

Alternativ B

Sveio kontroll- og kvalitetsutval deltar i ein felles forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og eigarforholdet til kommunale hamner og kaianlegg med utgangspunkt i utkast til prosjektmandat som ligg føre frå Rogaland Revisjon IKS.

Ramma for prosjektet vert sett til inntil 400 timar. Eigarkommunar som ønskjer å delta i forvaltningsrevisjonen betaler etter si prosentvise eigardel, som for Sveio blir 15 timar.

Sveio kontroll- og kvalitetsutval har følgjande innspel/tillegg …….....

Vedlegg:

1. Prosjektplan – «Forvaltningsrevisjon av kommunale havner og kaianlegg i Karmøy» utarbeidet av Rogaland Revisjon IKS, datert august 2021 (10 sider)
2. Haugesund Kontrollutvalg 28.09.21, særutskrift i 33/21 (2 s.)
3. Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg 01.09.21, særutskrift i sak 32/21 (3 s.)
4. Protokollvedlegg 01.09.21 til sak 32/21 (3 s.)
5. Advokatfirmaet Hjort DA - notat 07.06.21 fra advokat Bjella – jur. betenkning (22 s.)
6. Advokatfirmaet Hjort DA -tilleggsnotat 16.06.21 – svar på spørsmål (5 s.)

SVEIO KOMMUNE Saksframlegg

Bakgrunn
Karmøy kommunestyret vedtok i møtet 20.09.21, sak 91/21 følgende:

1. ***Karmøy kommunestyre anmoder Haugesund kommune om å delta i en forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg, med utgangspunkt i utkastet til prosjektmandat som foreligger fra Rogaland Revisjon IKS. Dette i kraft av at Karmøy og Haugesund har de to største eierandelene i Karmsund Havn IKS.***

2. ***Dersom øvrige eierkommuner, utover Karmøy og Haugesund, ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen betaler disse i henhold til sin prosentvise eierandel. Sparte kostnader ved andre kommuners deltakelse fordeles likt mellom Karmøy og Haugesund.***

3. ***Rammen for prosjektet settes til inntil 400 timer.***

4. ***Karmøy kommune vedtar foreløpig en tilleggsbevilgning på inntil kr. 192.000 til ansvarsområde Kontroll- og revisjon, som dekning for halvparten av 400 timer.***

5. ***Bevilgningen dekkes over kommunens disposisjonsfond.***

6. ***Dersom Haugesund kommune avstår fra å bli med på forvaltningsrevisjonen skal saken behandles på nytt i kommunestyret.***

7. ***Deltakende kommuner inviteres til å komme med innspill før endelig mandat utformes i felleskap.***

8. ***Karmøy kommunestyre legger til grunn at eierandelene i Karmsund Havn IKS er fordelt som følger:***

   - ***Karmøy kommune: 38,46%***
   - ***Haugesund kommune: 38,46%***
   - ***Tysvær kommune: 7,69%***
   - ***Bømlo kommune: 7,69%***
   - ***Bokn kommune: 3,85%***
   - ***Sveio kommune: 3,85%***

Kontrollutvalgets innstilling fikk 17 stemmer, mens vedtaket som var et fellesforslag (A, Frp, SP, SV og V) ble vedtatt med 28 stemmer. Det ble forkant av møtebehandlingen reist spørsmål om ordførers habilitet, men det falt med 33 mot 12 stemmer. Han er valgt som kommunens representant i havnerådet/representantskapet, og senere også valgt som leder av rådet.

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg hadde forslag til prosjektmandat til behandling i møtet 01.09.21, sak 32/21 og de gjorde følgende vedtak/innstilling:

> *Karmøy kommunestyre bestiller forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg» i tråd med det utkast til prosjektmandat som foreligger fra Rogaland Revisjon IKS med tillegg og nærmere utdyping i vedlegg fra Thor Otto Lohne og i behandling i møtet.*

Rammen settes til inntil 400 timer.

Karmøy kommunestyre vedtar en tilleggsbevilgning på kr 384 000 til ansvarsområde Kontroll og revisjon til dekning av forvaltningsrevisjonsrapport om kommunale havner. Bevilgningen dekkes over konto 1490 – reservert til tilleggsbevilgninger. Utvalgsleder får fullmakt til å godkjenne endelig mandat i samråd med sekretariatet.

Karmøy kommunestyre ber kontroll- og kvalitetsutvalget invitere kontrollutvalgene i Haugesund, Tysvær, Bømlo, Sveio og Bokn til å delta i forvaltningsrevisjonen av Karmsund Havn IKS i tråd med utkast til prosjektplan.

Kostnadsfordeling blir etter eierandel (38,46 %, 7,69 % eller 3,85 %/).

Bakgrunn for prosjektplan
Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalget vedtok i møtet 16.06.21, sak 24/21 at de ønsket å få lagt fram utkast til prosjektplan på et prosjekt om eierforholdet til kommunale havner og kaianlegg til neste møte. Vedtaket var følgende:

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg ber revisjonsselskapet KPMG AS om å legge fram et prosjektmandat for forvaltningsrevisjonsprosjekt om eierforholdet til kommunale havner og kaianlegg til møtet 1. september 2021.

Utvalget har følgende innspill til tema/problemstillinger:

«Inngikk kommunale kaianlegg i åpningsbalansen ved opprettelsen av Karmsund Havn IKS og hvordan gjenspeiler dette i eierandelene tildelt kommunene?»

Utvalget gis anledning til å komme med innspill til mandatet før utkast blir presentert i møtet.

For å avgrense undersøkelsene ble utvalget enig om å velge ut salg av Kopervik Havn, salg av allmenningen i Skudeneshavn og salg eiendommer i Monsavika. Fra utvalgsmedlem Thor Otto Lohne (A) var det kommet flere innspill til mulig mandat. Videre har kommunestyremedlem Robin Hult (A) og ledelsen av Karmsund Havn IKS kommet med sine kommentarer til vedtaket og mandat. Disse er blitt oversendt Rogaland Revisjon til videre vurdering og tatt inn i de foreslåtte temaene i prosjektmandatet.

Bakgrunn for saken
I følge kommuneloven § 23-2 er kontrollutvalgets ansvar og myndighet blant annet *«å påse at det føres kontroll med at den økonomiske forvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak».*

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg tok opp saken i møtet 27.01.21, under referatsakene, sak 7/21 etter oppfordring fra kommunestyremedlem Robin Hult (A), og vedtok da følgende:

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg ber om en tilbakemelding fra rådmannen på henvendelsen om prosedyrene rundt avhending av kommunale havner/kaianlegg til møtet 17.03.21.

Det skriftlige svaret leveres sekretariatet innen 05.03.21. Utvalget ber også om at rådmannen orienterer om saken i møtet 17.03.21.

Sekretariatet mottok rådmannens tilbakemelding i brev av 08.03.21 og utvalget vedtok enstemmig i møtet 17.03.21, sak 12/21 følgende:

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg tar rådmannens orientering om salg av havner og kaianlegg til orientering.

På bakgrunn av ny henvendelse, nå fra utvalgsmedlem Lohne i april, og etter en del presseoppslag, ønsket utvalgsleder saken opp igjen på møtet i mai. Utvalget vedtok enstemmig i møtet 19.05.21, sak 18/21 følgende:

Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg ber om ny tilbakemelding fra rådmannen om eiendomsforholdene knyttet til havner og kaianlegg til neste møte 16. juni 2021.

Det skriftlige svaret leveres til sekretariatet innen 08.06.21. Utvalget ber også om at rådmannen orienterer om saken i møtet 16.06.21.

I saksframlegg til maimøtet ble det informert om at administrasjonen og ledelsen av Karmsund Havn hadde bestilt en juridisk betenkning rundt eiendomsforholdene ved å engasjere advokat/partner Kristin Bjella i advokatfirmaet Hjort DA.

Advokat Bjella ble bedt om å utrede bl.a. følgende problemstillinger:

1. ***Var Karmsund Havns overføring av hjemmel for eiendommer tilhørende Karmøy havnevesen og Kopervik havnevesen i 2017 i strid med selskapets vedtekter/selskapsavtale?***

2. ***Hadde Karmsund Havn IKS rett til å overføre hjemmelen fra Kopervik havnevesen og Karmøy Havnevesen i tråd med regelverk, herunder havne – og farvannslovens regler om havnekassen (jfr. lov om havner av farvann av 08. juni 1984 nr. 51 §23)?***

3. ***Kunne havnens eier, Karmøy kommune, krevd eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og således disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havneformål?***

Advokat Bjella sin juridisk betenkning fulgte saken til møtet 16.06.21, sak 24/21. Rådmannen kom ikke med ytterligere kommentarer enn å henvise til utredningens hovedkonklusjoner og å svare vedr. spørsmål om åpningsbalansen. Betenkningen følger også denne saken som vedlegg. I tillegg ble det utarbeidet et tilleggsnotat datert 16.06.21 som svarte på noen spørsmål fra utvalgsmedlem Lohne.

Den juridiske vurderingen trekker blant annet følgende hovedkonklusjoner*:*

- ***«Det er ikke grunnlag for å hevde at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn IKS kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havneformål.***

Selskapsforholdet gir ingen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havn-virksomheten og disponere rettslig over disse ved salg.

Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.

- ***Vi kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at overføring av hjemmel til de aktuelle eiendommene var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra deltakerkommunene****.*

  Vi kan heller ikke se at denne disposisjonen var i strid med havne- og farvannslovens dagjeldende regler om havnekapital. Uansett endringen i hva som var tinglyst, ville det underliggende eierforholdet til eiendommene bestå i forholdet mellom havneselskapet og deltakerkommunen. Det avgjørende spørsmålet ville uansett være om Karmsund Havn IKS ville ha rett til å selge eiendommene, og uten forutgående samtykke fra kommunen».

Sekretariatets innstilling var å ta rådmannens tilbakemelding til orientering, men utvalgets flertall valgte å støtte utvalgsleders forslag om å bestille et forvaltningsrevisjonsprosjekt om eiendomsforholdene knyttet til havner og kaianlegg.

Utvalgsleder i Karmøy mente en avklaring evt. eierforhold/andel innbrakt i selskapet var viktig ved evt. oppløsning. Varamedlem Espeset (MDG) kunne ikke se noe gagn i å bruke ressurser på å skulle verdifastsette alle eiendommene fra 1992 eller 1999. Etter adv. Bjellas oppfatning var en oppløsning av selskapet lite sannsynlig.

Prosjektmandatet
Rogaland Revisjon har i oversendelse 23.08.21 lagt fram et forslag til prosjektmandat, se vedlegg.

Revisjonen har pr i dag ikke angitt timeramme for prosjektet og dermed ikke kostnadene forbundet med en bestilling. Til vanlig vil et prosjekt ha en ramme på inntil 250 til 300 timer. Sekretariatet har foreslått et tak på inntil 400 timer. Ut fra dagens timepris vil da kostnadene utgjøre nærmere 400 000 kr.

Rogaland Revisjon IKS ser for seg at en forvaltningsrevisjon kan ha et todelt formål:

«***Det ene*** ***er å supplere kunnskapsstatus på bakgrunn av de problemstillinger som utvalget blir enige om 1. september. Fra gjennomgangen av de refererte innspillene til problemstillinger har vi notert oss tre temaer:***

- ***Gjennomgang av åpningsbalansen mht. kaianlegg***
- ***Nærmere undersøkelser av utvalgte salgsprosesser***

- ***Evt. pantsettelser og sikkerhet i eiendommer ved låneopptak***

<u>Det andre</u> formålet bør være å sammenfatte all informasjon i saken og i størst mulig grad trekke konklusjoner selv om ikke alle i denne saken kan gjøres til lags».

Revisor gjør oppmerksom på at desto mer presis bestillingen er, desto raskere og mer effektivt kan revisor få utført oppdraget.

Som omtalt i tidligere bestillinger skal forvaltningsrevisjon være forbedringsorientert, og ha som formål å gi anbefalinger om tiltak dersom forvaltningsrevisjonen avdekker avvik eller mulige forbedringsområder.

Det vil bli utarbeidet en skriftlig sluttrapport som gjør rede for undersøkelsen, funn og anbefalinger. Utkast til rapport vil bli sendt på høring til relevante aktører før det utarbeides en endelig sluttrapport. Rapport planlegges lagt fram for kontrollutvalget i løpet av 2022 avhengig av revisjonsoppdragets omfang.

Ressurser til kommunens kontrollarbeid
Rammebetingelsene for kontrollutvalg er i stor grad avhengig av kommunestyret, som legger til rette for at kontrollutvalget skal være i stand til å ivareta sine kontrolloppgaver. Utvalgets budsjett for kjøp av forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller er på ca. 350 timer for 2021. Dette tilsvarer noe mer enn et prosjekt, avhengig av størrelsen på prosjektet, slik at utvalget har midler til å delta. Med en eierandel på 3,85 % vil det tilsvare 15timer av en ramme på 400 timer.

Revisor vil starte opp med prosjektet om Karmsund Havn IKS når klarsignal blir gitt. Rogaland Revisjon har ikke anslått en kostnadsramme for dette prosjektet. Sekretariatet har foreslått en ramme på total inntil 400 timer, som også er vedtaket fra Karmøy kommunestyret. Det ville for Haugesunds del utgjort 200 timer eller mindre, alt avhengig av om kommunene med mindre eierandeler vil delta.

Karmøy kommunestyres vedtak har forutsetning om at dersom Haugesund kommune ikke ble med på forvaltningsrevisjonen skal saken behandles på nytt i kommunestyret, jfr. vedtakets pkt. 6.

Fra utvalgsleder i Karmøy blir det tolket som saken gjelder tilleggsbevilgningen, og ikke igangsetting av revisjonen. Sekretariatet mener kontroll- og kvalitetsutvalget bør vente med igangsetting til dette er avklart på nyåret 2022.

Tidligere selskaps-/eierskapskontroller
Karmsund Havn IKS hadde sist en selskapskontroll med forvaltningsrevisjon i 2018. Kontroll/revisjonen ble utført av KPMG AS. Alle de seks eierkommunene var med å dekke kostnadene med kontrollen. Rapporten ble behandlet av kontrollutvalgene om våren og kommunestyrene i juni- eller septembermøtet i 2018. Rapporten inneholdt tre anbefalinger til selskapet og tre til kommunen. Anbefalingene til selskapet gikk på bedre anskaffelsesrutiner, kontraktsoppfølging, avtaleregister og investeringsprosjekter.

Haugesund kontrollutvalg har gjennomført en eierskapskontroll av selskapet våren 2021. Også denne kontrollen ble utført av KPMG AS. Kontrollutvalget behandlet rapporten i møtet 15.06.21, sak 17/21 og bystyret i møtet 29.09.21, sak 56/21.

Revisor har kommet med fire anbefalinger til Haugesund kommune. Anbefalingene omhandlet blant annet forankring av formålet for lufthavndrift, rapportering til bystyret, formell behandling av økonomiplanen og at låneopptak og investeringer i andre selskap bør tydeliggjøres i selskapsavtalen.

Kommunedirektøren skal gi tilbakemelding til bystyret via kontrollutvalget om oppfølging innen seks måneder etter bystyrets vedtak.

Haugesund kontrollutvalg sitt vedtak
Sekretariatet sendte ut saksframlegg til Haugesund kontrollutvalg dagen etter kommunestyrebehandlingen 20.09.21, og saken ble lagt fram for Haugesund kontrollutvalg til deres møte 28.09.21 med sekretariatets positive innstilling til deltakelse til felles revisjon om Karmsund Havn IKS. Det ble vist til tidligere praksis om å delta i felles selskapsrevisjoner.

Haugesund kontrollutvalg vedtok enstemmig 28.09.21, sak 33/21 følgende:

> ***Haugesund kontrollutvalg anmoder kommunedirektøren om å avklare eierforhold og disposisjonsrett knyttet til de eiendommer som Karmsund Havn IKS disponerer innenfor Haugesund kommune sine grenser, og deretter vurdere om det er nødvendig å gjøre endringer i selskapsavtalen.***

Forslaget ble lagt fram av utvalgsleder og fikk 10 stemmer, mens sekretariatets innstilling fikk 0 stemmer. Saken er med dette avvist og vil ikke bli sendt videre til Haugesund bystyre til behandling. Det ble av utvalget ikke satt frist for kommunedirektøren for avklaring og tilbakemelding til utvalget.

De andre eierkommunene
Sekretariatet har i etterkant av kontrollutvalgsmøtet i Haugesund og før utsendelse av saksliste til Karmøy kommunestyremøte den 18.10.21 konferert med ordfører Jarle Nilsen, med spørsmål om når saken ville bli tatt opp igjen. Ifølge ordføreren mente han at anmodningen/invitasjonen også måtte sendes til behandling i de øvrige kontrollutvalgene, før saken vil bli lagt fram på nytt fram for kommunestyret.

Det vil da først bli ut på nyåret 2022, da Bømlo kommune har sitt kontrollutvalgsmøte den 02.12.21. Tysvær kontrollutvalg har sitt møte 09.11, Bokn den 17.11 og Sveio den 22.11.21.

Tysvær kontrollutvalg sitt vedtak ble følgende:

> *Tysvær kontrollutval ønskjer ikkje delta i ein felles forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og eigarforholdet til kommunale hamner og kaianlegg basert på prosjektmandat frå Rogaland Revisjon IKS.*

Sekretariatets kommentarer
Sekretariatet legger med dette fram saken for de andre eierkommunene. Utvalget må ta stilling til om de ønsker å delta i en felles forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS, og om de foreslåtte problemstillingene som tema dekker det som ønskes å oppnådd med prosjektet, eller om utvalget vil avstå fra prosjektet.

I vedtatte retningslinjer for selskapskontroll blir det lagt opp at eierkommunene bør samordne felles eierskapskontroller eller forvaltningsrevisjoner av selskaper, og med dette deler på kostnadene knyttet til aktuelle bestillinger.

Om temaet er allerede utdypet og klargjort fra advokatfirmaet Hjort og det er brukt nok ressurser til temaet om eierforholdene til kommunale havner og kaier, eller om det virker som prosjektet er et mer aktuelt tema for Karmøy kommune alene eller om utvalget og kommunen som medeier i selskapet bør delta, bør utvalget selv ta stilling til.

Sekretariatet har i denne saken nå lagt fram to alternative innstillinger, selv om to kontrollutvalg av de andre eierkommunene nå har takket nei til deltakelse.

Aksdal, 15.11.21

Toril Hallsjø
Dagleg leiar/utvalssekretær

Rogaland Revisjon

Utarbeidet:
Ståle Opedal, Rune Haukaas

Dato:
23.08.2021

PROSJEKTMANDAT

Forvaltningsrevisjon av kommunale havner og kaianlegg i Karmøy kommune

Karmøy kommune, 2021

BAKGRUNN

Vi viser til vedtak i Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg 16.06.2021 om å bestille et forvaltningsrevisjonsprosjekt om eierforholdet til kommunale havner og kaianlegg.

I bestillingsbrevet fra kontrollutvalgssekretariatet 22.06. er det presisert at utvalget gis anledning til å komme med innspill til mandatet for revisjonen. Utvalgsmedlem Thor Otto Lohne har kommet med synspunkter på mandatet 12.07. etter at Karmsund Havn IKS kom med tilleggsinformasjon 29.06. Den som først varslet i saken, kommunestyremedlem Robin Hult, formidlet synspunkter på innholdet i revisjonsmandatet 19.07.

Vi registrerer at saken utvikler seg etter hvert som det kommer ny informasjon, og at det er litt ulike synspunkter på hva som bør være problemstillingene i denne revisjonen. Vi har derfor innledningsvis referert til de forslag til problemstillinger som hittil er presentert. For oss står selvsagt bestillingen fra kontroll- og kvalitetsutvalget sentralt, men vi har referert øvrige innspill slik at utvalget kan gjøre nødvendige avklaringer og avgrensninger i møtet 1. september. Det er viktig at utvalget samlet er enige i innholdet til revisjonsmandat.

I vedlegg har vi laget en tidslinje over noen av hendelsene i saken så langt. Den er ment å gi et grovriss av dette sakskomplekset som har historiske røtter nesten 30 år tilbake i tid.

OVERSIKT OVER AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER

Problemstillingen utvalget ønsker å få belyst, slik det framgår av vedtaket i juni, er følgende:

- *Inngikk kommunale kaianlegg i åpningsbalansen ved opprettelsen av Karmsund Havn IKS? Og hvordan gjenspeiler dette i eierandelene tildelt kommunene?*

Av avtalen Haugesund og Karmøy inngikk i 1992 fremgår i punkt 3 at de to kommunene stilte sine havneanlegg og eiendommer som fantes på avtaletidspunktet i kommunen til disposisjon for samarbeidet, men hver kommune skulle beholde eierskapet til disse. Det fremgår av avtalen av 1992 at de to kommunene skulle arbeide for å innlemme flere kommuner i samarbeidet. Dette arbeidet ble sluttført i 1999, da de øvrige (nåværende) eierkommunene

kom inn i samarbeidet. I forhold til denne problemstillingen er det behov for å avklare om utvalget med «kaianlegg» mener hele porteføljen av havneanlegg og kaianlegg, eller om den skal avgrenses til de 38 kaiene som ligger i Karmøy kommune, jf. saken om tilbakeføring av disse til Karmøy kommune. Det er også ønskelig å få klarhet i om problemstillingen omfatter åpningsbalansen ved opprettelsen av Karmsund interkommunale havnevesen (KIH) i 1992, og/eller åpningsbalansen ved opprettelsen av IKSet i 1999. Førstnevnte foreligger det åpningsbalanse for, men ikke for sistnevnte etter det vi kan se. Det er vist til Karmsund Havn IKS, så vi antar det gjelder 1999 da selskapet ble opprettet og nye eiere kom inn. Det er rimelig å anta at porteføljen av kai- og havneanlegg endret seg mellom 1992 og 1999.

Karmsund Havns kommentar til utvalgets vedtatte revisjonsmandat er todelt: Den første er å avkrefte den informasjonen som Karmøy kommune kom med til utvalgsmøtet 17.03. om at eiendommer ved opprettelsen av selskapet ble lagt inn som tingsinnskudd. Det ble fra kommunens side uttalt at det var usikkert om det ble gjennomført noe formelt tingsinnskudd ved etablering av selskapet. Balansen for første driftsår etter etableringen i 1992 viser at det ble lagt inn anleggsmidler på henholdsvis ca. 46 mill fra Haugesund og 28 mill fra Karmøy.

Karmsund Havns andre kommentar er at en nærmere undersøkelse av åpningsbalansen ikke vil gi klare konklusjoner i saken om salget av Kopervik havn i 2019. Deres syn er følgende:

- *«Karmsund Havn har understreket viktigheten av at en forvaltningsrevisjon gir tydelige svar og konklusjoner i «Kopervik Havn – saken».*

Slik vi leser Hjort DAs juridiske betenkning fra 7.06. og svar på tilleggsspørsmål 16.06. mener de at Karmsund Havn står fritt til å selge «Karmøy-eiendommer» og beholde inntektene, og at den foretatte hjemmelsoverføringen til havneselskapet som bl.a. omfatter Kopervik havn i 2017, ikke var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra eierne.

Selv om advokatfirmaet mener jussen er tydelig på dette området, kan det fastslås at oppfatningene er ulike på om salget av Kopervik havn var innenfor havneselskapets fullmakter. En nærmere undersøkelse av dette salget, kan gi mer informasjon om selve salgsprosessen, hva slags dialog det var mellom ulike aktører, og hvordan salget ble håndtert i praksis. Det kan supplere allerede foreliggende fakta i saken, og gi grunnlag for å trekke endelige konklusjoner. Vi ber utvalget avklare om vi skal gå dypere inn i denne saken.

Utvalgsmedlem Thor A. Lohne har i en lengre e.post 12.07. kommentert opplysningene fra Karmsund Havn om at eiendommer ikke inngikk i åpningsbalansen – verken ved selskapets opprettelse eller senere. E.posten er delt med utvalgets medlemmer. Lohnes konklusjon er at tema/problemstillinger for revisjonen derfor må defineres mer treffende. Hans forslag er:

1. *De avgjørende spørsmål er om Karmsund Havn hadde rett til å selge eiendommer uten samtykke fra Karmøy kommune og inntektsføre salgene.*
2. *I tillegg ønskes vurderinger knyttet til salgene av eiendommene.*

3. *Det er også ønskelig med synspunkter på inhabil-forsøket til Karmsund Havn. Er dette klanderverdig?*

Fra 1999 og fram til 2019 er vi kjent med at det har vært foretatt flere disposisjoner med hensyn til tilbakeføring av eiendommer og salg. Når det gjelder salg, ser vi at havneselskapet har avhendet flere eiendommer i perioden frem til 2019, og benyttet vederlaget til havneformål. Dette dreier seg dels om eiendom som havneselskapet selv har hatt hjemmel til, dels eiendom som deltakerkommunen har hatt hjemmel til.

Vi har ikke tilgang til noen samlet oversikt over de salg og tilbakeføringer av kaianlegg, tomter og havneanlegg som havneselskapet har gjort de siste 20 årene. Med stort og smått dreier det seg sannsynligvis om mange transaksjoner. Med hensyn til hvilke vi eventuelt skal gå inn i og gjøre vurderinger av, er det viktig å få gjort noen avgrensninger. Foruten Kopervik havn, har vi notert oss salget av 3 eiendommer i Monsavik som noen har stilt spørsmål ved. Dessuten har tilbakeføringen av kaianlegg til kommunen vært nevnt i flere sammenhenger.

Å gjennomgå et utvalg salgsprosesser og bringe på det rene hvordan de er håndtert, vil være en nærliggende oppfølging av Lohnes to første problemstillinger. Vi vil imidlertid be utvalget klargjøre om utvalget som helhet stiller seg bak Lohnes forslag til problemstillinger, og i forlengelsen av det, konkretisere hvilke salgsprosesser som ønskes vurdert.

Den tredje problemstillingen, om Lohnes habilitet i saken, kan også inngå i revisjonsmandatet om utvalget som helhet ønsker det. Vi har notert oss at det er ulike synspunkter i dette spørsmålet, men at kontroll- og kvalitetsutvalget har konkludert med habilitet.

Kommunestyrerepresentant Robin Hult viser i sitt innspill 19.07. til at det er solgt eiendommer som er Karmøy kommune sine gjennom tidligere Kopervik, Karmøy og Skudeneshavn havnevesen. Han anslår at det er blitt solgt eiendommer i Karmøy kommune for 40 millioner de siste årene og antyder at det sikkert er for lavt. Ifølge han skal da de andre kommunene inn med innskudd i form av kontanter eller tingsinnskudd tilsvarende eierbrøk. Ifølge hans opplysninger skal dette ikke være gjort. Han mener derfor at det må undersøkes hvordan dette er kommunisert til de andre eierkommunene. Har de fått beskjed om dette i forkant eller ikke i det hele tatt? Konkret foreslår Hult følgende problemstillinger:

- *Det må undersøkes om Karmsund havn har pantsatt eiendom, som de respektive kommunene har hatt eierskap til før inntreden i Karmsund havn, til underliggende AS.*
- *Det bør videre undersøkes om Karmsund havn føler at de har avklart eiendomsforhold og mener de kan oppta lån med sikkerhet gjennom eiendommer.*

Det følger av IKS-loven at selskapet bare kan ta opp lån dersom dette er fastsatt i selskapsavtalen. Karmsund Havn IKS sin selskapsavtale er det samme som vedtektene for selskapet. I vedtektenes § 7 femte ledd er det bestemt en øvre grense for låneopptak på NOK 800 millioner. Låneopptaket i Karmsund Havn IKS var per 31. desember 2020 på NOK 689,5

millioner. Det følger videre av IKS-loven at selskapet ikke kan pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. Bestemmelsen omfatter også datterselskapet.

KPMG har i sin eierskapskontroll av Karmsund Havn (rapport juni 2021) for kontrollutvalget i Haugesund, ikke gjort funn som tyder på at låneopptak i Karmsund Havn IKS er i strid med vedtak og forutsetninger i bystyret i Haugesund. Representanter for selskapet har i intervju med forvaltningsrevisor fortalt at det ikke er tatt pant i objekter i Karmsund Havn IKS. Basert på stikkprøvekontroll av grunnbokinformasjon for 7 eiendommer i selskapet og 3 eiendommer i datterselskapene, er det ikke funnet tinglyst pantsettelse av disse eiendommene.

I lys av Hults forslag til problemstillinger, er det viktig å få avklart om det skal foretas nye og grundigere undersøkelser utover det KPMG har gjort i sin nylige eierskapskontroll.

BEHOV FOR Å SAMMENFATTE KUNNSKAPSSTATUS OG KONKLUDERE

Granskningen av dette sakskomplekset har etter hvert blitt omfattende, og ny informasjon bringes til torgs etter hvert som tiden går. Vi registrerer at det bare i forbindelse med Hjorts juridiske betenkning er delt mer enn 50 ulike dokumenter. Både utvalget selv, og flere av dets medlemmer, har drevet granskningen fremover, og havneselskapet og kommunen har gått årtier tilbake i tid for å innhente opplysninger i saken. Fortsatt er spørsmål uavklarte. Og saken har blitt konfliktfylt og skaper mye oppmerksomhet i medier og blant folk. Hva som pt. er kunnskapsstatus i saken er det også noe ulike synspunkter på.

Det synes derfor å være et behov for å bringe ytterligere klarhet i saken og at det konkluderes.

Vi ser for oss at en forvaltningsrevisjon kan ha et todelt formål:

- Det ene er å supplere kunnskapsstatus på bakgrunn av de problemstillinger som utvalget blir enige om 1. september. Fra gjennomgangen av de refererte innspillene til problemstillinger har vi notert oss tre temaer:
    - *Gjennomgang av åpningsbalansen mht. kaianlegg*
    - *Nærmere undersøkelser av utvalgte salgsprosesser*
    - *Evt. pantsettelser og sikkerhet i eiendommer ved låneopptak*
- Det andre formålet bør være å sammenfatte all informasjon i saken og i størst mulig grad trekke konklusjoner selv om ikke alle i denne saken kan gjøres til lags.

Om dette kan være en ramme for revisjonsoppdraget, er opp til utvalget å avgjøre. Dess mer presis bestillingen er, desto raskere og mer effektivt kan vi få utført oppdraget.

METODE OG DATA

Det foreligger allerede en rekke bakgrunnsdokumenter i saken, blant annet de nevnte 50 dokumentene det er vist til i vedlegg i Hjort DA sin vurdering av saken. Avhengig av hvilke problemstillinger som skal ligge til grunn for revisjonen, kan det være relevant informasjon i

denne oversikten som kan være nyttig i revisjonen. Vi forutsetter at dette er informasjon vi vil få tilgang til, i sin helhet.

Det vil være behov for å supplere den skriftlige dokumentasjonen. Det gjelder informasjon om åpningsbalansen, i den grad den finnes, og om gjennomførte salgsprosesser. Og det gjelder informasjon om lån og eventuell pant eller annen sikkerhet i eiendom.

Slik tilgang forutsetter et samarbeid med Karmøy kommune og Karmsund Havn.

Vi er for øvrig kjent med omtalen av problemstillingene i media, og denne vil inngå i det samlede datamaterialet.

Vi registrerer at Hjort DA mener at lovverk og selskapsavtale/ vedtekter på en tydelig måte klargjør rettigheter og plikter i forholdet mellom eierkommune og selskap. Vi har imidlertid også notert oss at i praksis, så er det ulike forventninger og synspunkter på hva som er kommunens styringsmuligheter og selskapets handlingsrom og frihetsgrader.

På den bakgrunn mener vi det er behov for en bredt sammensatt intervjuundersøkelse. Det gjelder sentrale personer i Karmøy kommune (ordfører, rådmann, fageksperter ol.). Undersøkelsen bør også omfatte sentrale personer i havnerådet/havnestyret – både nåværende og tidligere representanter som før har deltatt i disse eierorganene. Og det gjelder videre intervjuer i Karmsund Havn. Det kan også være personer utenfor kommunen og havneselskapet som bør intervjues.

I den grad vi finner det nødvendig, vil vi innhente ekstern bistand.

REVISJONSKRITERIER

Til problemstillingene stilles det revisjonskriterier. Revisjonskriterier er de krav og normer som tilstand og/eller praksis i kommunen måles mot. Revisjonskriterier skal være aktuelle, relevante og gyldige for kommunen. Sentrale kilder til å utlede revisjonskriterier er:

- Lov om interkommunale selskap (IKS-loven)
- Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- Lov om havner og farvann (havne- og farvannsloven)
- KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll
- Selskapsavtale/vedtekter for Karmsund Havn IKS
- Samarbeidsavtale e.l. om Karmsund Havn IKS
- Kommunen sin eierskapsmelding
- Vedtak i kommunestyret/ havnerådet om Karmsund Havn IKS

OMFANG OG FRAMDRIFT

Det er pt. ikke mulig å angi en timeramme for hva en forvaltningsrevisjon vil kreve. Det avhenger av hvilke problemstillinger utvalget ønsker å prioritere. På bakgrunn av

kontrollutvalgets vedtak 1. september, vil vi raskt etter møtet justere prosjektmandatet og gi et anslag på en timeramme, men samtidig påpeke at også et anslag vil være usikkert.

Prosjektet vil bli utført i samarbeid mellom avdeling for forvaltningsrevisjon og avdeling for regnskapsrevisjon i Rogaland Revisjon. Ekstern bistand vil innhentes etter behov.

Oppdraget vil bli gjennomført av:

- Revisjonsdirektør og statsautorisert revisor og jurist Rune Haukaas
- Statsautorisert revisor og oppdragsleder Kristian Berland
- Forvaltningsrevisor og siviløkonom Therese Kristiansen
- Senior forvaltningsrevisor og statsviter Ståle Opedal

Alle har lang og relevant erfaring og utgjør et tverrfaglig sammensatt prosjektteam.

Det forutsettes et tett samarbeid med representanter for kommunen og havneselskapet.

Rapport planlegges lagt fram for kontroll- og kvalitetsutvalget på utvalgets siste møte i høst 24. november eller første møte på nyåret avhengig av revisjonsoppdragets omfang.

VEDLEGG – tidslinje over noen hendelser i «havnesaken»

Tidslinja gir en oversikt over en del hendelser som går nesten 30 år tilbake i tid. Den er ikke ment å være fyllestgjørende for det store vell av hendelser som angår havneselskapet og forholdet til Karmøy kommune som en av eierne i selskapet.

Årstall	Hendelse	Beskrivelse og merknader
1992	Etablering av Karmsund havnevesen DA bestående av havnedistriktene i Karmøy og Haugesund	Kommunene gikk inn med 500.000 hver, som ble kalt «likviditet». Disposisjonslisten som ble opprettet, viste hvilke anlegg det interkommunale samarbeidet fikk ansvar for å drifte og vedlikeholde i den enkelte kommune. Balansen for første driftsår viser anleggsmidler i balansen: «Faste eiendommer» (ca. 46 mill fra Haugesund og 28 mill fra Karmøy). Tilsvarende balanseposter er imidlertid også tatt med i kommunens regnskap. Det fremgår av vedtektene § 1 til det som ble hetende Karmsund interkommunale havnevesen at havnevesenet overtok disposisjonsretten og driftsansvaret for alle anlegg som Haugesund og Karmøy havnevesen hadde ansvaret for. Videre fremgår det av § 13 at eiendomsretten til overførte anlegg etter vedtektene § 1 skulle forbli hos den enkelte kommune Karmøy kommunes Kontroll- og kvalitetsutvalg innspill til problemstillinger til Hjort DAs oppdrag: «Dersom ikke eiendommer er mottatte som tingsinnskudd i form av anleggsmidler ved etablering av selskapet og regnskapsført i åpningsbalansen, hvordan kan de da ha blitt overført til Karmsund Havn?» Havneselskapet har selv undersøkt dette. I synspunkter på revisjonsmandatet vedtatt 16.06. uttaler havneselskapet 29.06. at «Vi er klar over at det i et tidligere saksfremlegg fra saksbehandler i kommunen ble skrevet at eiendommer var langt inn som tingsinnskudd. Dette er beklagelig, da dette er feil info.» I bestilling av forvaltningsrevisjon 16.06 er hovedproblemstillingen: *Inngikk kommunale kaianlegg i åpningsbalansen ved opprettelsen av Karmsund Havn IKS? Og hvordan gjenspeiler dette i eierandelene tildelt kommunene?*
1999	Etablering av interkommunalt selskap. Eierskap utvidet med 4 kommuner. Eierstyring gjennom Havnerådet (representantskapet) og utøves av havnestyret.	Vedtektene fra 1999 viderefører blant annet bestemmelsen om at kommunene beholder eierskapet til de anleggene som stilles til disposisjon for virksomheten. Det går videre frem av disposisjonsavtalen at kommunene overlot disposisjonsretten over anlegg og eiendommer til havneselskapet for den interkommunale virksomheten. Slik Hjort DA forstår selskapsavtalen § 5 sammenholdt med disposisjonsavtalen, skulle den respektive kommune beholde eiendomsretten til de anlegg og eiendommer som var omfattet av disposisjonsavtalen. Spørsmålet er hva dette betyr. Hjorts tolkning er at «Ettersom bestemmelsen viderefører tilsvarende fra vedtektene av 1992, uten nærmere drøfting, er det naturlig å anta at hensikten var den samme som vi har tolket inn i vedtektene fra 1992.» «En vesentlig forskjell fra 1992 er at verdiene som ble stilt til disposisjon for selskapet som omdannet i 1999 ikke på samme måte som tidligere ble holdt atskilt i selskapets regnskaper basert på hvilken kommune som hadde foretatt

		innskuddet.» Med disposisjonsavtalen fulgte en oversikt over anlegg i den enkelte kommune.
2009	Endring av selskapsavtalen og klausulen om at kommunene beholdt eierskap til de anleggende som ble overført, ble tatt ut av selskapsavtalen.	I saksframlegget for Haugesund bystyre er endringen i selskapsavtalen § 5 omtalt som en «redaksjonell endring».
2013	Salg av flere eiendommer som opprinnelig var ervervet med midler fra havnekassen og som hørte under havneselskapets portefølje.	Midlene fra salget skulle benyttes til å finansiere oppgradering av småbåthavnen i Stangelandsvågen, som også hørte til havnekassen. Selve småbåthavnen skulle, som en del av omstruktureringen, tilbakeføres til kommunen vederlagsfritt. Hjort DA har vurdert salget og konkludert: «Ved havneselskapets disposisjoner knyttet til Stangelandsvågen ble midler tilhørende havne-kapitalen benyttet til andre formål enn dem som er opplistet i havne- og farvannsloven § 48 første ledd. Disposisjonene synes ikke å ha forringet havnekapitalen, men selskapet skulle antakelig ha innhentet tillatelse fra departementet etter havne- og farvannsloven § 48 tredje ledd.»
2016	Vedtak av ny eierstrategi for Karmsund Havn IKS	Selskapet disponerer og drifter på det tidspunktet 57 større og mindre havneeiendommer. Virkelig eiendomsverdi anslås til ca. kr. 1.000 mill. kr. Investert ca. 550 mill. fra 2002 – 2015 med godkjent låneramme på inntil 600 mill. I tillegg til havneområdene har kommunene gitt selskapet ansvar for en rekke offentlig kaier og allmenninger, inkludert småbåthavner. Eierne åpne for at selskapet starter en prosess hvor disse avhendes eller tilbakeføres til kommunene hvor almenne hensyn må ivaretas.
2017	Havneselskapet med anmodning til Statens Kartverk om å foreta en navneendring for 14 eiendommer som i grunnboken var oppført med Kopervik og Karmøy havnevesen som hjemmelshaver. Blant annet inngår Kopervik havn.	Hjort DA bedt om å vurdere om overføringen var i strid med selskapets vedtekter/ selskapsavtale og/eller gjeldende lov- og regelverk. Hjorts konklusjon: «Vi kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at overføring av hjemmel til de aktuelle eiendommene var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra deltakerkommunene.» «Det er opp til Statens Kartverk å bedømme om den framlagte dokumentasjon vil være tilfredsstillende for å oppfylle kravene etter § 14.» «Det er ikke grunnlag for å hevde at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn IKS kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål.»
2018	KPMG med Eierskapskontroll av Karmsund Havn IKS bestilt av kontrollutvalgene i eierkommunene, samt Bømlo kommune	KPMGs konklusjon i forhold til eierskapskontroll: «Eierstrategi og sentrale krav og normer til godt eierskap er i all hovedsak etterlevd». Konklusjon i forhold til gjennomført forvaltningsrevisjon er at «Karmsund Havn IKS har et godt styrings- og kontrollmiljø, og at det er etablert system og rutiner for å sikre at selskapet har en forsvarlig drift og etterlever sentrale regelverk.» KPMG anbefaler havneselskapet å oppdatere anskaffelsesrutiner, formalisere og gjøre kjent rutiner for kontraktsoppfølging og formalisere rutiner og maler for styring i alle faser av investeringsprosjekter.

2019	2019 solgte havneselskapet en 16 mål stor eiendom i Kopervik til et privat selskap. De aktuelle eiendommene var opprinnelig registrert i grunnboken med Kopervik og Karmøy havnevesen som hjemmelshaver, og som i 2017 ble endret slik at Karmsund Havn IKS stod som hjemmelshaver.	Kommunen ønsket å kjøpe Kopervik Havn for 17,5 millioner. Taksten på vel 35 millioner kroner var Karmøy kommunes egen takst, som var lagt til grunn for utmålingen av eiendomsskatt.. Karmøy kommune ble forespurt om de ønsket å overta eiendommen, mot vederlag til havneselskapet. Spørsmålet ble gjenstand for politisk behandling i kommunestyret, som på bakgrunn av forslag fra rådmannen, konkluderte med at det var for kostbart å overta eiendommen til det oppgitte beløpet. På bakgrunn av dette og i samråd med kommunens administrasjon, besluttet havneselskapet å selge eiendommen i det åpne markedet, jf. havnerådets Sak 14/19 «Salg av Kopervik Havn» om salgsprosessen. Spørsmålet om Karmsund Havn IKS hadde rett til å selge eiendommene på Kopervik havn i 2019 og benytte salgssummen til investeringer i den interkommunale havnevirksomheten inngikk balnt de problemstillinger som Hjort DA ble bedt om å vurdere. Hjorts konklusjon er at «Vi kan ikke se at selskapsforholdet gir noen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havnevirksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.»
2020	Revidert havne- og farvannslov av 2019, gjort gjeldende fra 1.1.2020.	Etter revidert havne- og farvannsloven, kan det foretas utdeling fra kommunal havnevirksomhet, og eierkommunene kan benytte de midler som hentes ut til andre formål enn havneformål. Hjorts vurdering er at dette «…endrer selvsagt ikke at dersom havnevirksomheten er etablert i et samarbeid med andre, vil jo ikke en enkeltdeltaker i slikt samarbeid ensidig kunne hente ut igjen verdier som er skutt inn i selskapet.»
2020	Årsrapport Karmsund havn IKS	I løpet av 2020 har Karmsund Havn gjort en vurdering av verdier i selskapet, basert på eiendommer, kaier, driftsmidler og kontrakter. Selskapet har betydelige verdier og disse er nå over 2,5 mrd.kr.
2021	KPMG med Eierskapskontroll for Haugesund kommune	KPMG: «Forvaltningsrevisjon har ikke gjort funn som tyder på at låneopptak i Karmsund Havn IKS er i strid med vedtak og forutsetninger i kommunestyret i Haugesund.» «Dersom kommunen ønsker å begrense selskapets mulighet til å ta opp lån i datterselskapene bør kommunen vurdere å endre selskapsavtalen.» Ang. investering i lufthavndrift: «Forvaltningsrevisors vurdering er at formålet med lufthavndriften faller utenfor formålet for Karmsund Havn IKS slik det er definert i samarbeidsavtalen for selskapet.» «Forvaltningsrevisor er av den oppfatning at saksbehandlingen ikke oppfyller allmenne forventninger til god eierstyring.» «Det er avdekket at rapporteringen som finner sted mellom selskapet og kommunestyret er mangelfull i forhold til kommunen sin eierskapsmelding av 2017 mht. leddet mellom kommunestyret og representantskapet det mangler rapportering.»

2021	Kontroll- og kvalitetsutvalget har stilt en rekke spørsmål ved de opplysninger som har kommet fra kommunen, havneselskapet og Hjort DA.	Utgangspunktet for utvalgets engasjement i saken var forespørselen fra kommunestyremedlem Robin Hult til utvalgsleder 23.12.20 om å se nærmere på salget av Kopervik havn og senere overdragelse av havner fra havneselskapet til Karmøy kommune. Rådmannen ga først en tilbakemelding til utvalgets møte 17.03.21. Etter innspill fra utvalgsmedlem Thor Otto Lohne 11.04. ble saken tatt opp på ny i utvalgets møte 19.05. Hjort DA ble 30.04. gitt i oppdrag av havneselskapet og kommunen og utrede 3 problemstillinger fra oppdragsgiver, supplert med tilleggsspørsmål fra utvalget 27.05. Den juridiske betenkningen lå til grunn for rådmannens tilbakemelding til utvalgets møte 16.06. Forut for møtet ble Hjort bedt om å svare ut tilleggsspørsmål fra Lohne. Disse spørsmålene ble gitt et svar på av Hjort 16.06. Hjorts vurdering er bl.a. at Karmsund Havn kan selge «Karmøy-eiendommer» og beholde inntektene og at de kan gjøre dette uten kommunestyrets godkjennelse. Videre det Hjorts vurdering at Karmøy kommune må kjøpe ut eiendommer fra havneselskapet til markedspris og salgssummen brukes til havneformål. Det er også Hjorts vurdering at hvorvidt en hjemmel er registrert på selskapet eller kommunen ikke har betydning for hvem som er reelle eier av eiendommen. Utvalget vurdering er at saken ikke er tilstrekkelig opplyst og at det er behov for en forvaltningsrevisjon.
2021	Kontroll- og kvalitetsutvalget bestiller forvaltningsrevisjon 16.06. som behandles 1.09.21.	Etter bestillingen har det kommet inn ulike innspill og synspunkter på mandatet for forvaltningsrevisjonen. Revisor har sammenfattet disse og på noen punkter bedt om nærmere klargjøring av hva utvalget ønsker å prioritere i møtet 1. september.

Møte nr. 5/21

HAUGESUND KONTROLLUTVALG

SÆRUTSKRIFT

Tirsdag **28. september 2021** ble det avholdt møte i Haugesund kontrollutvalg under ledelse av utvalgets leder Gudvin Selsås.

MØTESTED:	Haugesund rådhus, bystyresalen
MØTESTART/MØTESLUTT:	Kl. 14.00 – kl. 16.00
MØTENDE MEDLEMMER:	Gudvin Selsås (H), Marte Lysaker (SV), Camilla Klovning Strømø (Frp), Kari Louise Mæland (Krf), John Malvin Økland (H), Anna Kari Rasmussen (H), Gudrun Caspersen (Ap), Arne Sjursen (PP), Svein Abrahamsen (V), Frank Hendrikse (MDG) og Tor Inge Vormedal (Sp) fra sak 31
MØTENDE VARAMEDLEMMER:	1. vara Jan Lothe (H) og 1. vara Geir Jørgensen (R)
FORFALL:	Ingen
FRA SEKRETARIATET MØTTE:	Seniorrådgiver Odd Gunnar Høie, Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS
FRA ROGALAND REVISJON IKS:	Revisjonsdirektør/oppdragsansvarlig revisor Rune Haukaas og statsaut. revisor Deanne Kvammen
FRA ADMINISTRASJONEN:	Kommunedirektør Ole Bernt Thorbjørnsen, kommunaldirektør teknisk Bjørnar Måleng i sak 31 og kommunaldirektør helse, omsorg og sosiale tjenester Knut Arne Askeland i sak 32
ANDRE SOM MØTTE	Ingen
MERKNADER TIL INNKALLING:	Ingen
MERKNADER TIL SAKLISTE:	Ingen

FØLGENDE SAK BLE BEHANDLET:

SAK 33/21 DELTAKELSE I FORVALTNINGSREVISJON OM KARMSUND HAVN IKS OG KOMMUNALE HAVNER OG KAIANLEGG

Sekretariatets innstilling:

1. Haugesund kontrollutvalg deltar i en felles forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg, med utgangspunkt i utkastet til prosjektmandat som foreligger fra Rogaland Revisjon IKS.

2. Rammen for prosjektet settes til inntil 400 timer. Haugesund sin andel vil utgjøre inntil 200 timer. Dersom øvrige eierkommuner ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen betaler disse i henhold til sin prosentvise eierandel.

3. Haugesund kontrollutvalg utsetter oppstart av prosjektet om «Vold og trusler i skolen», jfr. vedtak i møtet 31.08.21, sak 27/21, til slutten av året. Det kan brukes inntil 150 timer av årets budsjett på dette prosjektet.

4. Haugesund kontrollutvalg har følgende innspill/tillegg til foreslåtte temaer……...

Behandling i kontrollutvalget 28.09.21:
Utvalgsleder innledet om saken og orienterte om møtet han hadde hatt samme dag med ordfører og kommunedirektør. Leder ønsket ikke at Haugesund skulle delta i en forvaltningsrevisjon i samarbeid med Karmøy nå. Han fremmet et forslag om at Haugesund gjorde sine egne juridiske vurderinger:

> *«Haugesund kontrollutvalg anmoder kommunedirektøren om å avklare eierforhold og disposisjonsrett knyttet til de eiendommer som Karmsund Havn IKS disponerer innenfor Haugesund kommune sine grenser, og deretter vurdere om det er nødvendig å gjøre endringer i selskapsavtalen».*

Kommunedirektøren gav sin tilslutning til forslaget. Medlemmene drøftet leder sitt forslag. Flere tok til orde for å støtte forslaget, og mente det var unødvendig med en forvaltningsrevisjon om dette selskapet nå.

Tor Inge Vormedal foreslo at de andre eierkommunene måtte gjøre vedtak om å delta i en felles forvaltningsrevisjon, før eventuelt Haugesund deltok. Vormedal sitt forslag fikk ikke gjennomslag.

Ved votering fikk innstillingen fra sekretariatet 0 stemmer. Leder sitt forslag ble vedtatt med 10 stemmer (1 blank – Strømø).

Vedtatt i kontrollutvalget 28.09.21:

Haugesund kontrollutvalg anmoder kommunedirektøren om å avklare eierforhold og disposisjonsrett knyttet til de eiendommer som Karmsund Havn IKS disponerer innenfor Haugesund kommune sine grenser, og deretter vurdere om det er nødvendig å gjøre endringer i selskapsavtalen.

Rett utskrift: Odd Gunnar Høie

KARMØY KONTROLL- OG KVALITETSUTVALG

SÆRUTSKRIFT

Onsdag **1. september 2021** ble det avholdt møte i Karmøy kontroll- og kvalitetsutvalg under ledelse av utvalgets leder Tor Inge Melhus.

MØTESTED:	Karmøy Rådhus, formannskapssalen
MØTESTART/MØTESLUTT:	kl. 18.10 – kl. 21.00
MØTENDE MEDLEMMER:	Tor Inge Melhus (KL), Linn Utseth (H), Thor Otto Lohne (A), Torunn Tvedt (KrF) og Bjørn Hundhammer (FrP)
MØTENDE VARAMEDLEM:	1. vara Maria Kalstø (MDG)
FORFALL:	Elisabeth Kalstø (MDG) og Ørjan Fjellkårstad (Sp) – kort varsel
FRA SEKRETARIATET MØTTE:	Daglig leder/utvalgssekretær Toril Hallsjø, Haugaland kontrollutvalgssekretariat IKS
FRA REVISJONEN MØTTE:	Oppdragsansvarlig revisor/rev.dir Rune Haukaas, oppdragsansv. forvaltningsrev. Silje Nygård og revisor Deanne Kvammen, Rogaland Revisjon IKS t.o.m. sak 33/21
FRA ADMINISTRASJONEN:	Rådmann Vibeke Vikse Johnsen og næringssjef Per Velde
ANDRE SOM MØTTE:	Reiselivssjef Vigleik Dueland, Destinasjon Haugesund & Haugaland AS i sak 27/21
MERKNADER TIL INNKALLING:	Ingen.
MERKNADER TIL SAKSLISTE:	Utvalgsleder varslet sak under evt. om møtedato

FØLGENDE SAK BLE BEHANDLET:

SAK 32/21 PROSJEKTMANDAT FOR FORVALTNINGSREVISJON OM KARMSUND HAVN IKS OG KOMMUNALE HAVNER OG KAIANLEGG OG SØKNAD OM TILLEGGSBEVILGNING

Sekretariatets innstilling:
Karmøy kommunestyre bestiller forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg» i tråd med det utkast til prosjektmandat som foreligger fra Rogaland Revisjon IKS (med eventuelle endringer/ tillegg som blir vedtatt i møtet).

Rammen settes til inntil 400 timer.

Karmøy kommunestyre vedtar en tilleggsbevilgning på kr 384 000 til ansvarsområde Kontroll og revisjon til dekning av forvaltningsrevisjonsrapport om kommunale havner.

Bevilgningen dekkes over konto 1490 – reservert til tilleggsbevilgninger.

Utvalgsleder får fullmakt til å godkjenne endelig mandat i samråd med sekretariatet.

Behandling i kontroll- og kvalitetsutvalget 01.09.21:
Utvalgsleder innledet. Han mente var rett å få klarhet i hva som skjedde ved opprettelsen av samarbeidet i 1992 og etableringen av IKS i -99. Revisjonsdirektør Haukaas framhevet at det var viktig å få vite hva utvalget ønsket med revisjonen, da det var kommet inn mange innspill underveis i bestillingen.

Thor Otto Lohne hadde med seg et ferdigskrevet innlegg i 5 punkter, som han mente var viktig å få med i mandatet.

Ett punkt omhandlet vurderingen rundt hans habilitet tatt opp i forrige møte. Utvalgsleder mente det måtte skilles mellom sak og person, og han satte fram forslag om at noen reaksjon om beklagelse fra KH ikke var aktuelt ta med i mandat eller vedtak. Ved votering fikk forslaget 5 mot 1 stemme (Lohne) og punkt 3 var ikke aktuelt å ta med i prosjektet.

De øvrige punktene omhandlet blant annet:

Hadde Karmsund Havn rett til å selge eiendommer uten samtykke fra Karmøy kommune og inntektsføre salgene?
Er det noe klanderverdig knyttet til salgene av eiendommene?

Var dette fremstøtet rettet mot Kartverket en lovlig fremgangsmåte i forhold til eierkommunen Karmøy? Var politikerne i Karmøy kommune klar over at dette? Er Karmøy kommunes interesse ivaretatt? Kan det forevises fra Kartverket at dette er en vanlig metode fra andre havnevesen i Norge?

Om Karmøy kommunes interesser ble ivaretatt mht. kunnskapen om ny havne- og farvannslov ved salg av Kopervik Havn?

Om Karmøy kommunes interesser blir ivaretatt mht. til tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse og KHs planer om omdannelse til AS?

Lohne sine korrigerte kommentarer/innspill følger protokollen som vedlegg.

Utvalgsleder Melhus støttet innspillene og var opptatt av at Karmøy kommune ikke gir fra seg verdier. Bjørn Hundhammer mente også at det var viktig å finne eierbrøkene av eierskapet i selskapet, spesielt dersom selskapet skulle omdannes til AS.

Rådmannen var skeptisk til å bruke så mye ressurser på hva som hadde skjedd tidligere. For henne var det viktigst hva som ville skje framover. Utvalget drøftet ressursbruken. Revisor kunne ikke pr i dag angi eksakt timetall, men kunne gi tilbakemelding underveis i arbeidet.

For å avgrense undersøkelsene ble utvalget enig om å velge ut salgene av Kopervik Havn, allmenningen i Skudeneshavn og eiendommer i Monsavika.

Utvalget mente at kommunen måtte ta tak i dette med eierandel og mente det burde være et interkommunalt prosjekt å få nærmere avklaring rundt eiendomsforholdene. Utvalget ønsket å invitere de andre kontrollutvalgene til å være med i finansiering av revisjonskostnadene.

Enstemmig vedtak i kontroll- og kvalitetsutvalget 01.09.21 og innstilling til kommunestyret:

Karmøy kommunestyre bestiller forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg» i tråd med det utkast til prosjektmandat som foreligger fra Rogaland Revisjon IKS med tillegg og nærmere utdyping i vedlegg fra Thor Otto Lohne og i behandling i møtet.

Rammen settes til inntil 400 timer.

Karmøy kommunestyre vedtar en tilleggsbevilgning på kr 384 000 til ansvarsområde Kontroll og revisjon til dekning av forvaltningsrevisjonsrapport om kommunale havner.
Bevilgningen dekkes over konto 1490 – reservert til tilleggsbevilgninger.

Utvalgsleder får fullmakt til å godkjenne endelig mandat i samråd med sekretariatet.

Karmøy kommunestyre ber kontroll- og kvalitetsutvalget invitere kontrollutvalgene i Haugesund, Tysvær, Bømlo, Sveio og Bokn til å delta i forvaltningsrevisjonen av Karmsund Havn IKS i tråd med utkast til prosjektplan. Kostnadsfordeling blir etter eierandel (38,46 %, 7,69 % eller 3,85 %/).

Rett utskrift:

Toril Hallsjø (sign.)
Daglig leder/ sekretær

SAK 32/21 Prosjektmandat for forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg

Vedlegg til protokoll 0.09.21- Karmøy Kontroll- og kvalitetsutvalg

Fra utvalgsmedlem Thor Otto Lohne:

Bakgrunn

- Utvalget tok opp saken i møtet 27.01.21 (sak 7/21) etter oppfordring fra kommunestyremedlem Robin Hult. Kontrollutvalget ba om vurdering/tilbakemelding fra rådmannen om eiendomsforholdene knyttet til havner og kaianlegg.

- Rådmannens vurdering/tilbakemelding ble presentert i møtet 17.03.21 (sak 12/21). Undertegnede påpekte i e-post i etterkant av møtet at denne tilbakemeldingen synes å ha to feil; a) regler om havnekapital = eierskap, b) Karmøy-kaier er gått inn som tingsinnskudd. Rådmannens tilbakemelding ble deretter trukket.

- Utvalget vedtok i møtet 19.05.21 (sak 18/21) om ny tilbakemelding fra rådmannen. I saksframlegg til maimøtet ble det informert om at det var bestilt en juridisk betenkning rundt eiendomsforholdene. Advokat Kristin Bjella i advokatfirmaet Hjort DA var engasjert. Bjella var blitt bedt av Karmsund Havn om å utrede noen problemstillinger. Bjella ble også bedt av kontrollutvalget om å utrede noen andre problemstillinger.

- Bjella sin juridisk betenkning fulgte saken til møtet 16.06.21 (sak 24/21). Ikke alle problemstillinger ble tilstrekkelig drøftet eller besvart. Viktigst var allikevel at Bjellas drøfting tar som premiss at Karmøy kommune krevde å få tilbake eierskapet til eiendommer når problemstillingen var at Karmsund Havn ville avhende. Videre mener jeg Bjella sa i møtet at hun forutsetter en eller annen form for «oppgjørsmekanisme» kommunene seg imellom.

- Junimøtet besluttet å bestille et forvaltningsrevisjonsprosjekt. Kontrollutvalget mente en avklaring evt. eierforhold/andel innbrakt i selskapet var viktig.

- Først i etterkant av juni møtet - og etter beslutning om forvaltningsrevisjonsprosjekt - uttrykker Karmsund Havn at en nærmere undersøkelse av åpningsbalansen ikke vil gi klare konklusjoner i saken om salget av Kopervik havn i 2019.

- Rogaland Revisjon registrerer at saken utvikler seg etter hvert som det kommer ny informasjon. Det er jeg helt enig i. Det er også ulike synspunkter på hva som bør være problemstillingene i revisjonen. Her er mine forslag til 4 punkter.

1. **Problemstillingene i min e-post 12.07.**

- Å gjennomgå et utvalg salgsprosesser for å bringe på det rene hvordan de er håndtert, vil være en oppfølging av de to første problemstillingene i e-post 12.07.

1. Hadde Karmsund Havn rett til å selge eiendommer uten samtykke fra Karmøy kommune og inntektsføre salgene.
2. Er det noe klanderverdig knyttet til salgene av eiendommene. Det er nå bl.a. oversendt sekretariatet et varsel om salg av 3 eiendommer i Monsavik.

En nærmere undersøkelse noen utvalgte salg kan gi mer informasjon om selve salgsprosessen, hva slags dialog det var mellom ulike aktører, og hvordan salgene ble håndtert i praksis. Det kan supplere allerede foreliggende fakta i saken, og gi grunnlag for å trekke endelige konklusjoner.

2. Ettergåelse av «erklæring av å være hjemmelshaver»

- Av inngåtte avtaler fremgår at kommunene stilte sine havneanlegg og eiendommer som fantes på avtaletidspunktet i kommunen til disposisjon for samarbeidet, men hver kommune skulle beholde eierskapet til disse. Eiendommer, kaier, driftsmidler og kontrakter verdsettes nå til 2,5 mrd.kr. Hvordan skal verdiene av eiendommer/areal og kaiene vurderes og hensyntas i en utvikling. Dette har vært og er den «gordiske knute». Temaet har vært diskutert blant i flere omganger.

  1. I 2007 hadde en som forslag at eventuelle inntekter ved salg av anlegg som tidligere har vært anskaffet med midler fra Skudeneshavn, Kopervik og Karmøy havnevesen skal avsettes på fond for investering i Husøy trafikkhavn. Ved en eventuell fremtidig oppløsning av selskapet, skal slike salgsmidler tilbakeføres Karmøy kommune før selskapets eierandeler fordeles mellom samtlige eiere i selskapet etter eierandel. Dette gjelder også salg av eiendom tilhørende Karmøy kommune, som er reinvestert gjennom Karmøy havnevesen IKS i nye anlegg i området ved Husøy.
  2. I 2016 og i eierstrategien uttrykkes det at eierne kan gi selskapet kapitaltilgang på flere måter; bl.a. gjennom real eller tingsinnskudd, men at den relative eierposisjon ikke endres mellom kommunene. Dette tilsier da at salget av Kopervik havn kan anses som et tingsinnskudd, og at de øvrige kommuner skal skyte inn forholdsmessig et tilsvarende beløp.

- Denne «gordiske knute» løste Karmsund Havn i et fremstøt rettet mot Kartverket med «erklæring av å være hjemmelshaver». Karmsund havn kom i posisjon til å behandle avhending av Karmøy kommune sine eiendommer med vedtak i Havnerådet i stedet for i kommunestyret i Karmøy kommune.

- Var dette fremstøtet rettet mot Kartverket en lovlig fremgangsmåte i forhold til eierkommunen Karmøy? Var politikerne i Karmøy kommune klar over at dette? Er Karmøy kommunes interesse ivaretatt? Var dokumentasjonen som ble oversendt tilstrekkelig opplysende? Kan det forevises fra Kartverket at dette er en vanlig metode fra andre havnevesen i Norge?

3. Synspunkter på om Karmøy kommunes interesser *ble* ivaretatt mht. kunnskapen om ny havne- og farvannslov

- Når Karmsund Havn solgte Kopervik havn m.f. (med hastverk mener mange), var ny havne- og farvannslov under oppseiling. Her tas begrepet «Havnekapital» helt bort.

Etter ny havne- og farvannslov kan det foretas utdeling fra kommunal havnevirksomhet, og eierkommunene kan benytte de midler som hentes ut til andre formål enn havneformål.

- Hjorts konklusjon er at «Vi kan ikke se at selskapsforholdet gir noen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havnevirksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.»

- Men her er det – som allerede nevnt - ingen som vil «trekke ut». Det er Karmsund Havn som vil selge eiendommer/area, kaier som vurderes å ha verdi for 3. part og levere tilbake det som vurderes ikke å ha verdi. (Det er dokumentasjon på at noen av disse «tilbakeleverings-kaiene» også er opparbeidet med havnekassens midler, men Karmsund Havn velger ikke å overta disse da hjemmel står på kommunen.)

- Innholdet i ny havne- og farvannslov var kjent når salg av Kopervik havn og andre ble gjennomført. Er Karmøy kommunes interesser ivaretatt? Hva hadde konsekvensen vært for salget om saken om Kopervik havn (og andre) hadde blitt utsatt til 2020. Kunne Karmøy kommune krevd at salg ikke ble iverksatt og eiendommen overført vederlagsfritt eller at alle inntektene tilfalt eierkommunen? Det er mer enn 40 MNOK dette gjelder.

4. <u>Synspunkter på om Karmøy kommunes interesser *blir* ivaretatt mht. tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse</u>

- Hjelmeng-utvalget har sett på konkurranseforholdene mellom offentlig og privat virksomhet. Dette fordi ESA i 2015 og 2016 åpnet sak mot Norge. ESA hevdet at offentlige aktører fikk en fordel når de konkurrerte med private aktører, og at det kunne være i strid med EØS-avtalen. Hjelmeng-utvalget drøftet fire tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse på like vilkår med private virksomheter og at EØS-regelverket blir overholdt. De fire tiltakene var: a) adskilte regnskap, b) skatteplikt på økonomisk aktivitet, c) anvendelse av markedsaktørprinsippet (dvs. opptre som en rasjonell investor) og d) selskapsmessig utskilling av slik økonomisk aktivitet.

- Havnedirektøren snakket i siste møte i (sak 21/21) om plan for omdannelse til AS. Det kan synes som om slik omdannelse vil skje. I løpet av 2020 har Karmsund Havn gjort en vurdering av verdier i selskapet, basert på eiendommer, kaier, driftsmidler og kontrakter. Selskapet har betydelige verdier og disse er nå over 2,5 mrd.kr. Kopervik kommune/Karmøy kommune har stilt eiendommer/areal og kaier til rådighet for kroner 0 for at kommunal havnevirksomhet skal utvikles. Det er forventningsrett at en % av Karmsund Havn er verd minst 25 MNOK.

- Det blir meget merkelig om verdiene av disse eiendommer/areal og kaier ikke skal reflekteres i eierposten. Dette blir spesielt betydningsfullt når selskapet kan bli et AS med verdier som kan realiseres. Blir Karmøy kommunes interesser ivaretatt? Hvordan skal en da forholde seg som eier?

***

HJORT

NOTAT

TIL Karmsund Havn IKS og Karmøy kommune

FRA Advokatfirmaet Hjort DA v/advokat (H) Kristin Bjella og advokat Kristian Brandt

DATO 7. juni 2021

Karmsund Havn IKS – salg av eiendom

1 Innledning

1.1 Oppdraget

Advokatfirmaet Hjort er ved epost 30. april 2021 gitt i oppdrag av Karmsund Havn IKS og Karmøy kommune å gi en utredning av følgende problemstillinger:

1. *Var Karmsund Havns overføring av hjemmel for eiendommer tilhørende Karmøy havnevesen og Kopervik havnevesen i 2017 i strid med selskapets vedtekter/selskapsavtale?*

2. *Hadde Karmsund Havn IKS rett til å overføre hjemmelen fra Kopervik Havnevesen og Karmøy Havnevesen i tråd med regelverk, herunder havne – og farvannslovens regler om havnekassen (jfr. lov om havner av farvann av 08. juni 1984 nr. 51 §23)?*

3. *Kunne havnens eier, Karmøy kommune, krevd eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og således disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havneformål?*

Oppdraget har sin bakgrunn dels i at Karmsund Havn IKS i 2017 rettet en anmodning til Statens Kartverk om å foreta en navneendring for 14 eiendommer som i grunnboken var oppført med henholdsvis Kopervik og Karmøy havnevesen som hjemmelshaver, dels i at havneselskapet i 2019 solgte en av disse eiendommene til et privat selskap og investerte salgssummen i ny havne-virksomhet.

Karmøy kommunes Kontroll- og kvalitetsutvalg er bedt om å vurdere saken. Etter deres møte med etterfølgende spørsmål til kommunen, er vi bedt om å gi en vurdering av følgende tilleggsspørsmål, jf. epost 27. mai 2021:

1. *Dersom ikke eiendommer er mottatte som tingsinnskudd i form av anleggsmidler ved etablering av selskapet og regnskapsført i åpningsbalansen, hvordan kan de da ha blitt overført til Karmsund Havn?*

2. *Hvilke samtykker er nødvendig, finnes og er lagt til grunn for overføring av hjemmel for eiendommer?*

3. *Er dokumentasjon som er gitt Kartverket av Karmsund Havn som grunnlag for å være hjemmelshaver for eiendommer tilstrekkelig/fullstendig?*

Utover dette ønskes det også en avklaring vedrørende Stangelandsvågen. I saksfremlegg i Karmøy kommune (vedlegg 17), ble det vedtatt salg av tre eiendommer som skulle finansiere oppgradering av Stangelandsvågen. Av vedlegg til saksfremlegget (Vedlegg 23 i vår mappe delt med dere- vedlagt her og kalt «Rehab Stangelandsvåegn») fremgår det at for to av eiendommene var hjemmelen tilhørende Karmøy og Kopervik havnevesen. Den siste eiendommen var eid av Karmøy kommune. Ytterligere finansiering skulle dekkes av Karmsund Havn IKS. Det ønskes derfor en avklaring på om bruk av havnekassens midler til finansiering av oppgraderingen av Stangelandsvågen var i strid med havne – og farvannsloven.

Når det gjelder tilleggsspørsmål 1, har havneselskapet i etterfølgende korrespondanse med oss opplyst at de selv ser nærmere på dette. Vi går derfor ikke inn på dette spørsmålet i dette notatet.

Vi har fått oversendt en rekke bakgrunnsdokumenter som grunnlag for vår gjennomgang, og har inntatt en oversikt over disse dokumentene i Vedlegg 1 til dette notatet. Vår gjennomgang av det faktiske grunnlaget for saken er begrenset til disse dokumentene og det som før øvrig er opplyst fra Karmsund Havn IKS. Vi nevner at vi også er kjent med omtalen av problemstillingene i media, men vi har i vår gjennomgang forholdt oss til den dokumentasjon som er inntatt i Vedlegg 1.

1.2 Notatets innhold

Havne- og farvannslovens regler om forvaltning av kapital har satt rammene for havneselskapers og kommunale eieres handlingsrom for bruk av midler og kapital som har hørt eller hører til havnevirksomheten etter loven. I punkt 3 gir vi derfor først en kort oversikt over de rettslige rammene som danner utgangspunktet for drøftelsene videre i notatet. I punkt 4 gis en gjennomgang av sakens bakgrunn. Våre vurderinger fremgår av punkt 5, 6 og 7. Vi har valgt å behandle spørsmålet om kommunens og havneselskapets eierskap til eiendommer (spørsmål 3) før spørsmål om rett til å overføre hjemmelen til de samme eiendommene (spørsmål 1 og 2 i oppdraget). For en oppsummering av notatets hovedkonklusjoner viser vi til punkt 2.

2 Oppsummering og hovedkonklusjoner

- Det er ikke grunnlag for å hevde at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn IKS kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål. Selskapsforholdet gir ingen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havne-virksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskaps-forholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er

videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.

- Vi kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at overføring av hjemmel til de aktuelle eiendommene var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra deltakerkommunene. Vi kan heller ikke se at denne disposisjonen var i strid med havne- og farvannslovens dagjeldende regler om havnekapital. Uansett endringen i hva som var tinglyst, ville det underliggende eierforholdet til eiendommene bestå i forholdet mellom havneselskapet og deltakerkommunen. Det avgjørende spørsmålet ville uansett være om Karmsund Havn IKS ville ha rett til å selge eiendommene, og uten forutgående samtykke fra kommunen.

- Kravet til endring etter tinglysingsloven § 14 er at det må dokumenteres eller vises som utvilsomt at vedkommende som ber om å få endret hjemmel er riktig hjemmelshaver. Brevet fra Karmsund Havn IKS til Statens Kartverk om endring av hjemmel redegjør for at selskapet er en videreføring av de tidligere rettssubjektene, at de har samme organisasjonsnummer og beskriver hvilke eiendommer dette gjelder. Det er opp til Statens Kartverk å bedømme om den framlagte dokumentasjon vil være tilfredsstillende for å oppfylle kravene etter § 14.

- Ved havneselskapets disposisjoner knyttet til Stangelandsvågen ble midler tilhørende havne-kapitalen benyttet til andre formål enn dem som er opplistet i havne- og farvannsloven § 48 første ledd. Disposisjonene synes ikke å ha forringet havnekapitalen, men selskapet skulle antakelig ha innhentet tillatelse fra departementet etter havne- og farvannsloven § 48 tredje ledd.

3 Kort om overordnede rettslige rammer

3.1 Innledning

Problemstillingene i saken gjelder hvilke fullmakter Karmsund Havn IKS har hatt til å disponere rettslig over eiendom som tidligere var omtalt som eid av henholdsvis Kopervik og Karmøy havnevesen. Spørsmålet er om havneselskapet ved dette har disponert urettmessig over eiendom som tilhørte Karmøy kommune, og om kommunen hadde hatt rett til å hente disse eiendommene ut av selskapet uten vederlag, og å deretter disponere midlene fritt, eventuelt til egne havneformål.

I denne sammenheng må det vurderes dels hva deltakerne i selskapet har avtalt seg imellom da selskapet ble stiftet/samarbeidet ble inngått, og hva som gjaldt da disposisjonene ble foretatt. Ettersom samarbeidene er etablert tilbake i tid, må det også ses hen til hvilke rettslige rammer som gjaldt da dagens samarbeid i IKS ble etablert, og også det rettslige rammeverket for forløperen til dette IKS-et.

3.2 Selskapsrettslige rammer

Karmsund Havn IKS er et interkommunalt selskap organisert etter lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)[1]. Deltakerne i selskapet har bundet seg til samarbeid om havnevirksomheten i henhold til inngått selskapsavtale og disposisjonene knyttet til denne. Selskapsavtalen og

[1] LOV-1999-01-29-6

bakgrunnen for opprettelsen av selskapet er avgjørende for å bestemme hvilket innskudd eierne har ment å gjøre i virksomheten, og hvordan eierskapet til selskapet skal være fordelt mellom dem. Det samme gjelder om og i så fall i hvilken grad det skal være anledning til å ta ut igjen midler fra virksomheten. Uansett hva som er bestemt om dette, må slikt uttak følge selskapsrettslige lovbestemte rammer, og uttak fordeles etter eierbrøk i selskapet med mindre annet er særskilt bestemt. Dersom en eier skal ha rett til å hente ut igjen innskutte midler utenom reglene om utbytte/uttak fra selskapet, må det finnes et særlig grunnlag for dette i avtale eller annet.

3.3 Havne- og farvannslovens regler

Kommuners havnevirksomhet reguleres av havne- og farvannsloven. Når kommuner samarbeider om havnevirksomhet, må de forholde seg til dette regelverket i tillegg til det selskapsrettslige og kommunalrettslige. Någjeldende havne- og farvannslov ble vedtatt i 2019, og trådte i kraft 1.1.2020[2]. Både någjeldende og tidligere havne- og farvannslov har særlige bestemmelser om kommunale havners handlefrihet over egen kapital og eiendom. En vurdering av salget av eiendom fra havneselskapet og bruken av salgssummen må derfor vurderes ikke bare i forhold selskaps-rettslige rammer som lov om interkommunale selskaper og selskapsavtalen, men også i forhold til dette lovverket særskilt.

Den nye havne- og farvannsloven endret de tidligere reglene om kommunalt eide havners forvaltning av kapital. Etter tidligere lov kunne ikke midler som hørte til havnevirksomhet brukes til annet enn havneformål, og eierkommuner kunne ikke hente ut midler fra havnevirksomheten og nytte dem til andre formål enn havn. Den nye loven gir de kommunale eierne større frihet enn før til å hente ut kapital fra selskapet og å bruke slikt utbytte til andre formål enn havn. Etter den nye havne- og farvannsloven kan det deles ut midler fra et kommunalt eid havneselskap, men også den nye loven stiller vilkår for at slik utdeling kan skje. Disse rammene for utdeling fra kommunal havnevirksomhet kommer i tillegg til alminnelige selskapsrettslige rammer for utbytte.

Disposisjonene i 2017 og 2019 må vurderes etter dagjeldende havne- og farvannsloven av 2009[3] når det gjelder hvilke rettslige rammer som gjaldt for handlefriheten til selskapet og kommune-deltakerne.

Det er også relevant å se på hvilke regler for forvaltning av havneverdier som gjaldt da samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund kommune ble inngått, og da det utvidede interkommunale samarbeidet ble stiftet i 1999. Da disse samarbeidene kom i stand, gjald havne- og farvannsloven av 1984[4]. Det samme gjelder for samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund, som ble inngått i 1992. Det fulgte av dagjeldende lov at midler knyttet til havnevirksomheten bare kunne nyttes til havneformål, og at slike midler var beskyttet mot bruk til andre formål enn havn.

[2] LOV-2019-06-21-70
[3] LOV-2009-04-17-19
[4] LOV-1984-06-08-51

4 Sakens bakgrunn

Kopervik Havnevesen, som ble stiftet i 1860, ble slått sammen med Skudeneshavn havnedistrikt i 1982, og kalt Karmøy havnevesen. Fram til 1992 hadde kommunene Haugesund og Karmøy egne havnedistrikt og egen havnevirksomhet. Haugesund og Karmøy gikk i 1992 sammen om et interkommunalt samarbeid i sine havnedistrikter.

Av avtalen Haugesund og Karmøy inngikk i 1992 fremgår i punkt 3 at de to kommunene stilte sine havneanlegg og eiendommer som fantes på avtaletidspunktet i kommunen til disposisjon for samarbeidet, men hver kommune skulle beholde eierskapet til disse. Havne- og farvannsloven av 1984 § 12 ga hjemmel til å etablere interkommunalt samarbeid om havnene, og slik at kommunelovens regler om interkommunalt samarbeid skulle gjelde så langt det passet.

Det fremgår av avtalen av 1992 at de to kommunene skulle arbeide for å innlemme flere kommuner i samarbeidet. Dette arbeidet ble sluttført i 1999, da de øvrige (nåværende) eierkommunene kom inn i samarbeidet. På denne tiden var det foreslått ny lov om interkommunale selskaper. Loven ble vedtatt i 1999, og tidligere interkommunale samarbeid etter dagjeldende kommunelov § 27 ble gitt en overgangsperiode til å omorganisere seg til den nye selskapsformen.

Av dokumentene vi har fått oversendt fra beslutningsprosessen i Karmøy kommune i 1999, fremgår at det ble gjort vurderinger av hvordan den kapitalen Karmøy og Haugesund kommune hadde etablert i det eksisterende samarbeidet skulle håndteres i det nye samarbeidet. I et brev fra Karmsund havnevesen til kommunene Haugesund og Karmøy 2. februar 1999 ble det oversendt utkast til nye vedtekter, en utredning av advokat Eikesdal 18. januar 1999 og havne-administrasjonens innspill til advokatens forslag. Advokat Eikesdal hadde utarbeidet forslag til vedtekter for det nye samarbeidet, og drøftet hvordan den kapitalen som var opparbeidet i Karmsund havnevesen kunne håndteres fremover. I sin kommentar til forslag til vedtektene § 5 skrev han at Karmøy og Haugesund kunne opprettholde det innskudd de hadde gjort, og videre at:

> *«Den egenkapital som er opparbeidet i tillegg pr 31.12.1999 – anslagsvis kr 30 mill.-, er det meningen at Karmøy og Haugesund skal overta, ved utdeling fra selskapet, før de øvrige kommuner trer inn med sine innskudd m.v. Det er en forutsetning at de midler som således utdeles til Karmøy og Haugesund, forblir i selskapet som ansvarlig lån fra Karmøy og Haugesund. Det er videre en forutsetning at disse lån skal betjenes og nedbetales før eiernes innskudd betjenes/tilbakebetales. På den annen side er det også en forutsetning at ingen betjening/tilbakebetaling skal finne sted uten at dette er forenlig med selskapets økonomiske stilling, også i et lengre perspektiv.»*

Advokat Eikesdal påpekte at det måtte undersøkes nærmere om en slik ordning ville være mulig innenfor havne- og farvannslovens rammer. Havneadministrasjonen var ikke enig i dette forslaget, og deres forslag av 28. januar 1999 var at det ikke skulle etableres ansvarlige lån fra kommunene. I forslaget heter det videre:

> «*I stedet opprettholdes føringen av egenkapitalkonti – f eks slik:*

- *egne kapitalkonti for innskutt egenkapital (foreløpig kr 500 000 fra Haugesund og Karmøy)*
- *egne egenkapitalkonti for alle deltagerkommunene for fordeling av fremtidige overskudd etter f eks 01.01.2000*
- *opptjent egenkapital etter f eks 31.12.1999 kan tillegges et av de to ovennevnte alternativer*
- *i havnevesenets offisielle regnskap antas det tilstrekkelig å vise egenkapitalen i ett beløp, alt i to beløp som innskutt og opptjent egenkapital (spesifikasjon mellom deltakerkommunene forutsettes ført på underkonti av egenkapitalkonto)*»

Vi er ikke kjent med hvordan dette forslaget ble behandlet i kommunens møte i januar 1999, men av senere dokumenter ser det ut til at dette forslaget ble videreført, og vi forstår det slik at det ikke ble etablert noe ansvarlig lån fra de to opprinnelige samarbeidskommunene.

Vi har fått oversendt dokumentasjon fra Karmøy kommunes vedtak 21. juni 1999 om godkjenning av forslag til selskaps- og deltakeravtale for et utvidet havnesamarbeid, og disposisjonsavtale for havne- og kaianlegg som skulle inngå i forvaltningsporteføljen ved utvidelse av Karmsund havnedistrikt. Her ble § 5 om deltakernes innskuddsplikt inntatt, og det heter der at Karmøy og Haugesund opprettholder sine innskudd. Videre heter det at «eiendomsretten til de anlegg som overlates til selskapet beholdes av den enkelte kommune». Den tilsvarende bestemmelsen i samarbeidsavtalen mellom Haugesund og Karmøy fra 1992 ble følgelig videreført i den nye selskapsavtalen.

Det var samtidig klart at deltakerkommunene forpliktet seg til å stille sine havneanlegg og eiendommer til disposisjon for det interkommunale selskapet. I saksutredningen for forslaget om den såkalte disposisjonsavtalen, fremgår det at avtalen skal regulere hvilke anlegg «*som skal inngå i samarbeidet, og hvilke som skal holdes utenfor*». Havneadministrasjonen hadde understreket sitt ønske om å unngå å måtte overta ansvaret for kaiavsnitt som ikke burde høre til den offentlige havnevirksomheten i det nye samarbeidet. Rådmannen kommenterte i sin redegjørelse for dette[5] at det var viktig at det ble klargjort hvilken forvaltningsportefølje som skulle inngå i det nye havneselskapet, og uttalte videre at *«[f]or Karmøy kommune er det ingen endringer i porteføljen i henhold til dagens situasjon*». Det ble videre signalisert at det ville være nødvendig å justere porteføljen etter hvert som det ble høstet erfaringer, jf. havneadministrasjonens bekymring for å måtte overta ansvaret for kaianlegg som ikke naturlig skulle høre til havnevirksomheten. Vedlagt disposisjonsavtalen fulgte en oversikt over anlegg i den enkelte kommune. Etter det vi forstår, inneholdt denne oversikten ikke bare havneanlegg som skulle stilles til disposisjon for selskapet, men også flere private eiendommer og eiendommer som Kystverket eide. Listen var heller ikke uttømmende for hvilke eiendommer som faktisk var disponert til havneformål. Det fulgte av selskapsavtalen i 1999 at de deltakende kommunene ikke kunne drive konkurrerende havne-virksomhet. Etter det opplyste har ingen av deltakerkommunene holdt egne midler regnskapsmessig

[5] 26. mai 1999

atskilt fra kommunens øvrige midler, slik de ville være forpliktet til for eventuell egen havne-virksomhet. Dette tilsier at all havnevirksomhet i deltakerkommunene skulle drives av selskapet.

Slik vi forstår det, er deler av den opprinnelige porteføljen som ble stilt til disposisjon for Karmsund Havn IKS tilbakeført til deltakerkommunene i tiden etter nåværende selskap ble stiftet, som ledd i den justeringen som det var uttalt behov for allerede da disposisjonsavtalen ble vedtatt. Prosessen med tilbakeføring av anlegg til kommunene pågår etter det opplyste fortsatt.

Fra 1999 og fram til 2019 er vi gjort kjent med at det har vært foretatt flere disposisjoner med hensyn til tilbakeføring av eiendom og salg. Når det gjelder salg, ser vi av dokumentene vi har fått oversendt, at havneselskapet har avhendet flere eiendommer i perioden frem til 2019, og benyttet vederlaget til havneformål. Dette dreier seg dels om eiendom som havneselskapet selv har hatt hjemmel til, dels eiendom som deltakerkommunen har hatt hjemmel til. I sistnevnte tilfelle har kommunen godkjent salget og samtykke til at salgssummen ble overført til havneselskapet for å disponeres til havneformål, se nærmere om dette i punkt 5.2.5.

I 2009 ble selskapsavtalen endret og klausulen om at kommunene beholdt eierskap til de anleggene som ble overført, ble tatt ut av selskapsavtalen. Det fremgår av dokumentene vi har fått oversendt at endringene i selskapsavtalen ble utarbeidet av en arbeidsgruppe under Havnestyret. Men verken protokollen fra behandlingen av endringene i Havnerådet eller saksdokumentene fra behandlingen av saken i Karmøy og Haugesund kommunestyrer gir en nærmere beskrivelse av bakgrunnen for eller begrunnelsen for denne endringen. I saksframlegget for Haugesund kommunestyret er endringen i selskapsavtalen § 5 omtalt som en «*redaksjonell endring*». Vi har hatt en samtale med tidligere leder av havnestyret og del av arbeidsgruppen som utarbeidet forslag til endringer i selskapsavtalen, John Kongshavn. Ifølge Kongshavn var endringene i selskapsavtalen § 5 et uttrykk for forholdene slik de var, nemlig at kai- og havneanlegg som var stilt til disposisjon for selskapet, skulle inngå som en del av havnevirksomheten og tilhøre havnekassen. Det var ingen diskusjon rundt dette, så vidt Kongshavn kunne huske, heller ikke i de respektive deltakerkommunene. Så fremt det var tale om eiendom som var ansett som en del av havnevirksomheten, og dermed tilhørte havnekassen, var det ifølge Kongshavn ingen uenighet om at dette skulle inngå i selskapet. Derimot kunne det være uenighet eller diskusjon om avgrensningen av hvilke eiendommer som skulle være en del av havnevirksomheten.

I 2016 vedtok Karmøy kommune ny eierstrategi for Karmsund havn. I saksframlegget ble det blant annet lagt til grunn at det burde gjennomføres en opprydding av eiendomsporteføljen til havne-selskapet. Det fremgår videre at selskapet skal innlede en dialog med eierne for å avklare hva som skal ligge i selskapets portefølje, hva som skal tilbakeføres eller hva som skal avhendes.

I oktober 2017 rettet Karmsund Havn IKS en henvendelse til Kartverket[6]. Karmsund Havn IKS ba om endring av hjemmelshaver for i alt 14 eiendommer der enten Karmøy Havnevesen eller Kopervik Havnevesen sto som hjemmelshaver i grunnboken. Bakgrunnen for dette er i henvendelsen opplyst å være at havnevirksomheten i de to tidligere havnevesenene er videreført i

[6] Brev 11. oktober 2017 fra Karmsund Havn IKS til Kartverket Tinglysing.

Karmsund Havn IKS. Samtidig erklærte Karmsund Havn IKS seg som eier av de eiendommene som tidligere var eid av henholdsvis Karmøy Havnevesen og Kopervik Havnevesen.

I 2019 solgte havneselskapet en 16 mål stor eiendom i Kopervik til et privat selskap. De aktuelle eiendommene var opprinnelig registrert i grunnboken med Kopervik og Karmøy havnevesen som hjemmelshaver, og som i 2017 ble endret slik at Karmsund Havn IKS stod som hjemmelshaver. Av dokumentasjonen vi har fått fremlagt, fremgår at bakgrunnen for salget var at havneselskapet ikke anså disse eiendommene som egnet for videre utvikling av havnevirksomheten slik denne var planlagt, dels på grunn av beliggenhet og dels på grunn av manglende utvidelsesmuligheter blant annet fordi kommunen hadde regulert området om til sentrumsformål. Selskapet ønsket derfor å selge eiendommene for å bruke midlene til å reetablere havnevirksomhet på ny eiendom.

Karmøy kommune ble forespurt om de ønsket å overta eiendommen, mot vederlag til havne-selskapet. Spørsmålet ble gjenstand for politisk behandling i kommunestyret, som på bakgrunn av forslag fra rådmannen, konkluderte med at det var for kostbart å overta eiendommen til det oppgitte beløpet. I den etterfølgende dialogen mellom administrasjonen i Karmøy kommune og havneselskapet, ble det klart at det ikke var aktuelt for kommunen å kjøpe eiendommen. På bakgrunn av dette og i samråd med kommunens administrasjon, besluttet havneselskapet å selge eiendommen i det åpne markedet, jf. havnerådets Sak 14/19 «*Salg av Kopervik Havn*» om salgsprosessen. Salgssummen er etter det opplyste reinvestert i havneformål, i hovedsak på Husøy i Karmøy kommune.

Når det gjaldt eierforholdene til den aktuelle eiendommen, fremgår følgende av rådmannens saksframlegg til Karmøy kommunestyre:

> «*Ved etablering av Karmsund Havn IKS ble mange kaier, som er lokalisert i eierkommunene, overført til det nyopprettede selskapet. I den såkalte matrikkelen står dette selskapet oppført som eier av gnr. 58, bnr 173 i Kopervik havn, som denne saken omhandler. Styrende organer i havnevesenet har gitt administrasjonen i oppdrag å forberede grunnlag for et salg av dette området. Havnedirektøren er gitt fullmakt til å selge området til kommunen for 35 mill. kroner. I denne forbindelse har det vært reist spørsmål om Karmsund Havn IKS sine rettigheter til å avhende kaiområdet som fritt salg, da det er fremmet synspunkter på at kommunen kan be om en kostnadsfri tilbakeføring når havnevesenet ikke lenger har bruk for arealene til sin havnevirksomhet.*
>
> *Så langt rådmannen har brakt i erfaring er kaiarealet i Kopervik finansiert av havnekassen fra daværende Kopervik havnevesen, der midlene er bygget opp gjennom havnedrift, anløpsavgifter med mer. Havne- og farvannslovens § 47 slår fast at havnekapitalen skal holdes regnskapsmessig atskilt fra kommunens øvrige midler.*
>
> *Karmøy kommune kan derfor med stor sannsynlighet ikke påberope seg et eierforhold til kaiarealene, noe som i tilfelle ville kunnet begrenset eller forhindret mulighetene for en fri omsetning. Den foreliggende saksutredningen bygger på det utgangspunktet som her er beskrevet.*»

Avslutningsvis nevner vi en sak fra 2013, som vi er bedt om å vurdere nærmere. Saken gjaldt salg av flere eiendommer som opprinnelig var ervervet med midler fra havnekassen og som hørte under havneselskapets portefølje. Midlene fra salget skulle benyttes til å finansiere oppgradering av småbåthavnen i Stangelandsvågen, som også hørte til havnekassen. Selve småbåthavnen skulle, som en del av omstruktureringen, tilbakeføres til kommunen vederlagsfritt. Bakgrunnen for disse disponeringene var dels at drift og vedlikehold av småbåthavnen var ansett å ligge utenfor det som hørte til havnevirksomheten, og dels at ansvaret for småbåthavnen først og fremst var en utgiftspost for havneselskapet. Kommunen på sin side anså oppgradering av småbåthavnen som viktig for å utvikle et attraktivt areal- og byrom i Kopervik.

5 Salg av havneeiendom opprinnelig tilhørende henholdsvis Kopervik og Karmøy havnevesen

5.1 Problemstilling

Vi er bedt om å vurdere følgende:

> *Kunne havnens eier, Karmøy kommune, krevd eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og således disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål?*

Vi oppfatter at følgende tilleggsspørsmål hører sammen med en vurdering av dette:

> *Dersom ikke eiendommer er mottatte som tingsinnskudd i form av anleggsmidler ved etablering av selskapet og regnskapsført i åpningsbalansen, hvordan kan de da ha blitt overført til Karmsund Havn?*

5.2 Selskapsrettslige rammer for innskudd i og disposisjonsrett for Karmsund Havn IKS

5.2.1 Innledning

Før 2020 gjaldt det strenge begrensninger for hva midler som hørte til havnekapitalen kunne nyttes til. Enkelt sagt fulgte det av reglene at alle inntekter, herunder eventuelle salgsgevinster, fra verdier som hørte til havnekapitalen, også måtte brukes til havneformål. Dermed gikk de samme verdiene også inn i havnekapitalen, og ble beholdt til denne virksomheten. Det gjaldt en snever mulighet for unntak etter søknad til departementet.

Det interkommunale samarbeidet om Karmsund Havn IKS var etablert da havne- og farvannsloven av 2009 ble vedtatt, og det var derfor havne- og farvannsloven av 1984 som regulerte forvaltning av havnemidler da dette samarbeidet ble etablert. Etter denne loven, som videreført i loven av 2009, skulle de offentlige havnene ha egen økonomi (havnekasse) atskilt fra kommunens øvrige økonomi. Dette gjaldt uavhengig av om kommunen samarbeidet med andre kommuner om havnevirksomhet, eller drev virksomheten alene. Det var krav om å føre eget regnskap for havnekassens midler som bare kunne benyttes til havneformål.

Havne- og farvannsloven av 1984 og 2009 (og 2019) regulerte følgelig kommunale havners kapitalforvaltning, uavhengig av hvordan eierkommunen har organisert virksomheten. Dette innebærer at reglene om forvaltning av havnemidler gjelder både for den kommunale eierens egen eiendom, og havneselskapets eiendom, dersom alle eiendommene hører til – eller har hørt til – havnevirksomhet og dermed havnekassen. I forhold til havne- og farvannsloven regler om kapitalforvaltning ville det følgelig ikke ha betydning i praksis om det var havneselskapet eller deltakerkommunen som var formell eier av en eiendom, dersom det var tale om en eiendom som hørte til havnevirksomheten. Alle midler, også realisert salgssum etter salg av eiendom, måtte benyttes til havneformål.

Formålet med reglene etter 1984-loven var i forarbeidene til 2009-loven omtalt blant annet slik:

> *Formålet med egen havnekasse er å sikre gjennomføring av kostnadsansvarsprinsippet og selvfinansieringsprinsippet. Havnekassens midler skal ikke benyttes til finansiering av andre kommunale oppgaver.* (understreket her)[7]

Selv om midlene ervervet ved havnevirksomhet måtte benyttes til havneformål, er det likevel et spørsmål om hvordan eierskapet til innskutte midler har vært ment regulert. Selv om dette ikke har hatt betydning direkte for benyttelse av midlene mens havnevirksomheten bestod, kan det ha betydning for eierforholdet mellom deltakerkommunene, og også for hvordan midlene skulle fordeles dersom selskapsforholdet skulle bli oppløst. Vi skal derfor i det følgende gå gjennom bakgrunnen og forutsetningene for etableringen av dagens samarbeid, og hvilke selskapsrettslige rammer som gjelder for dette. De samme rammene vil, i tillegg til lovbestemte rammer, bestemme hvilket handlingsrom deltakerkommunene har ment at havneselskapet skal ha.

5.2.2 Etablering av og forhistorien til interkommunalt samarbeid i 1992

Haugesund og Karmøy inngikk samarbeid i 1992. Begge hadde årelang historie, og havnene i de respektive kommunene var før loven av 1984 organisert som egne rettsubjekter, som havnene den gang var. Med loven av 1984 ble havnene «kommunaliserte». Dette gjaldt følgelig også havne-vesenene i de to kommunene.

Vi viser til omtalen av bakgrunnen for 1984-loven i forarbeidene til loven av 2010:

> *Ved gjeldende lovs* (red 1984) *ikrafttredelse gikk havnene med tilhørende aktiva, fra å være egne rettssubjekt underlagt sterk kommunal styring, til å skulle drives som del av det kommunale forvaltningsapparat (ofte omtalt som kommunaliseringen av havnene).*[8]

Forarbeidene omtaler også hvordan havnens aktiva ble overført:

> *Havnens aktiva ble overført en bloc, uten at det ble tatt stilling til spørsmålet om eiendomsretten mellom kommunekasse og havnekasse. For å videreføre havnens inntektssituasjon, ble det fastsatt at vederlaget for bruken av fast eiendom og*

[7] Ot.prp. nr. 75 (2007-2008) s 113
[8] Ot.prp. nr. 75 (2007-2008) s 124 flg.

> *innretninger samt andre inntekter av slik eiendom som tilfalt havnekassen før 31. desember 1984, skulle fortsette å tilfalle havnekassen etter 1. januar 1985 inntil departementet bestemte noe annet i det enkelte tilfellet. Det ble altså forutsatt at departementet kunne bestemme at eiendomsretten og inntektsstrømmen fra slike eiendommer og innretninger, som uten videre ble betraktet som «særlige havneinnretninger» etter forskriften, i stedet skulle overføres kommunekassen.*[9]

Alle verdier opparbeidet under de respektive tidligere havnevesen ble med loven av 1984 innlemmet i de respektive kommunene.

Kommunenes ansvar og kompetanse etter loven var knyttet til havnedistrikt. Havnedistrikt var opprettet i ca. 100 kommuner, og omfattet normalt havneområdet og sentrale farvann rundt. For brorparten av kommuner med havner for øvrig (ca. 180) ble det ikke opprettet havnedistrikt. Dersom kommuner ble innlemmet i andre havnedistrikt, som dermed ble utvidet, ville inntekter knyttet til de «*særlige havneinnretninger*» i disse kommunene også bli innlemmet i havnekassen og underlagt de samme reglene om forvaltning.

Det fulgte av havneloven av 1984 § 23 at inntekter fra «*særlige havneinnretninger*» skulle tilfalle havnekassen. Det ble fastsatt forskrift om den nærmere forståelsen av hva dette innebar:

> *Når vederlaget for bruken av fast eiendom og innretninger samt andre inntekter av slik eiendom før 31. desember 1984 går inn i en havnekasse, skal eiendommen og innretningen betraktes som en særlig havneinnretning. Slikt vederlag og slike inntekter, som omtalt i foregående punktum, går således inn i vedkommende havnekasse etter 1. januar 1985 inntil departementet annerledes bestemmer i det enkelte tilfelle. Eventuelle avkastninger av slike vederlag og inntekter vil på samme måte gå inn i havnekassen etter 1. januar 1985.*[10]

Etter vedtakelse av 1984-loven var det en velkjent problemstilling at det kunne være uklart om eiendommene som hadde hørt til de gamle havnevesenene skulle inngå i havnekassen, selv om loven også krevde at midlene ble holdt regnskapsmessig atskilt fra kommunens øvrige midler. I sin lovkommentar til 2009-loven skriver Østgård:

> *Det er imidlertid rettslig sett ikke den regnskapsmessige presisjon i vedkommende kommune og havn som er avgjørende. Det er altså ikke noe i veien for at en formuesgjenstand kan tilhøre havnekapitalen selv om den under havneloven 1984 ikke var regnskapsført som en del av denne.*[11]

Om uklarheter knyttet til fast eiendom, skriver Østgård videre (s 247):

> *Det er ved fast eiendom det lettest kan oppstå uklarheter med hensyn til hva som inngår i havnekapitalen. Dette fordi det etter kommunalisering av havnene fra 1. januar 1985, da*

[9] Ot.prp. nr. 75 (2007-2008) s 124 flg.
[10] Forskrift av 24. september 1984 nr. 1678 avsnitt III flg
[11] Østgård (2015) s 246

> *havneloven 1984 trådte i kraft, varierte fra kommune til kommune hvordan man ordnet det med grunnbokshjemmel til havnens faste eiendommer og i hvilken grad man tok stilling til eiendomsforholdet. Noen steder er kommunen oppført som hjemmelshaver, andre steder står kommunen ved havnen, og atter andre steder er havnen oppført som fra før havneloven 1984. Selv om grunnbokshjemmelen etter 1985 er blitt overført fra havnen til kommunen, er det ikke derved sagt at eiendommen ikke inngår i havnekassen. Det vil måtte avgjøres av rettsforholdet for øvrig omkring vedkommende eiendom. Grunnbokshjemmelen inngår bare som et element i vurderingen. Den blotte og bare overføring av grunnbokshjemmel som følge av nevnte kommunalisering, sier intet direkte om eiendomsforholdet.*[12] *(understreket her)*

Dette var den generelle rettslige situasjonen da Haugesund og Karmøy gikk sammen i interkommunalt samarbeid om sin havnevirksomhet og inngikk avtale om dette i 1992. Som kjent var flere eiendommer registrert i grunnboken med de gamle havnevesenene som hjemmelshaver, og dette ble videreført også etter inngåelse av samarbeidet.

Det fremgår av vedtektene § 1 til det som ble hetende Karmsund interkommunale havnevesen at havnevesenet overtok disposisjonsretten og driftsansvaret for alle anlegg som Haugesund og Karmøy havnevesen hadde ansvaret for. Den enkelte kommune kunne i henhold til samme bestemmelse i vedtektene la være å overføre enkeltanlegg som ikke direkte var knyttet til havnedriften. Videre fremgår det av vedtektene § 13 at eiendomsretten til overførte anlegg etter vedtektene § 1 skulle forbli hos den enkelte kommune, og at eventuelle endringer på det punktet skulle skje etter forhandlinger mellom selskapet og kommunene.

Vi har fått oversendt balansen fra årsberetningen for selskapets første driftsår (1992). Det fremgår at det er lagt inn anleggsmidler i balansen, som er fordelt på de to kommunene med henholdsvis ca. 46 millioner fra Haugesund og 28 millioner fra Karmøy. Selskapet overtok også all gjeld i de to opprinnelige selskapene, jf. forutsetningen i vedtektene § 2. Basert på årsberetningen for 1991 for Haugesund Havnevesen, har vi fått opplyst at summen av anleggsmidler, korrigert for avskrivninger som er gjort gjennom året i 1992, stemmer med beløpet som er balanseført for Haugesund i selskapet i 1992. Dette tyder på at anleggsmidlene i det tidligere Haugesund Havnevesen er overført det nye selskapet i sin helhet. Vi har ikke fått oversendt årsberetningen for 1991 for Karmøy havnevesen, men det er grunn til å anta at det samme også gjelder anleggsmidlene i det tidligere Karmøy havnevesen, jf. blant annet forutsetningen i vedtektene §§ 1 og 2.

Dokumentasjonen som er fremlagt om etableringen og praktiseringen av dette interkommunale samarbeidet, viser etter vårt syn at midlene som ble skutt inn fra de respektive havnedistriktene i 1992 ble holdt regnskapsmessig atskilt. Vi kan ikke se at hjemmelsforholdet til eiendommene har vært gjenstand for særlig vurdering. Slik vi forstår bestemmelsen om eierforhold i vedtektene § 13, må meningen ha vært å markere et formelt eierskap til de anlegg som hver kommune la inn i samarbeidet ved etableringen, og som deretter ble tilført denne delen av virksomheten i tiden deretter. Ettersom verdiene ikke kunne brukes til annet havneformål, eller av den enkelte kommune

[12] Østgård (2015) s 247

til egne havneformål med mindre samarbeidet ble oppløst, vil vi videre anta at denne passusen kom inn av hensyn til forståelsen av klausulen om oppløsning av samarbeidet. Her fulgte det av vedtektene § 12 at hver kommune får disposisjonsretten til anlegg beliggende i kommunen. Denne bestemmelsen kan også ses i sammenheng med dagjeldende kommunelov § 27 om interkommunalt samarbeid. Etter § 27 skulle vedtekter for slikt samarbeid ha bestemmelser om blant annet uttreden eller oppløsning, og det fulgte av tredje ledd at ved uttreden skulle den enkelte kommune kunne ta med seg de verdiene som vedkommende hadde skutt inn.

5.2.3 Etablering av dagens interkommunale selskap i 1999

Det interkommunale samarbeidet mellom Haugesund og Karmøy om et felles havnevesen var etablert med hjemmel i dagjeldende havne- og farvannsloven § 12 og kommuneloven[13] § 27 (tidligere § 29). Selskapet opptrådte utad i eget navn, disponerte egne midler, fastsatte selskapets budsjett og havnerådet hadde myndighet til å ansette og si opp havnesjefen. Basert på blant annet disse forholdene legger vi til grunn som klart at samarbeidet var å anse som et eget rettssubjekt, jf. blant annet Rt-1997-623.

Med vedtakelsen av ny lov interkommunale selskaper, som trådte i kraft 1. januar 2000, ble også kommuneloven § 27 endret, slik at det ikke lenger skulle være adgang til å inngå interkommunalt samarbeid som eget rettssubjekt etter denne bestemmelsen. Det ble derfor vedtatt regler om tilpassing i IKS-loven om at slike selskap/samarbeid måtte være organisert som interkommunalt selskap etter den nye loven innen fire år. Dette innebar at det interkommunale samarbeidet om havner mellom Haugesund og Karmøy fra 1992 måtte gjøres om som nevnt, uavhengig av om det skulle tas opp nye deltakere eller ikke. Det fulgte av IKS-loven § 40 tredje ledd at slik omorganisering kunne gjennomføres ved endringer i vedtektene for å komme i samsvar med loven. Videre fulgte det av fjerde og femte ledd at ved slik omorganisering ble virksomhetens eiendeler mv. overført til det interkommunale selskapet, og at omregistrering i grunnbok kunne gjøres ved navneendring:

> *Ved omorganisering av interkommunalt selskap etter bestemmelsene i denne paragraf, overføres selskapets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser m.v., og forpliktelser til det interkommunale selskapet. Fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.*
>
> *Omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre i forbindelse med omorganiseringen skjer ved navneendring.*

Slik vi forstår det, innebar etableringen av samarbeidet med de nye kommunene i 1999 at det etablerte samarbeidet ble videreført i «ny drakt» i form av omdanning til interkommunalt selskap, og samtidig ble de nye deltakerne invitert til være med. Dette innebærer at for de to opprinnelige deltakerne ble det etablerte samarbeidet videreført, og fra 1999 med nye deltakere. Dette kan også forklare hvorfor vedtektene fra 1999 viderefører blant annet bestemmelsen om at kommunene

[13] LOV-1992-09-25-107

beholder eierskapet til de anleggene som stilles til disposisjon for virksomheten. Man videreførte den ordningen som var etablert med samarbeidet av 1992.

Dette spørsmålet henger nøye sammen med hvilket handlingsrom eierkommunene generelt har hatt over eiendom etablert ved havnevirksomhet. Vi forstår vedtektene fra 1992 slik at bestemmelsen om innskudd og deltakerkommunenes eierskap må leses i sammenheng med resten av avtaleverket. Vedtektene fra 1992 regulerte ikke utdeling fra virksomheten, og det ga jo tidligere havne- og farvannslov heller ikke rom for i praksis. Et forslag om slik bestemmelse i selskapsavtalen ble som omtalt over tatt ut under forberedelsene i 1999. I 1999 ble følgelig ordningen fra 1992 videreført i stor grad.

Det går videre frem av disposisjonsavtalen at kommunene overlot disposisjonsretten over anlegg og eiendommer til havneselskapet for den interkommunale virksomheten

Slik vi forstår selskapsavtalen § 5 sammenholdt med disposisjonsavtalen, skulle den respektive kommune beholde eiendomsretten til de anlegg og eiendommer som var omfattet av disposisjons-avtalen. Spørsmålet er hva som var ment med dette. Ettersom bestemmelsen viderefører tilsvarende fra vedtektene av 1992, uten nærmere drøfting, er det naturlig å anta at hensikten var den samme som vi har tolket inn i vedtektene fra 1992.

En vesentlig forskjell fra 1992 er at verdiene som ble stilt til disposisjon for selskapet som omdannet i 1999 ikke på samme måte som tidligere ble holdt atskilt i selskapets regnskaper basert på hvilken kommune som hadde foretatt innskuddet. I den nye selskapsavtalen av 2009 er ikke klausulen om at kommunene beholder eierskap til anlegg og eiendom videreført. Vi kommer tilbake til betydningen av dette under.

5.2.4 Endring av selskapsavtalen i 2009

I 2009 ble det gjennomført flere endringer i selskapsavtalen. Når det gjelder selskapsavtalen § 5, ble den endret slik at bestemmelsen om at deltakerkommunene beholder eiendomsretten til de anleggene som overlates selskapet, ble fjernet. Som redegjort for under punkt 4, inneholder dokumentene fra behandlingen av endringene i Havnerådet og de respektive kommunestyrene i Haugesund og Karmøy ingenting om bakgrunnen for endringen av denne bestemmelsen. I saksframlegget for Haugesund kommunestyret er endringen i § 5 omtalt som en «*redaksjonell endring*». Ifølge tidligere leder av havnestyret, John Kongshavn, tok endringen sikte på å bringe selskapsavtalen i samsvar med det som var de reelle forholdene, nemlig at de kaianleggene som var overlatt til selskapet tilhørte havnekassen og dermed noe som hørte under selskapets ansvar å forvalte.

Dokumentasjonen vi har fått tilgang til, tyder på at endringen av selskapsavtalen i 2009 ikke tok sikte på å gjøre realitetsendringer.

5.2.5 Salg av eiendom – praksis

Vi har fått oversendt dokumentasjon for en del disposisjoner over eiendom i tiden etter etableringen av Karmsund Havn IKS (se oversikt inntatt i vedlegg 1). Disse disposisjonene kaster etter vårt syn

lys over hvordan havneselskapets disposisjonsrett har vært forstått og praktisert mellom deltaker-kommunene og selskapet, og dermed også hvordan de samme har tolket det selskapsrettslige og eiendomsrettslige forholdet.

Vi skal ikke gå nærmere gjennom hver enkelt disposisjon, men viser til vedlegg 1 for en oversikt over hvilke disposisjoner det dreier seg om.

Den mottatte dokumentasjonen viser at en rekke eiendommer som Karmsund Havn IKS har disponert er solgt i perioden 1999 -2019. Salgsprosessene synes gjennomført slik at dersom kommunen har hatt hjemmel til den aktuelle eiendom, har det vært innhentet formell godkjenning av salget, men Karmsund Havn IKS har stått for prosessen og har mottatt salgssummen. Dersom hjemmelen til den aktuelle eiendommen har stått på tidligere Kopervik og Karmøy havnevesen, som endret til Karmsund Havn IKS, har man ikke sett det nødvendig å innhente formell godkjenning, og saken har vært behandlet i selskapets eierorgan i henhold til selskapsavtalen. I alle tilfeller er salgssummene benyttet til utvikling av havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS.

Når det gjelder salget av tre eiendommer i forbindelse med oppgradering av Stangelandsvågen, er vi bed om å vurdere enkelte forhold knyttet til disse disposisjonene særskilt. Det vises til vår vurdering i punkt 7.

5.3 Spørsmål om Karmsund Havn IKS hadde rett til å selge de aktuelle eiendommene

Spørsmålet er om Karmsund Havn IKS hadde rett til å selge eiendommene på Kopervik havn i 2019 og benytte salgssummen til investeringer i den interkommunale havnevirksomheten. Slik vi forstår det, er det hevdet at kommunen hadde rett til å kreve å få realisert eiendommene selv og benytte salgssummen til sine kommunale formål, alternativt havneformål.

Slik vi forstår selskapsavtalen av 1999[14], og som endret i 2009, sammenholdt med forhistorien til etableringen av selskapet og etterfølgende praktisering, synes det klart at det har vært meningen at det interkommunale selskapet skulle disponere over alle anlegg mv. som hørte til havne-virksomheten mellom de to opprinnelige kommunene da selskapet ble etablert i 1999, og alle verdier som i 1999 ble stilt til disposisjon for virksomheten. Vi forstår den opprinnelige klausulen i selskapsavtalen § 5 om at kommunene beholdt eierskapet slik at den eneste praktiske betydningen av denne var at det ikke skulle gjøres endringer i hjemmelsforholdene slik de var etablert da samarbeidet kom i stand. Dokumentavgift ville ikke pådras ved endring som følge av omdanningen av samarbeidet etter kommuneloven § 27 til interkommunalt selskap, men det er ikke opplagt at dette unntaket ville gjelde for innskudd av eiendom fra nye deltakere. At denne klausulen ble tatt ut av selskapsavtalen uten nærmere diskusjon i 2009 indikerer også at den har hatt mest historisk betydning med hensyn til hvem som hadde skutt inn hva, også sett i forhold til bestemmelsen om oppløsning.

Det var klart at uansett hva som var bestemt om eierforholdene i selskapsdokumentene, kunne hverken den kommunale eieren eller havneselskapet bruke realiserte midler fra eiendomssalg til andre formål enn havn. Så lenge selskapet og virksomheten bestod, ville spørsmålet om retten til å

[14] Vedlegg ii B – Selskapsavtale 1999 (002)

bruke realiserte midler fra salg av eiendom bare handle om midlene skulle investeres i kommunens egen havnevirksomhet eller i det interkommunale samarbeides havnevirksomhet. Etter det opplyste, har ikke deltakerkommunene i Karmsund Havn IKS ført egne regnskap for havnevirksomhet eller holdt havnemidler atskilt fra andre kommunale midler etter at det interkommunale samarbeidet ble opprettet. Det synes dermed klart at deltakerkommunene ikke har vært engasjert i annen havnevirksomhet siden stiftelsen, noe også selskapsavtalen 1999 § 17 var til hinder for.

Det siste tilsier at det heller ikke ville være aktuelt for deltakerkommunene å benytte havnemidler som hører til deres eierskap til andre havneformål enn det som faller inn under det interkommunale selskapets virksomhet. I selskapsavtalen av 2018[15] er denne bestemmelsen erstattet med ny § 18, som ikke lenger setter et forbud mot å drive konkurrerende virksomhet, men bestemmer at dersom kommunene planlegger virksomhet som kan komme i strid med selskapets formål, jf. § 3, skal det innledes en dialog om dette. Ingen av deltakerkommunene har etter det opplyste innledet slik dialog.

Av havne- og farvannslovens rammer var det under hele perioden fram til 2020 klart at alle verdier som var etablert ved havnevirksomhet måtte benyttes til havneformål. Selskapsforholdet tilsa at alle slike verdier måtte benyttes til havneformål i det interkommunale selskapet. Deltakerkommunene hadde ingen rett til uttak etter selskapsavtalen. Dersom de skulle ha ønsket å hente ut midler fra selskapet, måtte det ha skjedd etter alminnelige selskapsrettslige regler i henhold til lov om interkommunale selskap, forutsatt at ikke selskapsavtalen ble ansett å være til hinder for dette. Imidlertid måtte uansett alle uttak i så fall bli benyttet til havneformål, og her i det interkommunale selskapet.

Vi kan følgelig ikke se at det er grunnlag for å hevde at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn IKS kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy Havnevesen og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål. Vi kan ikke se at selskapsforholdet gir noen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havnevirksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund. En annen sak er hva som ville gjelde ved oppløsning av selskapet, men det er ikke tema for denne vurderingen.

Det bør nevnes at etter havne- og farvannsloven av 2019, som trådte i kraft 1.1.2020, kan det foretas utdeling fra kommunal havnevirksomhet, og eierkommunene kan benytte de midler som hentes ut til andre formål enn havneformål. Men dette endrer selvsagt ikke at dersom havnevirksomheten er etablert i et samarbeid med andre, vil jo ikke en enkeltdeltaker i slikt samarbeid ensidig kunne hente ut igjen verdier som er skutt inn i selskapet. Utdeling fra et kommunalt havneselskap organisert som interkommunalt selskap må for det første følge de selskapsrettslige regler og saksbehandling, og kan for det andre bare foretas så framt vilkårene i havne- og farvannsloven av 2019 er oppfylt. Slik utdeling kan etter den nye loven foretas dersom *«det er avsatt tilstrekkelig midler til drift og*

[15] Vedlegg 11 – Selskapsvedtekter Karmsund Havn IKS pr. 19.06.2018

vedlikehold av havn, samt midler til investeringer direkte knyttet til tjenesteyting rettet mot fartøy, gods- og passasjerhåndtering.» (§ 32 tredje ledd).

6 Endring av hjemmel til eiendommer registrert på henholdsvis Kopervik og Karmøy Havnevesen

6.1 Problemstilling

Som omtalt over, besørget Karmsund Havn IKS overføring av hjemmel for eiendommer opprinnelig registrert på Karmøy Havnevesen og Kopervik Havnevesen til seg i 2017. Dette ble gjennomført ved en navneendring i grunnboken, ikke en formell hjemmelsoverføring. Begrunnelsen for dette var at Karmsund Havn IKS ble sett som en videreføring av tidligere Karmøy Havnevesen og Kopervik Havnevesen, og følgelig ikke ny eier.

Vi er bedt om å vurdere følgende spørsmål knyttet til dette:

1. *Var Karmsund Havns overføring av hjemmel for eiendommer tilhørende Karmøy havnevesen og Kopervik havnevesen i 2017 i strid med selskapets vedtekter/selskapsavtale?*

2. *Hadde Karmsund Havn IKS rett til å overføre hjemmelen fra Kopervik Havnevesen og Karmøy Havnevesen i tråd med regelverk, herunder havne – og farvannslovens regler om havnekassen (jfr. lov om havner av farvann av 08. juni 1984 nr. 51 §23)?*

I tilleggsbestilling 27. mai er vi bedt om å vurdere følgende spørsmål i tillegg til de over:

> *Hvilke samtykker er nødvendig, finnes og er lagt til grunn for overføring av hjemmel for eiendommer?*
>
> *Er dokumentasjon som er gitt Kartverket av Karmsund Havn som grunnlag for å være hjemmelshaver for eiendommer tilstrekkelig/fullstendig?*

De to første spørsmålene dreier seg om det var noe rettslig til hinder for at hjemmelen for eiendommer registrert på Karmøy Havnevesen og Kopervik Havnevesen ble overført til Karmsund Havn IKS, enten etter selskapsavtalen eller annet regelverk, herunder havne- og farvannsloven som gjaldt da overføringen skjedde. Disse spørsmålene vil bli behandlet samlet under punkt 6.3. Det første tilleggsspørsmålet henger langt på vei sammen med de to første spørsmålene, og vil også bli behandlet i punkt 6.3. Det siste tilleggsspørsmålet gjelder spørsmålet om Karmsund Havn IKS sendte tilstrekkelig informasjon til Kartverket, og vil bli vurdert i punkt 6.4.

6.2 Kort om reglene for tinglysing av eiendomsforhold

Tinglysning av eiendomsforhold sikrer legitimasjon for eierskap overfor tredjeperson, jf. tinglysingsloven[16] §§ 20 og 27. Imidlertid endrer ikke tinglysningen og oppføringen av hjemmelshaver i grunnboken det underliggende rettsforholdet mellom de opprinnelige partene, selv

[16] LOV-1935-06-07-2

om det tinglyste ikke stemmer med dette. Dette innebærer at dersom Karmøy kommune er rette eier av eiendom som disponeres av Karmsund Havn IKS, får ikke selskapet noen bedre rett til eiendommene fordi om hjemmelen tinglyses på selskapet. Det avgjørende mellom partene er uansett hva det underliggende rettsforholdet mellom partene tilsier.

Tinglysingsregisteret er først og fremst av privatrettslig betydning. Det stilles ikke krav om tinglysing ved erverv av fast eiendom, men det er frivillig. Tinglysing gir rettsvern overfor tredje-personer ved at eiendomsretten ikke kan utslettes eller forringes i verdi gjennom disposisjoner fra andre.

For at en hjemmelsoverføring skal godtas må det gjelde rettsstiftelse som har gjenstand i fast eiendom jf. tinglysingsloven § 12. Ved frivillig overdragelse av fast eiendom kreves at utstederen av skjøtet har grunnbokshjemmel, eventuelt at den som er hjemmelshaver i grunnboken gir samtykke til tinglysingen jf. tinglysingsloven §13.

Det skal benyttes et standardisert oppsett for skjøte fastsatt av Statens kartverk jf. tinglysings-forskriften § 2. Ved skjøte som ikke er utstedt av offentlig myndighet, skal underskrift bevitnes jf. tinglysingsforskrift § 3 tredje ledd jf. tinglysingsloven § 17. Tinglysning kan ellers nektes dersom et dokument er så utydelig eller uklart at det er tvilsomt hva som skal føres inn jf. 8. Ved tinglysning påløper et tinglysningsgebyr jf. tinglysingsloven § 12b og dokumentavgift jf. dokumentavgiftsloven § 6.

Det følger av overgangsreglene i IKS-loven at ved omorganisering til et interkommunalt selskap etter IKS-loven[17] fra et interkommunalt selskap ved en annen selskapsstruktur den angitte tidsperiode, ble eiendeler, rettigheter og forpliktelser overført til det nye interkommunale selskapet jf. IKS-loven § 40 og § 41. Omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre i forbindelse med omorganiseringen ville ikke regnes som en hjemmelsoverføring, men en navneendring jf. IKS-loven § 40 og § 41 siste ledd. Denne overgangsregelen løp som nevnt ut etter fire år fra lovens ikrafttredelse. Dersom ikke innføringen i grunnboken er blitt endret ved slik omorganisering, må fremgangsmåten etter tinglysningsloven § 14 følges. Det følger av tinglysningsloven § 14 første og andre ledd at

> *Grunnbokshjemmel som eier har bare den grunnboken utpeker som eier eller som godtgjør at rådigheten er gått over til ham ved eierens død.*
>
> *For at et dokument skal gi grunnbokshjemmel med hensyn til eiendomsretten, må det enten gi uttrykk for et ubetinget eiendomserhverv, eller det må være tinglyst bevis for eller være en vitterlig kjensgjerning at den betingelse som erhvervet er gjort avhengig av, er opfylt.*

Hjemmelsforhold kan som det framgår endres dersom det kan fremlegges dokumentasjon som gjør at eiendomsforholdet kan anses som en kjensgjerning.

[17] LOV-1999-01-29-6

6.3 Hadde Karmsund Havn IKS rett til å be om overføring av hjemmel på de aktuelle eiendommene?

Karmsund Havn IKS sendte brev til Kartverket den 11. oktober 2017, med erklæring om å endre hvem som stod oppført som hjemmelshaver for en rekke eiendommer. Det ble bedt om at hjemmelshaver i grunnboken ble endret fra henholdsvis Kopervik og Karmøy havnevesen til Karmsund Havn IKS. Det ble ikke gjort gjeldene at det var snakk om en reell eiendomsoverføring, men en opprydding som skulle gjøre at de formelle forholdene stemte overens med de faktiske eierforhold. Bakgrunnen for denne forespørselen var at Karmsund Havn IKS skulle slippe å sannsynliggjøre eierskap for hver enkelt eiendom som eventuelt skulle avhendes.

Det må først vurderes om selskapsavtalen eller andre selskapsrettslige grunnlag tilsier at deltaker-kommunene skulle beholde den formelle hjemmelen til de aktuelle eiendommene. I dette tilfelle ville det i så fall bety at det var Karmøy kommune som skulle hatt den formelle hjemmelen til de omtalte eiendommene.

Vi har ikke funnet noe i selskapsgrunnlaget som direkte regulerer om deltakerkommunene eller havneselskapet skal ha formell hjemmel til de eiendommene selskapet disponerer for sin virksomhet. Historien viser tvert om at eiendommer har vært registrert med hjemmel dels på eierkommunene, dels på det tidligere havnevesenet. Det siste har antakelig også sammenheng med at dette var mulig i grunnboken, selv om den enkelte kommunes havnevesen var en del av kommunen. Dette selv om havnevesenets midler, havnekassen, ikke skulle blandes med kommunens øvrige midler, og kun disponeres særskilt til havneformål.

Som omtalt i punkt 4 om sakens bakgrunn, ble den etablerte havnekapitalen i Karmøy Havnevesen videreført inn i det nye interkommunale selskapet i 1999. De nye deltakerkommunene la inn sine anlegg og eiendommer som skulle høre til selskapets disposisjonsrett. Vi kan som nevnt ikke se av dokumentene at det var noen omtale av om hjemmelen til de aktuelle eiendommene skulle registreres eller beholdes registrert på den kommune som hadde skutt midlene inn, eller som – for Karmøys og Haugesunds del – ble videreført i det nye selskapet. Heller ikke Karmøy kommune hevdet at hjemmelen for eiendommer som var registrert med hjemmel på de gamle havnevesenene måtte endres til kommunen.

Vi forstår det slik at ettersom det uansett var presisert i selskapsavtalen av 1999 § 5, som i den tidligere avtalen mellom Karmøy og Haugesund, at kommunene beholdt eierskapet til det som ble stilt til disposisjon, ville det ikke ha noe å si om hjemmelen var registrert på selskapet eller kommunene. Vi kan med andre ord ikke se at hjemmelsforholdet i seg selv skulle ha noe å si for disposisjonsretten for havneselskapet.

Den gjennomførte hjemmelsoverføringen ga Karmsund Havn IKS legitimasjon etter grunnboken til å disponere over eiendommene som hjemmelshaver i forhold til tredjeperson. Ettersom Karmsund Havn IKS var en selskapsrettslig omdanning av det tidligere interkommunale samarbeidet, var dette også den naturlige endring av hjemmel ved navneendring overfor tinglysningsmyndighetene.

At Karmsund Havn IKS oppfattet det slik at eiendom som var registrert under de tidligere samarbeidene havnevesen naturlig måtte endres til å registreres på det nye selskapet, antar vi har sammenheng med at dette selskapet var en fortsettelse av det etablerte interkommunale samarbeidet mellom de to opprinnelige kommunene, og at den der etablerte kapitalen ble videreført til det nye selskapet. Ettersom de opprinnelige havnevesenene som hjemmelen var registrert på ikke lenger fantes, ville det være en naturlig slutning at endringen kunne gjennomføres som en navneendring i grunnboken, fordi Karmsund Havn IKS ble sett som en fortsettelse av de tidligere hjemmels-haverne. Som nevnt over, var også Karmsund Havn IKS organisatorisk en fortsettelse av de to nevnte, og følgelig også den som overfor Statens kartverk kunne be om navneendring. Vi vil anta at det ikke hadde vært like opplagt for Karmøy kommune å få overført hjemmelen til disse aktuelle eiendommene til seg bare ved navneendring, men at det i så fall måtte vært gjennomført en formell overdragelse av hjemmel, med utløsning av dokumentavgift.

Uansett endringen i hva som var tinglyst, ville det underliggende eierforholdet til eiendommene bestå i forholdet mellom havneselskapet og deltakerkommunen. Det avgjørende spørsmålet ville uansett være om Karmsund Havn IKS ville ha rett til å selge eiendommene, og uten forutgående samtykke fra kommunen. Vi kan på denne bakgrunn ikke se at det er grunnlag for å hevde at overføring av hjemmel ved navneendring til de aktuelle eiendommene var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra deltakerkommunene. Vi kan heller ikke se at denne disposisjonen var i strid med havne- og farvannslovens dagjeldende regler om havnekapital (havnekasse). Tvert om ville en slik disposisjon være egnet til å sikre at havnevirksomhetens midler ble benyttet til havneformål, som det nevnte regelverk tilsa at det skulle.

Det sentrale spørsmålet er som nevnt etter vårt syn ikke om hjemmelen til de aktuelle eiendommene kunne endres, men hvilken rett havneselskapet har hatt til å selge slike eiendommer, og til å disponere over salgssummen. Se nærmere om dette under punkt 5.3.

6.4 Krav til dokumentasjon

Slik vi forstår det, ble endringen av hjemmel fra de tidligere havnevesen til Karmsund Havn IKS endret med hjemmel i tinglysingsloven § 14. Som nevnt kunne dette vært gjennomført som ledd i omorganiseringen i 1999, jf. overgangsbestemmelsen i IKS-loven § 40. Kravet til endring etter tinglysingsloven § 14 er enkelt sagt at det må dokumenteres eller vises som utvilsomt at vedkommende som ber om å få endret hjemmel er riktig hjemmelshaver. Brevet fra Karmsund Havn IKS til Statens Kartverk om endring av hjemmel redegjør for at selskapet er en videreføring av de tidligere rettssubjektene, at de har samme organisasjonsnummer, og beskriver hvilke eiendommer dette gjelder. Det er opp til Statens Kartverk å bedømme om den framlagte dokumentasjon vil være tilfredsstillende for å oppfylle kravene etter § 14.

7 Disposisjoner knyttet til oppdragering av Stangelandsvågen

Vi er bedt om å vurdere enkelte forhold knyttet til Karmsund Havns involvering i oppgraderingen av småbåthavnen i Stangelandsvågen. I e-post 27. mai 2021 er det gitt følgende beskrivelse av problemstillingen:

> *I saksfremlegg i Karmøy kommune (vedlegg 17), ble det vedtatt salg av tre eiendommer som skulle finansiere oppgradering av Stangelandsvågen. Av vedlegg til saksfremlegget (Vedlegg 23 i vår mappe delt med dere- vedlagt her og kalt «Rehab Stangelandsvåegn») fremgår det at for to av eiendommene var hjemmelen tilhørende Karmøy og Kopervik havnevesen. Den siste eiendommen var eid av Karmøy kommune. Ytterligere finansiering skulle dekkes av Karmsund Havn IKS. Det ønskes derfor en avklaring på om bruk av havnekassens midler til finansiering av oppgraderingen av Stangelandsvågen var i strid med havne – og farvannsloven.*

Vi oppfatter at det som skal vurderes er om bruk av havnekassens midler til finansiering av oppgradering av småbåthavnen i Stangelandsvågen var i strid med havne- og farvannsloven 2009 § 48. Det er opplyst i saksframlegget fra rådmannen i Karmøy kommune at finansieringen av oppgraderingen skulle skje ved salg av tre eiendommer som opprinnelig var ervervet ved havnekassens midler. Selve småbåthavnen skulle tilbakeføres til kommunen vederlagsfritt, så vidt vi skjønner.

Det synes ikke tvilsomt at de tre aktuelle eiendommene som skulle selges samt småbåthavnen var en del av havnekapitalen. Disponeringen over havnekapitalen måtte derfor skje innenfor rammene av havne- og farvannsloven § 48 første ledd, som slo fast at:

> *Havnekapitalen kan ikke nyttes til andre formål enn havnevirksomhet, herunder drift, vedlikehold, utbedring, utbygging og utvikling, samt utøvelse av offentlig myndighet etter bestemmelser i eller i medhold av loven her og tilrettelegging for sikkerhet og fremkommelighet i kommunens sjøområder.*

Bestemmelsen inneholdt et forbud mot å benytte havnekapitalen til andre formål enn de loven listet opp. Havnekapitalen er en dynamisk formuesmasse som kan endres ved kjøp, salg, makebytte osv. Men alle verdier som trer istedenfor opprinnelig formuesmasse vil fortsette å være en del av havnekapitalen. Dette betyr også at den enkelte deltakerkommune ikke kan frigjøre midler til andre formål enn havn, for eksempel ved å trekke ut eiendom som tilhører havnekapitalen, med mindre det betales markedspris og midlene benyttes i samsvar med havne- og farvannsloven.

Formålet med bestemmelsen er å sikre opprettholdelse, drift, investeringer og utvikling av havnene.

Det er på det rene at selv om de tre eiendommene som havneselskapet disponerte opprinnelig var ervervet gjennom bruk av havnekassens midler, var de på det aktuelle tidspunktet i 2013 «*uten bruksverdi*» for havnevirksomheten. Flere andre eiendommer i tilknytning til småbåtanlegget hadde heller ikke lenger bruksverdi for havneselskapet, og det ble vurdert som lite hensiktsmessig at havneselskapet skulle stå for drift og vedlikehold av en småbåthavn. Det ble vurdert at dette først og fremst ville ha en utgiftsside for havneselskapet. Vi har ikke mottatt dokumenter som viser kjøpesum for de aktuelle eiendommene og videre bruk av disse midlene, men legger til grunn at midlene fra salgene er benyttet til oppgraderingen av småbåthavnen som forutsatt i saksframlegget til Karmøy kommune. Vi legger også til grunn at småbåthavnen ble tilbakeført til kommunen som forutsatt.

Disposisjonene som ble foretatt i forbindelse med oppgraderingen av småbåthavnen synes, fra havneselskapets side, begrunnet dels i at småbåthavnen og de omkringliggende eiendommene var uten bruksverdi for selskapet, og dels at ansvaret for småbåthavnen først og fremst medførte kostnader for selskapet. Rent økonomisk synes disposisjonene ikke å ha forringet havnekapitalen, snarere tvert imot. I så måte synes ikke disposisjonene å stå i strid med formålet bak havne- og farvannsloven § 48. Det kan også stilles spørsmål ved om småbåthavnen og de omkringliggende eiendommene egentlig burde hørt til havnekapitalen, jf. havne- og farvannsloven § 47. Vi antar at disposisjonene i forbindelse med oppgraderingen av småbåthavnen også kan ses i lys av arbeidet med å rydde opp i eiendomsporteføljen til havneselskapet.

Selv om disposisjonene ikke synes å ha forringet havnekapitalen, men tvert om var ledd i en omstrukturering for å bli kvitt ansvar og kostnader som ble ansett havneselskapet uvedkommende, er det likevel klart at midler tilhørende havnekassen har vært benyttet til andre formål enn de som er opplistet i havne- og farvannsloven § 48 første ledd. Havneselskapet skulle derfor antakelig ha innhentet tillatelse fra departementet etter havne- og farvannsloven § 48 tredje ledd.

HJORT

NOTAT

TIL	Karmsund Havn IKS og Karmøy kommune
FRA	Advokatfirmaet Hjort DA v/ advokatene Kristin Bjella og Kristian Brandt
DATO	16. juni 2021

Svar på spørsmål til rapport

1 Innledning

Advokatfirmaet Hjort DA leverte 7. juni 2021 en betenkning til Karmsund Havn IKS og Karmøy kommune. Vi var bedt om å vurdere i alt seks spørsmål knyttet til Karmsund Havns disponering over eiendommer tilhørende havnevirksomheten. I tillegg var vi bedt om å vurdere enkelte spørsmål knyttet disponering over eiendom i forbindelse med oppgradering av småbåthavnen i Stangelandsvågen.

Kontroll- og kvalitetsutvalget i Karmøy skal behandle spørsmålet om eiendomsforholdene knyttet til havner og kaianlegg i møte 16. juni 2021. I sekretariatets saksframlegg fulgte vårt notat av 7. juni 2021 som ett av flere vedlegg.

Etter utsendelsen av sakspapirene til møtet i kontrollutvalget, har ett av medlemmene i utvalget, Thor O. Lohne, i e-poster 10. og 11. juni 2021 til blant andre rådmannen i Karmøy kommune kommet med en rekke spørsmål og kommentarer til vår betenkning. Ved e-posten var også sakspapirene, inkludert vår betenkning, vedlagt og der Lohne har inntatt løpende kommentarer i vår betenkning.

I e-poster 10. og 11. juni 2021 fra Karmsund Havn er vi bedt om å kommentere skriftlig på tilbakemeldingen fra Lohne.

Lohne reiser i e-posten 11. juni 2021 og i det vedlagte dokumentet til den e-posten enkelte spørsmål, og han har i tillegg en rekke kommentarer til konkrete avsnitt i vår betenkning. Vi har ikke funnet grunn til i denne sammenheng å kommentere alle Lohnes merknader, som i stor grad er hans tolkning og slutninger av våre redegjørelser og vurderinger. Vi viser i den forbindelse til oppdragsbeskrivelsen, som danner premissene for våre vurderinger, som er gjengitt i sin helhet innledningsvis i vår betenkning. Vi har heller ikke funnet grunn til å kommentere de av Lohnes merknader og spørsmål som ikke gjelder innholdet i vår rapport, og hvor kommunen eller Karmsund Havn anses rett adressat.

Nedenfor vil vi besvare de spørsmålene Lohne har stilt i e-posten 11. juni 2021, og knytte enkelte kommentarer til noen av hans andre merknader i e-posten.

2 Våre svar på Lohnes spørsmål

2.1 Innledning

Lohne har i e-posten 11. juni 2021 knyttet konkrete merknader og spørsmål til våre hovedkonklusjoner, som er gjengitt i rapporten punkt 2. Vi vil kommentere/besvare disse nedenfor.

2.2 Lohnes kommentar til konklusjon 1

Vårt første kulepunkt under punkt 2 i rapporten lyder slik:

> *Det er ikke grunnlag for å hevde at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn IKS kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål. Selskapsforholdet gir ingen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havnevirksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskaps-forholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.*

Til denne konklusjonen har Lohne følgende kommentar:

> ***Kommentar;*** *Dette er å snu problemstillingen på hodet. Det er ikke hevdet – så vidt jeg vet - at Karmøy kommune som deltakerkommune i Karmsund Havn kunne krevd å få tilbake eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havnformål.*
>
> *At dette trekkes fram som en hovedkonklusjon viser at* ***Advokatfirmaet Hjort DA har gjort sin vurdering på feil premiss****.* ***Sakens kjerne er hvilket «terreng» en er i når Karmsund Havn beslutter å avhende «Karmøy-eiendommer».*** *(«Karmøy-eiendommer» = havner/kaier som Karmøy kommune la inn i virksomheten for drift og vedlikehold.)*

Til Lohnes kommentar vil vi bemerke følgende; vår konklusjon er et svar på spørsmål nr. 3 i oppdragsbeskrivelsen fra Karmsund Havn og Karmøy kommune. Spørsmålet lød slik:

> *Kunne havnens eier, Karmøy kommune, krevd eierskapet til eiendommer eid av Kopervik Havnevesen og Karmøy havnevesen, og således disponert inntekter av salg fritt, eller til egne havneformål?*

De nærmere vurderingene som ligger til grunn for vår konklusjon på dette punktet er utførlig redegjort for i rapporten punkt 5.

Lohne har også tre konkrete spørsmål i tilknytning til dette konklusjonspunktet, som vi besvarer nedenfor:

- Kan Karmsund Havn selge Karmøy-eiendommer og beholde inntektene ved salg?

Forutsatt at Lohne med Karmøy-eiendommer mener kaier og anlegg som er en del av havnevirksomheten, er svaret på Lohnes spørsmål ja.

- Kan Karmsund Havn gjøre dette uten kommunestyrets godkjennelse?

Ja. Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund. En annen sak er at dersom kommunen har den formelle hjemmelen til eiendommen, må kommunen samtykke for at endret hjemmel kan tinglyses.

- Kunne Karmsund Havn kreve at Karmøy kommune måtte kjøpe disse eiendommene dersom kommunen selv ville gjøre bruk av disse?

Karmøy kommune kunne ikke ensidig trekke ut eiendom og selv gjøre bruk av disse. Dersom en eiendom skulle «tilbakeføres» til Karmøy kommune og benyttes til andre formål, for eksempel fordi eiendommen ikke lenger egnet seg til havneformål, var utgangspunktet etter tidligere havne- og farvannslov at eiendommen måtte kjøpes ut til markedspris og salgssummen benyttes til havneformål. Heller ikke etter ny havne- og farvannslov kan kommunen ensidig hente ut igjen verdier som er skutt inn i selskapet, så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består. Utdeling fra et kommunalt havneselskap organisert som interkommunalt selskap må for det første følge de selskapsrettslige regler og saksbehandling, og kan for det andre bare foretas så fremt vilkårene i havne- og farvannsloven av 2019 er oppfylt. Slik utdeling kan etter den nye loven foretas dersom *«det er avsatt tilstrekkelig midler til drift og vedlikehold av havn, samt midler til investeringer direkte knyttet til tjenesteyting rettet mot fartøy, gods- og passasjerhåndtering.»* (§ 32 tredje ledd). For ordens skyld minner vi om at våre vurderinger er basert på disposisjoner gjennomført før ny havne- og farvannslov trådte i kraft.

2.3 Lohnes kommentarer til konklusjon 2

I kulepunkt 2 i vår rapport punkt 2 er det inntatt følgende konklusjon:

> *Vi kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at overføring av hjemmel til de aktuelle eiendommene var i strid med det underliggende eierforholdet i selskapet, eller krevde samtykke fra deltakerkommunene. Vi kan heller ikke se at denne disposisjonen var i strid med havne- og farvannslovens dagjeldende regler om havnekapital. Uansett endringen i hva som var tinglyst, ville det underliggende eierforholdet til eiendommene bestå i forholdet mellom havneselskapet og deltakerkommunen. Det avgjørende spørsmålet ville uansett være om Karmsund Havn IKS ville ha rett til å selge eiendommene, og uten forutgående samtykke fra kommunen.*

Til denne konklusjonen har Lohne følgende kommentarer:

<u>Kommentar;</u> *Slik Advokatfirmaet Hjort DA forstår bestemmelsen om eierforhold i vedtektene § 13, må meningen ha vært å markere et formelt eierskap til de anlegg som hver kommune la inn i samarbeidet ved etableringen, og som deretter ble tilført denne delen av virksomheten i tiden deretter. Ettersom verdiene ikke kunne brukes til annet havneformål, eller av den enkelte kommune til egne havneformål med mindre samarbeidet ble oppløst, antar Advokatfirmaet Hjort DA videre at denne passusen kom inn av hensyn til forståelsen av klausulen om oppløsning av samarbeidet. Her fulgte det av vedtektene § 12 at hver kommune får disposisjonsretten til anlegg beliggende i kommunen. Denne bestemmelsen kan også ses i sammenheng med dagjeldende kommunelov § 27 om interkommunalt samarbeid. Etter § 27 skulle vedtekter for slikt samarbeid ha bestemmelser om blant annet uttreden eller oppløsning, og det fulgte av tredje ledd at ved uttreden skulle den enkelte kommune kunne ta med seg de verdiene som vedkommende hadde skutt inn.*

Advokatfirmaet Hjort DA skriver også i nest siste avsnitt side 29. «Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund. En annen sak er hva som ville gjelde ved oppløsning av selskapet, men det er ikke tema for denne vurderingen.»

Sakens kjerne som beskrevet i A over er heller ikke vurdert*.*

Når Advokatfirmaet Hjort DA selv antar det ovenstående og setter begrensninger på betenkningen/utredningen er det vanskelig å forstå hvorledes en kan hevde at overføring av hjemmel ikke er i strid med det underliggende eierforholdet.

Til dette vil vi bemerke følgende; Tinglysing gir legitimasjon overfor tredjemann, men endrer ikke de underliggende eierforholdene. Hvorvidt hjemmelen er registrert på selskapet eller den respektive eierkommune, har derfor ingen betydning for hvem som er reell eier av eiendommen.

Det var ellers presisert i selskapsavtalen av 1999 § 5, som i den tidligere avtalen mellom Karmøy og Haugesund, at kommunene beholdt eierskapet til det som ble stilt til disposisjon for havneselskapet. Det ville derfor ikke ha noe å si om hjemmelen var registrert på selskapet eller kommunene. Uansett var det klart at selskapet skulle ha disposisjonsretten til eiendommene som tilhørte havnevirksomheten.

Den gjennomførte endringen i grunnboken ga Karmsund Havn IKS legitimasjon etter grunnboken til å disponere over eiendommene som hjemmelshaver i forhold til tredjeperson. Denne endringen ble akseptert av Statens Kartverk fordi endringen gjaldt etterkommeren av de tidligere havnevesen, og det var en endring av hjemmel, dvs ikke en formell hjemmelsoverføring. Disse endringene var i samsvar med at havnevirksomhetens midler ble benyttet til havneformål, som havne- og farvannsloven tilsa at det skulle. Vår gjennomgang av praksis knyttet til salg av eiendommer som Karmsund Havn IKS har solgt i perioden 1999 -2019 tyder på at det ikke har vært noen uenighet om dette. Salgsprosessene synes gjennomført slik at dersom kommunen har hatt hjemmel til den

aktuelle eiendom, har det vært innhentet formell godkjenning av salget, men Karmsund Havn IKS har stått for prosessen og har mottatt salgssummen. Dersom hjemmelen til den aktuelle eiendommen har stått på tidligere Kopervik og Karmøy havnevesen, som endret til Karmsund Havn IKS, har man ikke sett det nødvendig å innhente formell godkjenning, og saken har vært behandlet i selskapets eierorgan i henhold til selskapsavtalen.

2.4 Lohnes kommentar til konklusjon 3

Vår konklusjon i kulepunkt 3 under punkt 2 i vår rapport lyder:

> *Kravet til endring etter tinglysingsloven § 14 er at det må dokumenteres eller vises som utvilsomt at vedkommende som ber om å få endret hjemmel er riktig hjemmelshaver. Brevet fra Karmsund Havn IKS til Statens Kartverk om endring av hjemmel redegjør for at selskapet er en videreføring av de tidligere rettssubjektene, at de har samme organisasjonsnummer og beskriver hvilke eiendommer dette gjelder. Det er opp til Statens Kartverk å bedømme om den framlagte dokumentasjon vil være tilfredsstillende for å oppfylle kravene etter § 14.*

Til denne konklusjonen har Lohne følgende kommentar i e-posten 11. juni 2021:

> ***Kommentar;*** *Brevet fra Karmsund Havn har ikke vedlagt Karmsund Havns vedtekter, selskapsavtale og disposisjonsavtale. Det er disse dokumentene som bl.a. har klausuler om at kommunene beholdt eierskap til de anleggene som ble overfør. Dersom disse dokumentene var vedlagt ville det vært vanskelig å vise som utvilsomt at Karmsund Havn er riktig hjemmelshaver.*

Til Lohnes kommentar vil vi bemerke følgende; Vi har ikke foretatt en vurdering av om brevet fra Karmsund Havn IKS oppfylte kravene etter tinglysingsloven § 14, men registrerer at Statens Kartverk har foretatt endring i samsvar med selskapets anmodning. For ordens skyld nevner vi at i Karmsund Havns selskapsavtale som gjaldt på tidspunktet for anmodningen om hjemmelsoverføringene, var § 5 i selskapsavtalen fra 1999 endret, slik at det ikke lenger fremgikk av selskapsavtalen at kommunene beholdt eierskap til de anleggene som ble overført.

2.5 Lohnes øvrige kommentarer i e-posten 11. juni 2021

Lohne har også enkelte andre kommentarer til betenkningen, blant annet «*et par forhold til betenkningen/utredningen som er å mislike*». Vi oppfatter at dette er Lohnes egne vurderinger av innholdet i vår betenkning, som vi ikke finner grunn til å kommentere.

Lohnes avsluttende «apropos om åpningsbalansen» oppfatter vi at havneselskapet eller kommunen er nærmest til å svare på, i tråd med avgrensningen av vårt oppdrag.

SVEIO KOMMUNE Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnummer**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**26/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	216	

VAL AV NYTT FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT ELLER EIGARSKAPSKONTROLL i 2022

Sekretariatet sitt framlegg til vedtak:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval ber revisor om å legge fram utkast til prosjektmandat på forvaltningsrevisjonsprosjektet "……..." eller eigarskapskontroll til neste møte på nyåret 2022.

Utvalet har følgjande innspel til tema/problemstillingar: …….

Bakgrunn:
Ifølgje forskrift om kontrollutval og revisjon skal kommunen bli gjenstand for forvaltningsrevisjon i samsvar med gjeldande lover og reglar. Kontrollutvalet bør i dette møtet ta stilling til kva for eit prosjekt ein ønskjer å tinge frå revisor.

Saksorientering:
Nytt prosjekt for forvaltningsrevisjon eller eigarskapskontroll kan tingast med bakgrunn i vedtatt Plan for forvaltningsrevisjon eller Plan for eigarskapskontroll. Nye planar for perioden 2020-2024 blei vedteken av kommunestyret 02.11.20 i sak 113/20. Kontrollutvalet si innstilling blei endra ved at eit prosjekt frå dei uprioriterte blei flytta opp som nr 4 blant dei prioriterte.

Følgjande prosjekt er då i følgje plan for forvaltningsrevisjon 2020-2024:

1. ~~Tilpassa opplæring og spesialundervisning~~ ***(rapport levert august 2021)***
2. ***Bemanning og sjukefråvær***
3. Leverandør- og kontraktsoppfølging
4. Planarbeid

og følgjande uprioriterte prosjekt:

- ***Pleie og omsorg***
- ***Skulefritidsordninga***
- ***NAV/sosiale tenester***
- ***Habilitering.***

I sak 112/20 om eigarskapskontroll for dei neste fire år blei følgjande vedtatt:

1. *Sveio Golfpark AS*
2. *Krisesenter Vest IKS*
3. *Haugaland Brann og redning IKS*
4. *Sunnhordland Interkommunale Miljøverk (SIM) IKS*

Av uprioriterte eigarskapskontrollrevisjonsprosjekt:

- *Overordna eigarskapsforvaltning i kommunen*
- *Haugaland Kraft AS*
- *Kommunen si forvaltning og oppfølging av arbeidsmarknadsbedrifter*

I førre periode blei følgjande prosjekt gjennomført:

Tilpassa opplæring og spesialundervisning (2021)
Forum for oppvekst i Sunnhordland (2020)
Barneverntenesta (2019)
Saksførebuing og vedtaksoppfølging (2018)
Internkontroll (2017)

Det er opp til utvalet å velja kva for prosjekt det ynskjer å setje i bestilling. Utvalet er også delegert mynde til å fråvika planen dersom det vert naudsynt.

Sekretariatet sine kommentarar
Forvaltningsrevisjon skal vere betringsorientert, og ha som føremål å gje tilrådingar om tiltak dersom det blir avdekka avvik eller peika på moglege betringsområder.

Prosjekt bør veljast ut frå:

- vedtatt plan,
- opplysningar som er komen fram under rekneskapsrevisjon,
- saker som har vore behandla i kommunestyre og kontrollutval,
- administrasjonen si uttalte ønskje,
- erfaringar frå tilsvarande forvaltningsrevisjonsprosjekt hos andre oppdragsgjevarar,
- forhold som har vore framme i media, nasjonalt eller lokalt,
- tilsyn utført av statsforvalter eller andre tilsynsorgan.

Tema/spørsmål treng ikkje naudsynt verte gjort til prosjekt utført av revisor, men utvalet kan også be om ein orientering frå administrasjonen, dersom det vel det. Selskap som det har vore orientert om for tidlegare kontrollutval, er SIM IKS, Vestavind AS og Sveio Golfpark AS.

Sist møte 27.09.21, sak 20/21 vedtok utvalet å invitere desse selskapa: Haugaland Brann og redning IKS, Haugaland Industri AS og Haugaland Kraft AS til eit av møta i 2022 for å orientere om selskapet. For selskapet Karmsund Havn IKS ble det sett 2023.

Budsjettert ramme for forvaltningsrevisjon er 250 timer, ut frå utvalet si innstilling til budsjett for neste år. Kommunestyret vil venteleg løyva dette i desembermøtet. Dette vil dekke kostnadane til eit prosjekt neste år.

Kontroll- og kvalitetsutvalet må drøfte kva for prosjekt det ønskjer å velje no. Sekretariatet finn det som mest naturleg at utvalet vel det som i planen er satt opp på prioritetslista. Utval

Sekretariatet vil i etterkant av møtet be revisor komme med framlegg til prosjektplan og leggje fram sak om å bestilling i neste møte på nyåret.

Aksdal, 15.11.21

Toril Hallsjø
Dagleg leiar/utvalssekretær

SVEIO KOMMUNE

Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnr**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**27/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	033	

MØTEPLAN FOR 2022 – KONTROLL- OG KVALITETSUTVALET

Sekretariatet sitt forslag til vedtak:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval vedtar følgjande møteplan for 2022:

*måndag **14. februar, 9. mai, 20. juni, 19. september og 21. november.***
Møtestart kl. 17.00 med unnatak av 19. september kor møtestart blir kl.19.00.

Utvalssekretær kan i samråd med leiar endre møtedato når det er naudsynt.

Vedlegg: Oversiktskalender 2022 m/møtedatoer for Sveio

Bakgrunn:
Sekretariatet har sett opp fem møte i 2022. Junimøtet i fjor og i år blei avlyst og utvalet har ikkje lang tradisjon for dette møtet, men det vert sett opp dato. Med dette som utgangspunkt er det sett opp framlegg til møteplan for kontroll- og kvalitetsutvalet for 2022.

Dag og tidspunkt for møta er vidareført med **måndagar kl. 17.00**, slik det har vore i denne valperioden. Utvalet har likevel høve til å drøfte framlegg til dag og klokkeslett. Sekretær vil likevel gjere merksam på at ho også har fire andre utval det må passa inn med når det gjeld val av dag.

Kommunestyret har også møtedag på måndagar, og då det er lovbestemt at eitt av kontrollutvalsmedlemma også skal vere kommunestyrerepresentant (i denne perioden utvalsleiar), må kontrollutvalet ta omsyn til deira møteplan. Formannskapet har også måndagar som møtedag, som set nokre føringar.

Møta er opne for publikum og presse, og datoane skal gjerast kjent på kommunen sine nettsider. Det er difor viktig at møteplanen vert halden. Medlemmene må merke seg datoane i sin kalender, og ikkje leggje ferier og andre oppdrag til desse fem dagane i året.

SVEIO KOMMUNE Saksframlegg

Saksorientering
Fyrste møte på nyåret vil årsmeldinga bli sett på sakslista og prosjektmansat for nytt forvaltningsprosjekt. I møtet i mai vil kontrollutvalet handsame kommunen sin årsrekneskap og revisor si forenkla etterlevingskontroll. Om det er trong for for junimøtet er no uvisst. Til hausten vil budsjettframlegg, revisjonsstrategi, eigenerklæring og møteplan bli handsama.

Formannskapet kan ikkje gjere vedtak før rekneskapa har vore handsama i kontrollutvalet, dvs. at innstillingane/uttala skal følgje saka. Sveio har dei sist åra handsama rekneskapen i kommunestyremøtet i juni. Revisor si frist er i lova sett til 15. april, og sekretariatet gjer framlegg om rekneskapsmøtet vert sett til 9. mai. Uttalen vil då bli lagt fram for formannskapet 30. mai og kommunestyret 13. juni.

I september vil budsjettframlegget for kontrollarbeidet i kommunen bli handsama og i november møteplanen. Skolene si vinterferie og haustferie er vedtatt lagt til veke 9 og veke 41, og det har vore tradisjon for ikkje å leggje folkevaldmøte i desse vekene.

Møtet i september er sett til 19. september, men pga møtekollisjone med klimautvalet har sekretær i samåd med rådman og ordførar blitt samd om gjere framlegg om at møtestart blir sett til kl 19.00 denne datoen, ikkje kl. 17.00 som elles.

Dersom det blir endringar frå møteplanen vil det i så fall bli gjeve melding om dette så snart dette er kjent. Vidare er det også mogeleg å ha ekstramøte dersom det skulle bli naudsynt.

Aksdal, 15.11.21

Toril Hallsjø
Dagleg leiar/utvalssekretær

Kalender 2022 – SVEIO

Januar 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
52						1	2
1	3	4	5	6	7	8	9
2	10	11	12	13	14	15	16
3	17	18	19	20	21	22	23
4	24	25	26	27	28	29	30
5	31						

2 ● 9 ◐ 18 ○ 25 ◑

Februar 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
5		1	2	3	4	5	6
6	7	8	9	10	11	12	13
7	14	15	16	17	18	19	20
8	21	22	23	24	25	26	27
9	28						

1 ● 8 ◐ 16 ○ 23 ◑

Mars 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
9		1	2	3	4	5	6
10	7	8	9	10	11	12	13
11	14	15	16	17	18	19	20
12	21	22	23	24	25	26	27
13	28	29	30	31			

2 ● 10 ◐ 18 ○ 25 ◑

April 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
13					1	2	3
14	4	5	6	7	8	9	10
15	11	12	13	14	15	16	17
16	18	19	20	21	22	23	24
17	25	26	27	28	29	30	

1 ● 9 ◐ 16 ○ 23 ◑ 30 ●

Mai 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
17							1
18	2	3	4	5	6	7	8
19	9	10	11	12	13	14	15
20	16	17	18	19	20	21	22
21	23	24	25	26	27	28	29
22	30	31					

9 ◐ 16 ○ 22 ◑ 30 ●

Juni 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
22			1	2	3	4	5
23	6	7	8	9	10	11	12
24	13	14	15	16	17	18	19
25	20	21	22	23	24	25	26
26	27	28	29	30			

7 ◐ 14 ○ 21 ◑ 29 ●

Juli 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
26					1	2	3
27	4	5	6	7	8	9	10
28	11	12	13	14	15	16	17
29	18	19	20	21	22	23	24
30	25	26	27	28	29	30	31

7 ◐ 13 ○ 20 ◑ 28 ●

August 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
31	1	2	3	4	5	6	7
32	8	9	10	11	12	13	14
33	15	16	17	18	19	20	21
34	22	23	24	25	26	27	28
35	29	30	31				

5 ◐ 12 ○ 19 ◑ 27 ●

September 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
35				1	2	3	4
36	5	6	7	8	9	10	11
37	12	13	14	15	16	17	18
38	19	20	21	22	23	24	25
39	26	27	28	29	30		

3 ◐ 10 ○ 17 ◑ 25 ●

Oktober 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
39						1	2
40	3	4	5	6	7	8	9
41	10	11	12	13	14	15	16
42	17	18	19	20	21	22	23
43	24	25	26	27	28	29	30
44	31						

3 ◐ 9 ○ 17 ◑ 25 ●

November 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
44		1	2	3	4	5	6
45	7	8	9	10	11	12	13
46	14	15	16	17	18	19	20
47	21	22	23	24	25	26	27
48	28	29	30				

1 ◐ 8 ○ 16 ◑ 23 ● 30 ◐

Desember 2022

Uke	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
48				1	2	3	4
49	5	6	7	8	9	10	11
50	12	13	14	15	16	17	18
51	19	20	21	22	23	24	25
52	26	27	28	29	30	31	

8 ○ 16 ◑ 23 ● 30 ◐

1.	jan	Nyttårsdag
21.	jan	Prinsesse Ingrid Alexandra, 18 år
6.	feb	Samefolkets dag
13.	feb	Morsdag
14.	feb	St. Valentines dag
21.	feb	Kong Harald, 85 år
27.	feb	Fastelavn
27.	mar	Sommertid start
10.	apr	Palmesøndag
14.	apr	Skjærtorsdag
15.	apr	Langfredag
17.	apr	1. påskedag
18.	apr	2. påskedag
1.	mai	Off. høgtidsdag
8.	mai	Frigjøringsdag 1945
17.	mai	Grunnlovsdag 1814
26.	mai	Kr. Himmelfartsdag
5.	jun	1. pinsedag
6.	jun	2. pinsedag
7.	jun	Unionsoppløsning 1905
23.	jun	Jonsokaften
4.	jul	Dronning Sonja, 85 år
20.	jul	Kronprins Haakon, 49 år
29.	jul	Olsokdagen
19.	aug	Kronprinsesse Mette-Marit, 49 år
30.	okt	Sommertid slutt
31.	okt	Halloween
6.	nov	Allehelgensdag
13.	nov	Farsdag
27.	nov	1. søndag i advent
13.	des	Luciadagen
25.	des	1. juledag
26.	des	2. juledag

KKU
14.02
09.05
20.06
19.09
21.11

FSK
19.01
07.02
21.03
25.04
23.05
30.05
12.09
17.10
07.11
28.11

KST
21.02
04.04
13.06
26.09
31.10
12.12

KLIMAUTV
28.03
19.09

H.UTV
24.01
07.03
18.05
05.09
03.10
14.11

SVEIO KOMMUNE

Saksframlegg

SAKSGANG		
Utval	**Møtedato**	**Saksnr**
Kontroll- og kvalitetsutvalet	22.11.21	**28/21**

Saksansvarleg:	**Arkivkode:**	**Arkivsak:**
Toril Hallsjø	216	

REFERAT- OG ORIENTERINGSSAKER 22.11.21

Sekretariatet sitt framlegg til vedtak:

Sveio kontroll- og kvalitetsutval tar referatsakene 30 – 40 i møtet 22.11.21 til orientering.

Vedlegg:

30. Statusoversyn pr. november 2021
31. KST-vedtak 01.11.21,sak 83/21–Forvalt.rapport Tilpassa opplæring og spes.undervisn.
32. Mobbeombodet i Vestland – årsmelding for barnehage – og skuleåret 2020-2021
33. FKT- medlemsinformasjon september 2021
34. Samarbeidsrådet for Sunnhordland – rekerat frå ekstr.ord. repr.skapsmøte 04.10.21
35. Karmsund Havn IKS – innkalling til møte i havenerådet 09.11.21
36. Haugaland Brann og redning IKS – innkalling til representantskapsmøte 12.11.21
37. Haugaland Vekst IKS - innkalling til representantskapsmøte 10.12.21
38. Invitasjon – Konferanse for kontrollutvala i Rogaland 02.12.21 i Sandnes
39. Invitasjon – NKRF si Kontrollutvalgskonferanse 02-03.02.22 på Gardermoen
40. Invitasjon til folkevaldopplæring for kontrollutval i tidl. Hordaland 15.02- 16.02.22

Saksorientering

Vedlagt følger dei opplista tema (brev, melding og liknande) til kontroll- og kvalitetsutvalet til orientering.

Aksdal,15.11.21

Toril Hallsjø (sign.)
Utvalssekretær

Saker frå bestilling til behandling i kontrollutvalet

Tema	Bestilling	Tidsbruk	Status	Ferdig	Merknader
Val av nytt prosjekt	14.02. 22	?		Hausten 2022	Rogaland Revisjon IKS
Orientering – rektor Sveio b/u skule	14.02.20, sak 2/20		Avtalt 22.11.21		Rektor Lene Lier
Orientering – Hgl Brann og Redning IKS	27.09.21, sak 20/21		Avtalt 14.02.21		Dagleg leiar Dag Botnen

Saker under politisk handsaming eller til oppfølging i utvalet

Forvaltningsrevisjon/ eigarskapskontroll	Bestilt	Hand-saming i KU	Hand-saming i KST	Planlagt oppfølging	Merknader
Prosjekt *«Tilpassa opplæring og spesial-undervisning»*	15.02.21, sak 3/21	27.09.21, sak 15/21	01.11.21, sak 83/21	Hausten 2022	9 månader
Forum for oppvekst i Sunnhordland (FOS)	04.05.20, sak 9/20	03.05.21, sak 9/21	14.06.21, sak 42/21	Ferdig hausten 2022	6 månader Fellesprosjekt KPMG AS

Avslutta prosjekt/orienteringar

Tema	Bestilt	Behandla i KU	Behandla i KST	Fylgt opp av KST	Merknader
Orientering - personalleiar	14.02.20, sak 2/20	03.05.21, sak 8/21			
Orientering HTV HVO	14.02.20 sak 2/20	15.02.21, sak 2/21			
Orientering kommunal-sjef teknisk	14.02.20 sak 2/20	16.11.20 sak 29/20			
Komm.sjef helse omsorg	14.02.20 sak 2/20	14.09.20 Sak /20			
Komm. sjef skule bhg kr	14.02.20 sak 2/20	22.06.20 sak			
Rapport *«Barneverntenesta»*	22.01.19, sak 3/19	24.09.19, sak19/19	11.11.19, sak 61/19	07.12.20, sak 135/20	Deloitte As
Plan for forvaltnings-revisjon 2020 – 2024 med analyse	25.11.19, sak 28/19	14.09.20, sak 22/20	07.12.20, sak114/20	Ny plan i 2024	Deloitte As
Plan for eigarskaps-kontroll 2020 – 2024	25.11.19, sak 28/19	14.09.20, sak 23/20	07.12.20, sak 113/20	Ny plan i 2024	Deloitte As

Sveio kommune

Møteprotokoll – Kommunestyret

Særutskrift – Sak 083/21

Utval:	Kommunestyret
Møtestad:	Kommunestyresalen
Dato:	01.11.2021
Tid:	Kl. 17:00–19:33
Gruppemøte:	Kl. 18:04–18:20
Pause:	Kl. 18:26–18:36

Følgande medlemmer møtte:	**Parti**
Linn Therese Erve	AP
Asle Georg Halleraker	AP
Håkon Johnsen Skimmeland	AP
Ingrid Pedersen Furdal	AP
John Anders Semb	AP
Torgeir Tveit Katla	AP
Gustav Eidsvåg	FRP
Rune Teikari	FRP
Ruth Grethe Østebøvik Eriksen	FRP
John Kristian Økland	H
Lars Einar Hollund	H
Mikal Møller Hovda	H
Anne Vierdal	KRF
Ole-Ørjan Hov	MDG
Arne Valen	SP
Dagfinn Fagerland Bjørge	SP
Monica Vandaskog Valen	SP
Ole Velde	SP
Kristina Våge Ballard	SV
Ole Johan Sveen	UAH
Stian Nygård	UAH

Forfall:	**Parti**	**Vara:**
Maren Kristine Lye Bårdsen	AP	Carlos Abdo Monclair (AP)
Svein Mathias Lie	FRP	Anne-Berit Stokka (FRP)
Jarle Jacobsen	KRF	Sondre Natås Strand (KRF)
Andreas Sirevaag	SP	Vidar Høyland (SP)

Andre som møtte:
Ingvild Haugland (UR)
John Gustav Eilerås (ELR)

Endring av sakslista:	
Ingen.	
Endring i tal på medlemmer til stades:	
KOM-91/21 (inhabilitet)	Lars E. Hollund
	Stian Nygård
KOM-093/21 (inhabilitet)	Torgeir T. Katla
KOM-095/21 (inhabilitet)	Lars E. Hollund
	Asle G. Halleraker
	Kristina V. Ballard
Til å skriva under møteboka blei valde:	**Parti**
Lars E. Hollund	H
Ingrid P. Furdal	AP
Til stades frå administasjonen:	**Tittel**
Jostein Førre	Rådmann
Olav Peter Lura	Økonomisjef
Bjarte Stølås Storli	Politisk sekretær
Underskrifter:	**Sign.:**
Linn Therese Erve	
Lars Einar Hollund	
Ingrid Pedersen Furdal	
Bjarte Stølås Storli	

Sakliste

Sak nr.	Sakstittel
078/21	Godkjenning av innkalling og protokoll
079/21	Referat og meldingar
080/21	Orienteringar
081/21	Finansiering av folkeavstemming om fylkestilhøyrsle
082/21	Forslag til prosess - vurdering av HBR
083/21	Forvaltningsrevisjonsrapport – Tilpassa opplæring og spesialundervisning
084/21	Godkjenning av samarbeidsavtale mellom Friluftsrådet Vest og kommunane etter ny kommunelov
085/21	Møteplan 2022
086/21	Retningsliner for skulebyte i Sveio kommune
087/21	Søknad om skjenkeløyve - Fontana Filippidi
088/21	Undervegshøyring nye bompengepakkar på Haugalandet
089/21	Val av driftsform for Ryvarden Kulturfyr - vegen vidare
090/21	Venta konsekvens av etablering av fleire kommunale barnehageplassar
091/21	Kandidatar til styret – Karmsund havn IKS
092/21	Nyval – Hovudutval oppvekst/kultur
093/21	Nyval – Samarbeidsrådet
094/21	Nyval – Samarbeidsutval og skulemiljøutval
095/21	Nyval – SIM IKS
096/21	Tertialrapport 31.08.21
097/21	Finansrapportering 2. tertial 2021

083/21 Forvaltningsrevisjonsrapport – Tilpassa opplæring og spesialundervisning

Kontroll- og kvalitetsutvalet sitt framlegg til vedtak:

1. Sveio kommunestyre har merka seg det som kjem fram i Deloitte AS sin rapport om «Tilpassa opplæring og spesialundervisning» og tek denne til orientering.

2. Rapporten vert oversendt til rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine 12 tilrådingar.

   Kommunestyret vil spesielt framheve tilråding nr 5 om føremålstenleg organisering av PP-tenesta ved å gjennomgå samarbeidsavtalen mellom Sveio kommune og PP-tenesta og å kartlegge risiko- og sårbarheitsområda med tanke på å forbetre avtalen.

3. Rådmannen gir tilbakemelding til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet om oppfølging av rapporten innan 9 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.

01.11.2021 Kommunestyret

Behandling

Fleire tok ordet i saka.

Ole-Ørjan Hov (MDG) er leiar i kontroll- og kvalitetsutvalet og presenterte kort rapporten og anbefalingane til tiltak.

Asle G. Halleraker (Ap) stilte spørsmål om kva som er bakgrunnen i dei tilfelle kor lærarar med ansvar for spesialundervisning i staden blir brukt som vikar for andre elevar/klassar – er det mangel på personell eller økonomiske årsaker? Rådmannen viste til at dersom ein manglar personell har dette igjen ofte bakgrunn i økonomiske avgrensingar. Vidare viste rådmannen til at vurderinga av rapporten snart er ferdig og vil komma til politisk behandling ganske raskt; då vil ein òg sjå heilskapleg på problemstillinga som Halleraker reiste.

Framlegg frå Arne Valen (Sp) til tilleggspunkt til kontroll- og kvalitetsutvalet si tilråding:

Rapporten frå forvaltningsrevisjonen "Tilpassa opplæring og spesialundervisning" blir send til styret for den interkommunale PP-tenesta for Haugesund, Utsira og Sveio saman med dokumentasjon frå kommunal saksbehandling.

Røysting:

Det blei først røysta over kontroll- og kvalitetsutvalet si tilråding. Denne blei samrøystes vedtatt.

Det blei deretter røysta over Valen sitt framlegg. Dette blei samrøystes vedtatt.

KOM - 083/21 Vedtak:

1. Sveio kommunestyre har merka seg det som kjem fram i Deloitte AS sin rapport om «Tilpassa opplæring og spesialundervisning» og tek denne til orientering.

2. Rapporten vert oversendt til rådmannen for vidare oppfølging av rapporten sine 12 tilrådingar.

   Kommunestyret vil spesielt framheve tilråding nr 5 om føremålstenleg organisering av PP-tenesta ved å gjennomgå samarbeidsavtalen mellom Sveio kommune og PP-tenesta og å kartlegge risiko- og sårbarheitsområda med tanke på å forbetre avtalen.

3. Rådmannen gir tilbakemelding til kommunestyret via kontroll- og kvalitetsutvalet om oppfølging av rapporten innan 9 månader etter at kommunestyret har gjort sitt vedtak.

4. Rapporten frå forvaltningsrevisjonen "Tilpassa opplæring og spesialundervisning" blir send til styret for den interkommunale PP-tenesta for Haugesund, Utsira og Sveio saman med dokumentasjon frå kommunal saksbehandling.

Årsmelding 2020-2021 frå Mobbeombodet i Vestland

Avsender **Aina Drage <Aina.Drage@vlfk.no>**

Mottaker post@regionnordhordaland.no <post@regionnordhordaland.no> , tonje.husum.aarland@regionnordhordaland.no

tonje.husum.aarland@regionnordhordaland.no> , eli.velle@bergen.kommune.no

<eli.velle@bergen.kommune.no> , hilde.nilsen@bergen.kommune.no

<hilde.nilsen@bergen.kommune.no> , post@kontrollutvalgene.no

<post@kontrollutvalgene.no> , tha@kontrollutvalgene.no

<tha@kontrollutvalgene.no> , ogh@kontrollutvalgene.no

<ogh@kontrollutvalgene.no> , ah@sekom.no <ah@sekom.no>

, arva@sekom.no <arva@sekom.no> , post@vkus.no <post@vkus.no>

, jostein@vkus.no <jostein@vkus.no> , richard.nesheim@pwc.com

<richard.nesheim@pwc.com> , andrea.opseth@pwc.no <andrea.opseth@pwc.no>

, harald.mo@pwc.no <harald.mo@pwc.no>

Kopi til Mari-Kristine Morberg <Mari-Kristine.Morberg@vlfk.no>

Dato **18.10.21 kl. 13:34**

Hei.

Vi ønskjer å dele årsmeldinga vår for barnehage- og skuleåret 2020 – 2021 med dykk. Fylkestinget i Vestland handsama denne 30.09.21.

Mobbeombodet i Vestland er eit lågterskeltilbod for barn i barnehage, elevar i grunnskulen og deira foreldre. Erfaringar vi har gjort oss og moglegheiter vi ser er naturleg at vi retter til kommunen, som både er barnehage- og skuleeigar.
Vi har nyleg sendt årsmeldinga til alle kommunar i Vestland, og har bedt om at den blir handsama og følgt opp politisk i kommunestyret. Vi har òg bedt om at den vert lagt fram for leiarar og tilsette i oppvekstsektoren.

Med helsing

Mari-Kristine Morberg og Aina Drage
mobbeombod
juridiske tenester
økonomi- og organisasjonsavdelinga
tlf.: 57 30 03 33

Vestland fylkeskommune

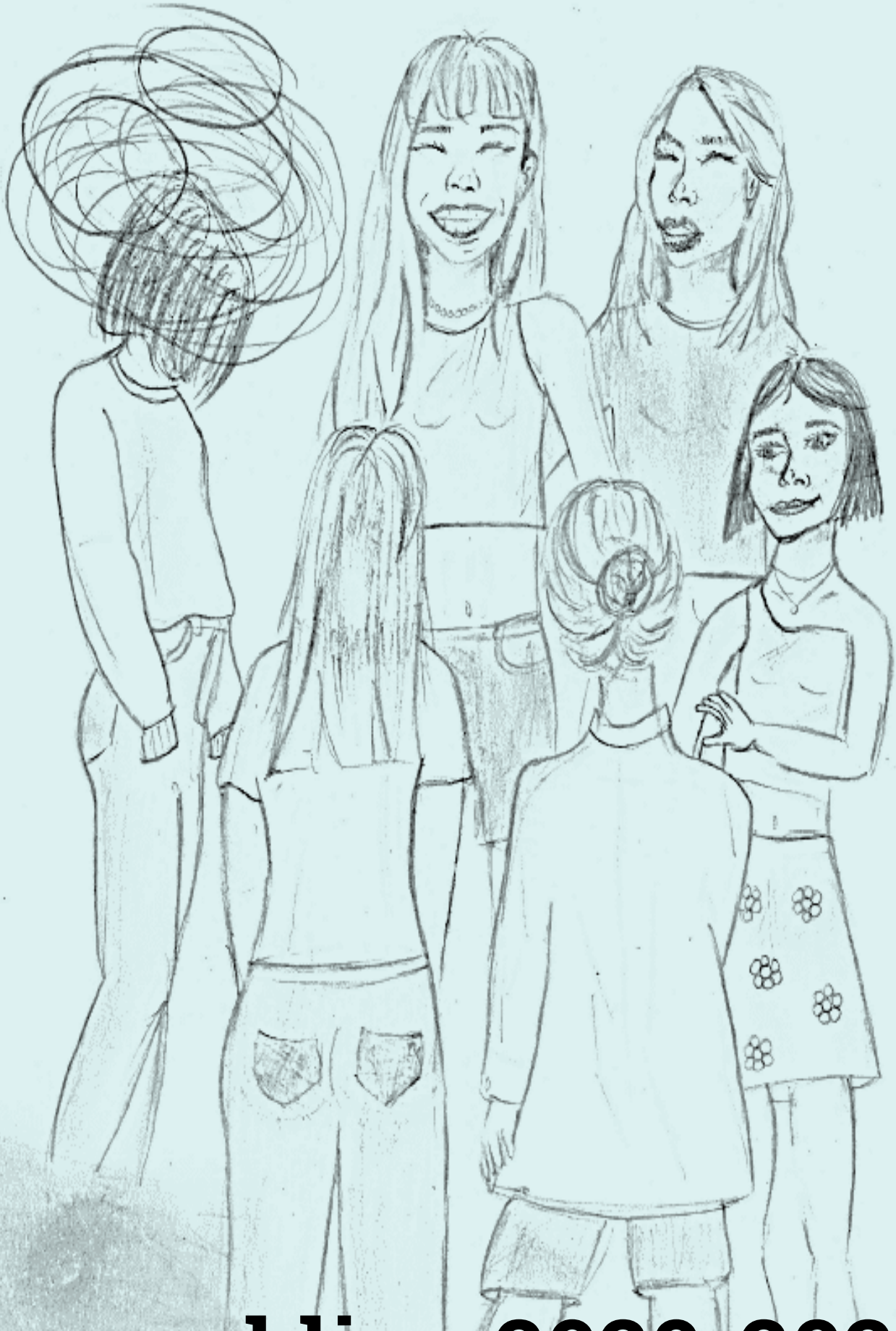

Årsmelding 2020-2021

Mobbeombodet i Vestland

Innhald

Forord 3

Samandrag 4

Mobbeombodet i Vestland 5

Mobbeombodets arbeid i 2020-2021 6

Kvifor har ikkje barn det bra? 8

Kva sviktar i handteringa? 10

Kva for hjelp ønskjer tilsette? 14

Kva skal til for å lukkast med handtering? Oppmodingar 15

1) Tru på barn **15**

2) Ekte samarbeid **15**

3) Kjenn barn sine rettar **16**

4) Forstå **17**

5) Be om hjelp **17**

Vegen vidare 18

Kjeldeliste 19

Teikninga på framsida er laga av Jenny Hop Torvund, 14 år

Forord

Dette er årsmeldinga frå mobbeombodet i Vestland til fylkestinget i Vestland. Årsmeldinga gjeld for barnehage- og skuleåret 2020-2021. Den er skrive med utgangspunkt i dei førespurnadane som har kome til mobbeombodet og det arbeidet som har vorte gjort. Vi rapporterer til fylkestinget for å vise korleis ressursar har vore nytta, men enno meir for å peike på svakheiter og sjå moglegheiter som kan vere eigna i det vidare arbeidet i fylkeskommunen og kommunane.

Når mobbeombodet mottar ein førespurnad, høyrer vi om barn som ikkje har det trygt og godt på skulen eller i barnehagen. Vi får innsyn i kva som ligg i barns opplevingar av å ikkje ha det trygt og godt og kva hjelp dei ønskjer. Dette er viktig å løfte og gjere kjent. Når eit barn ikkje har det bra, bør foreldre i dei aller fleste saker involverast. Dei har omsorgsplikt og har rett til å bli informert om saker som angår barnet. Foreldre er ein viktig del av arbeidet med trygge og gode psykososiale miljø. I år har vi valt å ha særleg fokus på foreldre i årsmeldinga.

I rolla som mobbeombod kjem vi òg i posisjon til å sjå kva som konkret fremmar og hemmar gode løysingar i skule og barnehage, og kva tilsette og støttesystem ønskjer hjelp til. Dette må vi formidle.

Vi takkar alle som har tatt kontakt med oss og dei vi har samarbeidd med dette året. Vi har lært av kvarandre, og vi utviklar oss stadig. Vi tar med oss vidare all tilbakemelding vi har fått. Vi er særlege takksame for samarbeidspartar som har utfordra oss på eige arbeid. Det har bidrege til at vi utviklar rolla vår og kvaliteten på tenesta vi leverer.

Vi ber særleg om at ansvarlege politikarar, administrasjon og tilsette i skule og barnehage løftar og bruker årsmeldinga. Les den, lytt til erfaringane frå elevar, foreldre og tilsette, og kontakt oss gjerne om du vil høyre meir!

Aina Drage og Mari-Kristine Morberg,
Mobbeombod i Vestland, 01.07.21

Samandrag

Alle barn og elevar skal ha trygge og gode psykososiale miljø. Barnehagen og skulen skal ha nulltoleranse for krenkingar som til dømes mobbing, trakassering og diskriminering, og dei har ei aktivitetsplikt når eit barn ikkje har eit trygt og godt leik- og læringsmiljø.

Mobbeombodet i Vestland er eit lågterskeltilbod for barn og unge i barnehage og grunnskule i Vestland, og for deira foreldre. Mobbeombodet skal bidra til at barn og unge får oppfylt rettane sine til trygge og gode barnehage- og skulemiljø.

Vårt arbeid har dreidd seg både om førebygging, handtering og oppfølging av utrygge miljø og mobbing. Vi har mottatt 201 førespurnader som gjeld barnehage- og/eller skulemiljø i Vestland. Det er flest foreldre som har tatt kontakt, men vi har òg mottatt førespurnader frå tilsette. Mobbeombodet har deltatt med innlegg og føredrag for foreldre, for tilsette og for lokalpolitikarar. I samarbeid med elev- og lærlingombodet har mobbeombodet jobba for å utvikle ei god teneste for barn og unge. Saman har vi òg hatt faste møte med politisk og administrativt nivå. Slik har både tenesta blitt tatt i vare og erfaringar fanga opp og delt med ansvarlege. Gjennom året har det òg vore eit mål å gjere mobbeombodstenesta synleg for dei vi er sett til å hjelpe.

Barns opplevingar av utrygge miljø er samansette og handlar om meir enn mobbing. Barn viser til utrygge miljø, tydelege overtramp og krenkingar som kan vere vanskelege å fange opp.

I handtering av saker er barnehagen/skulen sin evne og kompetanse avgjerande. Foreldre som tar kontakt med oss opplever at barnet deira ikkje får den hjelpa dei treng og som barnet har krav på. Det kan vere at barnet ikkje blir trudd eller opplevingane blir bagatelliserte. Nokre gongar verkar ikkje tiltak, andre tiltak forverrar situasjonen eller opplevast krenkjande. Når barn har det vanskeleg, ser vi at foreldre også blir meir sårbare. Når foreldre og skule/barnehage ikkje forstår situasjonen likt, utløyser det ofte stress for ein eller begge partar. Det kan føre til konfliktfylte situasjonar. Slike konfliktsituasjonar er noko av det tilsette ber om hjelp til.

Basert på førespurnadane i 2020-21 har mobbeombodet følgjande oppmodingar til ansvarlege i barnehage og skule:

1) Tru på barn. Alle tilsette må ha kompetanse og ressursar til å ta imot barn som fortel om at dei ikkje har det bra.

2) Samarbeid på ekte. Foreldre må bli sett på som ein likeverdig partnar og verdifull bidragsytar.

3) Kjenn barn sine rettar. Vaksne som jobbar med barn må ha kunnskap om barn sine rettar og korleis ein gjer ei vurdering av barnets beste.

4) Forstå. Alle tilsette i barnehage og skule må ha god kompetanse om grupper, gruppedynamikk, sosialt samspel og mobbing.

5) Be om hjelp. Gode vaksne har òg behov for hjelp, dei må vite når dei skal be om det og dei må ha naudsynt kompetanse tilgjengeleg.

Mobbeombodet i Vestland

Mobbeombodet i Vestland er eit lågterskeltilbod for barn i barnehage og grunnskule, og for deira foreldre. Mobbeombodet skal bidra til at barn og unge får oppfylt rettane sine til trygge og gode barnehage- og skulemiljø. Det inneber at alle kan spørje ombodet om råd som gjeld barnehage- og skulemiljø. Mobbeombodet har teieplikt.

Mari-Kristine Morberg og Aina Drage.
Foto: Vestland fylkeskommune v/Mathilde Valvatne

I Vestland var det i 2020 registrert 34 049 barn i barnehagar[1] og 76 867 elevar i grunnskulen[2].

Mobbeombodet er uavhengig av politiske og administrative myndigheiter. Saman med elev- og lærlingombodet er vi plasserte i fylkeskommunedirektøren sin stab, i avdeling for organisasjon og økonomi. Ombodet har kontorstad ved fylkeshusa på Bergen og Leikanger.

Fylkestinget i Vestland vedtok 10.6.2020 mandat[3] som mobbeombodet arbeider ut frå. Først og fremst gir vi støtte, råd og rettleiing til foreldre til enkelte barn. Vi samarbeider med foreldregrupper og tilsette i barnehage og skule, og vi bidreg med faglege innspel til barnehage- og skuleleiing og til lokalpolitikarar i kommunestyre. Vi arbeider med både førebygging, handtering og oppfølging av utrygge miljø og mobbing.

Kontaktinformasjon til Mobbeombodet i Vestland

Telefon: 57 30 03 33

E-post: mobbeombod@vlfk.no

Nettside: vlfk.no/mobbeombodet

Du kan òg helse på oss i presentasjonsfilm: https://www.youtube.com/watch?v=eYGUeIUNZkg

[1] https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager
[2] https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/elevar-i-grunnskolen
[3] https://www.vestlandfylke.no/utdanning-og-karriere/hjelp-i-skulekvardagen/mobbeombodet/kva-er-og-kva-gjer-mobbeombodet/

Mobbeombodets arbeid i 2020-2021

Førespurnadar som gjeld enkelte barn eller konkrete saker der barn er involvert.
Mobbeombodet har mottatt 201 førespurnader som gjeld barnehage- og/eller skulemiljø i Vestland. Dei fleste som har tatt kontakt er foreldre til barn som opplever utrygt barnehage- eller skulemiljø. Også tilsette i barnehage og skule har tatt kontakt, ofte for å få rettleiing eller råd i ei sak. Tabellane under syner korleis førespurnadane fordeler seg på felt, alder, kjønn og kven som har tatt kontakt med oss.

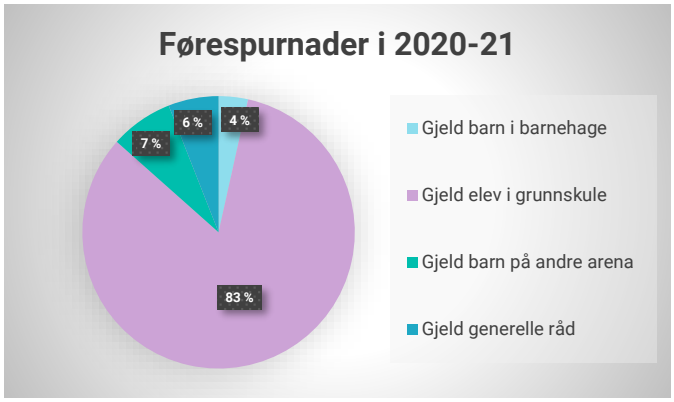

Dei fleste, og totalt 167 førespurnader, har kome frå skulefeltet.

Diagrammet syner òg at barnehage brukar tenesta, totalt 7 førespurnader.

Vi har mottatt 15 førespurnader som gjeld situasjonar utanfor barnehage og skule.

12 av førespurnadane har dreidd seg om generelle råd; tolking av lovtekst, utvikle rutinar, generelle spørsmål om aktivitetsplikt og -plan.

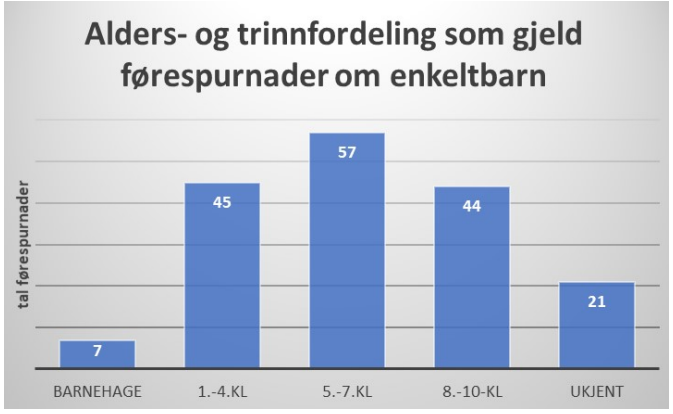

Dei fleste som tar kontakt med oss informerer om kva klassetrinn det gjeld, men ikkje alle.

Det er flest førespurnadar på mellomtrinnet.

For barnhagefeltet er det flest førespurnader som gjeld dei eldste barna.

Fordeling mellom kjønn er tilnærma likt, men også her er det ikkje alle som informerer om kjønn.

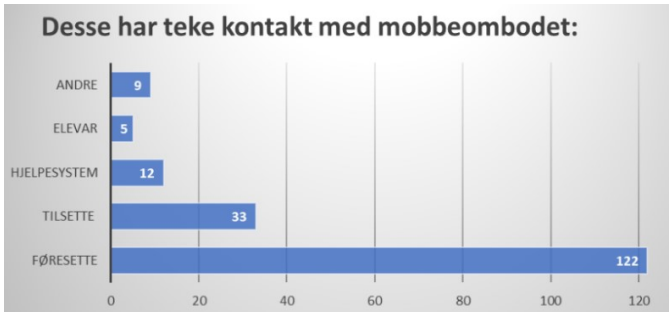

Tilsette som har kontakta oss har i hovudsak vore leiarar i barnehage/skule, men inkluderer òg lærarar i klasse og førskulelærarar i avdeling.

Med «hjelpesystem» meiner vi mellom anna PPT, skulehelseteneste og BUP.

«Andre» som har tatt kontakt inkluderer FAU-representant, advokat, slekt og venner av familie.

Førespurnader frå tilsette i barnehage, skule og støtteapparat rundt barn
Gjennom året har vi òg mottatt spørsmål og førespurnader som gjeld system meir enn enkelte barn. Det har i all hovudsak vore tilsette i barnehage, skule, leiing, kommuneadministrasjon og støtteapparat som har tatt kontakt. Vi har mellom anna bidratt ved å drøfta tolking av lovtekst, praktiske konsekvensar av lovtekst, rutinar for handtering av urolege/utrygge miljø og utarbeiding av heilskaplege kommunale retningslinjer.

Innlegg og føredrag som gjeld barnehage- og skulemiljø
Mobbeombodet har deltatt på foreldremøte, ofte med tema *trygge fellesskap* og *sosiale prosessar*. Vi har òg gjennomført føredrag/temaøkter med tilsette i barnehage og skule, SFO og kulturskule. Kommunar har invitert mobbeombodet til politiske møte der vi har fått fortelje om erfaringane våre. Vi har vekta kva barns opplevingar handlar om, og våre tankar om kva som hemmar og fremmar løysing i saker.

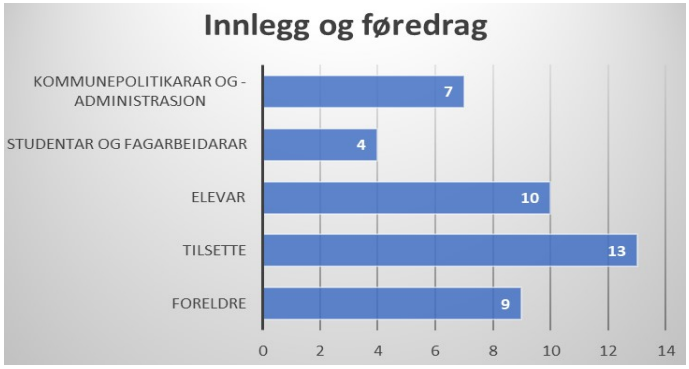

Ved invitasjon, og med omsyn til kapasitet, har mobbeombodet halde føredrag og innlegg for aktuelle og ansvarlege i barns miljø.

Å treffe elevar og foreldre har vore viktig med omsyn til å gjere mobbeombodet kjend.

Å vere synlege for dei vi er sett til å hjelpe
Evaluering av mobbeombodstenesta viste at ordninga har hatt effekt, men at den har vore lite kjent.[4] Vi har jobba på fleire måtar for å gjere tenesta betre kjent.

a) Vi har sendt e-post med informasjonsplakatar til aktuelle aktørar i kommunar, med mål om å gjere informasjonen lett tilgjengeleg for barn og foreldre. Vi ser at mange kommunar, skular, barnehagar, fylkeskommunale skular og tannklinikkar i Vestland informerer om tenesta.
b) Gjennom eigen profil på Facebook[5] og Instagram[6] rettar vi oss mot foreldre og mot ungdom. Her har vi delt aktuell informasjon for målgruppa.
c) I løpet av året har vi hatt praksisstudent frå universitetet i Bergen og masterprogrammet *Kommunikasjon og medievitskap*. I samarbeid har vi laga korte filmar, mellom anna presentasjon av mobbeombodet i Vestland.[7]
d) I fysiske og digitale besøk i klasserom og foreldremøte har vi presentert oss sjølve og mobbeombodstenesta.
e) Mobbeombodet har skrive debattinnlegg og stilt opp til intervju i aktuelle saker i media, totalt 19 slike innlegg/intervju fordelt på lokalaviser, regionaviser, lokalradio og TV.

[4] https://www.udir.no/contentassets/a252bc9ffb8d43819923e1c2c164a51f/fylkesvise-_mobbeombud_nova-rapport-2020.pdf
[5] https://www.facebook.com/mobbeombod
[6] https://www.instagram.com/ombodvestland/?hl=nb
[7] https://www.youtube.com/watch?v=eYGUeIUNZkg

Samarbeid med elev- og lærlingombodet i Vestland
Mobbeombodet og elev- og lærlingombodet har hatt faste møte. Vi har samarbeidd for å utvikle ei god teneste for alle barn og unge i fylket. Vi har sett på moglegheiter for konkrete samarbeidsprosjekt og har jobba med interne rutinar og retningslinjer.

Vi har hatt møte med fylkespolitikarar og fylkesadministrasjonen. Tema for møta har vore arbeidet og erfaringane til omboda.

Deltaking i nasjonalt nettverk, saman med andre fylkesvise mobbeombod og elev- og lærlingombod
Fylkesvise mobbeombod, elev- og lærlingombod og oppvekstombod har eit nasjonalt nettverk. Gjennom faste digitale samlingar og i arbeidsgrupper har vi hatt faglege drøftingar, delt erfaringar og gitt høyringssvar. Læringsmiljøsenteret i Stavanger har hatt i oppgåve å legge til rette for kompetansesamlingar for omboda. Å vere i nettverk med andre ombod har bidratt til fagleg utvikling og rolleforståing. Eit av mobbeomboda i Vestland sit i nettverkets arbeidsutval.

Kvifor har ikkje barn det bra?

«Det må vere to meter mellom alle, men det spelar inga rolle, for det er allereie fleire kilometer mellom meg og dei andre»
- jente, 12 år

Tydelege og skjulte krenkingar
Barn og unge er saman i barnehage, på skule, på skuleveg, på fritid og på nett. Barn som opplever mobbing og krenking, viser til at krenking skjer på fleire stader, i ulike situasjonar og på ulike måtar. Barn fortel både om tydelege og meir skjulte krenkingar. Førespurnadar vi får handlar ofte om verbal, relasjonell og fysisk krenking, og om urolege klassemiljø.

Barn fortel om å bli kalla ufine ting, til dømes kommentarar på utsjånad. Dei blir bedne om å flytte seg for andre. Trugslar om overgrep eller vald skjer, til dømes at personen skal bli skada. Rasistiske utsegn og kommentarar som gjeld identitet er òg ein del av opplevingane. Dette skjer både ansikt til ansikt og digitalt.

Digitale krenkingar kjem fram på ulikt vis. Barn blir utestengt frå digitale møteplassar og får ikkje merksemd frå andre. Å bli utestengd frå fellesskap, om det er fysiske eller digitale, gjer vondt. Barn får krenkande meldingar; oppmodingar om å skade seg sjølv eller ta livet sitt. Barn opplever å bli tatt og delt bilde av, det blir spreidd rykte om dei, eller dei får tilsendt bilde og meldingar av seksuell karakter. Nokre har opplevd at mobbing oppstår i etterkant av digitale hendingar der dei sjølve har gjort ugreie ting.

"Det er berre plass til 18 i denne leiken. Du kan ikkje vere med."
- 4. klassing

Barn fortel om situasjonar der eigendelar har vorte øydelagde; til dømes sykkel, klede på gangen og matpakke som blir trakka på.

Fysiske krenkingar og vald skjer. Vi høyrer om slag, biting, klyping, dytting, spark i skrittet og kvelartak. Barn blir kasta ting på, som viskelêr, snøball eller diverse ballar i gymtimen. Barn blir tissa på, seksuelt trakasserte og halde fast medan andre slår.

«Det einaste som hjelper er å slå»

- gut, 11 år

Vi høyrer om barn som blir terga til dei sprekk, som slår tilbake, rasar og øydelegg ting. Fleire av desse opplever å bli gjort ansvarlege for det som skjer og blir tildelt skuld for situasjonen.

Det handlar òg om klassemiljø som har vore uroleg over tid. Ofte ser vi at utrygge klassemiljø har kjenneteikn som ugrei språkbruk, ustabile klassefellesskap og klikk-danning. I slike miljø kan alliansar i stor grad definere rollar og innan- og utanforskap.

Mange som tar kontakt med oss har levd i utrygge miljø tidlegare. Mange fortel at dei har blitt utsett for krenking og mobbing over lang tid, at det starta i barnehagen eller at dei har hatt aktivitetsplan eit år eller to tilbake i tid. Førespurnadar vi har mottatt i år syner at mobbing har starta opp att i same miljø, der ein tidlegare har klart å stoppe det. Vi ser òg at krenkingar kan starte opp att etter strukturelle/organisatoriske endringar; til dømes ved skifte av gruppe (base/trinnorganisert skule), skifte av lærar eller ved overgang til ny skule (ungdomsskule eller byte av skule på grunn av mobbing).

Krenka av vaksne

Når barn og unge opplever mobbing eller krenking frå vaksne, har det ofte handla om situasjonar der 1) vaksne krenker barn, 2) vaksne blir opplevd som ein utrygg faktor eller 3) barnet manglar ein trygg vaksenrelasjon i barnehagen eller ved skulen.

Barn som opplever krenking frå vaksne, fortel om tydelege overtramp og meir skjulte eller udefinerbare. Vi har høyrt om barn som har opplevd å få straff; kjeft i samla klasse, utestengt frå time ved at døra blir låst, innestengt i kott, klype i armen og bli tatt kvelartak på. Barn som har opplevd slike hendingar, fortel at dei blir redde for den vaksne og at frykta sit i kroppen i lang tid etterpå. Barn som observerer at andre barn blir utsette for slike krenkingar vil òg ofte oppleve den vaksne som utrygg.

Når relasjonen mellom barn og tilsett er skjør, vil samhandling mellom dei opplevast annleis enn når relasjonen er trygg og god (Flygare & Nordahl 2016). Vi ser at det her ligg ein risiko for at det den tilsette seier og gjer, sjølv med dei beste intensjonar, kan bli opplevd krenkande. Vi høyrer òg om barn som ikkje kjenner seg likt av vaksne.

Symptom

Barn som blir utsette for krenking og mobbing får sår. Mange ønskjer ikkje å vere i barnehagen eller på skulen, og gir tydeleg uttrykk for det. Samstundes ser vi at dei fleste av desse barna likevel møter opp. Vi høyrer om barn som utviklar eigne strategiar for å unngå situasjonar; gøyme seg, rømme frå skulen eller finne vikarierande argument for å sleppe å vere saman med andre i klassen.

Barn blir prega av utryggheit, krenking og mobbing. Ofte høyrer vi om endra åtferd og auka grad av frykt. Mange blir redde for å vere åleine, for å gå til skulen, vere på skulen, sove åleine og redde for ikkje å bli trudd på. Barn blir nedstemte, deprimerte og ukonsentrerte. Vi ser òg auka trong til kontroll; at dagar må vere føreseielege og situasjonar kontrollerbare.

Nokre barn utagerer og angrip andre når dei sjølve er utrygge, medan andre vert stille og passive. Nokre skadar seg sjølv. Auka fråvær er vanleg. Nokre barn blir sjukemelde av legen sin. Fleire av barna og ungdommane som har stått i utanforskap, krenking, mobbing og utrygge miljø over tid, uttrykker òg ønskje om ikkje å leve lenger.

"Det er ikkje noko vits i at eg lever"

- gut, 15 år

Kva sviktar i handteringa?

Når mobbeombodet blir kontakta er det som regel fordi barn ikkje har det bra og i tillegg har noko svikta i handteringa av saka. Vi får tilgang til informasjon om kva som har gått gale. I skuleåret 2020-21 er det i stor grad dei same problemstillingane i handteringa som tidlegare. Vi meiner det er viktig å trekke desse fram og vise korleis dei påverkar ei sak. Problemstillingane som oftast går igjen er

- bagatellisering
- skulen/barnehagen tar ikkje (synleg) tak i saka
- manglande kommunikasjon og samarbeid
- krenkande kommunikasjon/sakshandsaming
- tiltak blir ikkje sett i verk, opplevast ikkje som treffsikre eller gjer vondt verre
- enkeltbarn blir gjort ansvarlege

Når ein familie opplever alt dette i ei og same sak, opplevast det som svært krevjande. Når handtering feilar tidleg i prosessen pregar det ofte saka vidare. Det krev tid og energi å rette og bygge opp att tillit. For å prøve å vise problemstillingane som går att, og kva som påverkar prosessen, har vi laga ein fiktivt case som vi no presenterer.

Sofie – ein case om handtering av skulemiljøsak

«Sofie» er 12 år. Ho har lenge hatt det vanskeleg sosialt. Det har vore mykje uro i klassen dei siste åra. Sofie har fortalt kontaktlæraren sin om konfliktar og ugreie ting som skjer i friminutta. Foreldra hennar har ved fleire høve sendt mail og tatt opp på utviklingssamtale at dei er litt urolege for konfliktane og krenkingane som Sofie fortel om.

Læraren seier at Sofie har vener både i klassen og i parallellklassen og han trur ho for det meste har det bra. Det å bli utestengt er noko alle jentene i klassen opplever i blant, men han seier han skal snakke med dei involverte. Ting blir betre nokre veker, men så er det tilbake til slik det var tidlegare.

Før førre utviklingssamtale var det nokre episodar der Sofie blei kalla stygge ting på Tik Tok, så no har foreldra samla mot nok til å be skulen gjere noko. «Vi kan ikkje sjå krenkingar. Meiner de at det er mobbing? Kan de vente litt med å melde 9A-sak?» Kontaktlæraren til Sofie tenkjer at dette er ei problemstilling han har god oversikt over, og ikkje noko han bør bry rektor med.

«Kanskje de kan vente litt med å melde 9A-sak?»
- kontaktlærar

Vi ser at:

- Barn og foreldre har meldt frå ved fleire høve, ofte over år, utan å oppleve varig endring.
- Vaksne får ikkje med seg og klarer ikkje å sjå det barna fortel om.
- Skule/barnehage og barn/foreldre har ulik forståing av det som går føre seg.
- I meir enn 1/3 av sakene har ikkje barnet fått aktivitetsplan som skildrar kva tiltak skulen/barnehagen skal gjere for å betre situasjonen for barnet.[7]

[7] Dette gjeld nok langt fleire enn det som kjem fram i våre samtalar.

- Ein del tilsette uttrykker at det må handle om mobbing for at aktivitetsplikta skal gjelde.[8] Skule og barnehage har plikt til å sikre at barn har eit trygt og godt psykososialt miljø etter opplæringslova og barnehagelova. Elevar har òg ein individuell rett på eit trygt og godt miljø. Usikkerheit om lovverk fører til gjentatte lovbrot.

Krevjande kommunikasjon

Foreldra til Sofie meiner at dei får lite informasjon frå skulen. Ut på hausten i 6. klasse sender dei ei melding til rektor kor dei viser til kapittel 9A i opplæringslova. Dei blir kalla inn til møte på skulen veka etter. I e-posten er det ingen informasjon om kor på skulen møte skal vere, agenda for møte, kor lang tid som er sett av eller kven som skal delta. Foreldra kvir seg allereie. Det å ikkje vite kva som skal gå føre seg, er eit stressmoment.

Kontaktlærar og avdelingsleiar deltar på møtet. Sofie er ikkje invitert. Foreldra fortel nok ein gong om dei viktigaste hendingane og historikken sidan 3. klasse. Avdelingsleiar fortel at dei har følgt med den siste veka, og at dei ikkje kan sjå at Sofie er utrygg. Dei har snakka med Sofie og nokre av elevane i klassen som det har vore episodar med. «Dei fortel ulike versjonar av det som går føre seg, så her er det fleire historier», fortel læraren. Avdelingsleiar meiner Sofie ikkje har bruk for aktivitetsplan, men at dei skal fortsette å følgje med. Kontaktlærar fortel òg at dei etter jul skal starte med jentegrupper på trinnet. «Det vil vere bra for alle. Vi jobbar jo med sosial kompetanse heile tida», seier dei, og legg til at dei kan sjå på moglegheita for å lage friminuttsgrupper.

«Vi ser at ho har vener, så ho treng ikkje noko aktivitetsplan»

- skuleleiar

Etter møtet venter foreldra på referat, men får ikkje noko tilsendt. Dei er usikre på kva skulen og dei sjølve skal gjere vidare.

Vi høyrer at:

- Barnet si stemme manglar ofte i møte og i saker som gjeld dei sjølve.
- Foreldre må etterspørje informasjon og etterlyse framdrift. Dei kjenner seg som ei byrde for skulen/barnehagen.[9]
- Foreldre får lite informasjon om korleis skulen/barnehagen har gjort undersøkingar. Då er vanskeleg å vere trygg på at det er undersøkt godt nok.
- Uryddig forvaltningsskikk går igjen; å ikkje få skriftleg innkalling med tilstrekkeleg informasjon til møte, manglande referat frå møte, at ein ikkje får høve til godkjenne referat, osb.

---

[8] § 9 A-4: *«Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg. Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle. Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka. Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørgje for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Skolen skal sørgje for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid. Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak». I planen skal det stå a) kva problem tiltaka skal løyse, b) kva tiltak skolen har planlagt, c) når tiltaka skal gjennomførast, d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka, e) når tiltaka skal evaluerast. Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.»* Skulen skal klare å fange det opp når ein elev fortel at han/ho ikkje har det trygt og godt og det skal vere låg terskel for å varsle rektor.

[9] Det er særleg mange som har kjent på det det siste året, - dei veit at skulen og barnehagen har det ekstra krevjande med korona og smittevern.

Samarbeid

Det kjennast som om skulen ikkje tar opplevingane til Sofie på alvor. Samstundes er ikkje foreldra på skulen og kan sjå kva som faktisk skjer mellom jentene. Foreldra har alltid hatt eit godt samarbeid med kontaktlærar og dei liker han godt. Dei vil ikkje kritisere jobben han gjer, det er tydeleg at han bryr seg om Sofie. I tillegg er dei urolege for at ei klage ikkje vil hjelpe situasjonen til Sofie. Kanskje blir det verre?

«Men korleis kan eg slutte å melde frå om alt barnet mitt fortel meg om, når dei gir uttrykk for at dei ikkje ser det?»

- mor

Foreldra forsøker å støtte og oppmuntre Sofie. Dei legg vekt på positive opplevingar, men synst det er vanskeleg å finne riktig balanse mellom å trekke fram det gode som skjer på skulen, utan å sjølve bagatellisere det Sofie fortel. Sofie har ved fleire høve sagt at det ikkje er noko hjelp i å fortelje til dei vaksne på skulen, for dei seier berre at ho må vere meir frampå og hoppe inn i samtalen.

Vi ser at:

- Foreldre er avhengige av eit godt samarbeid med skulen og dei fleste kvir seg for å vere «den krevjande forelderen», «den som alltid masar», «den som aldri blir nøgd».
- Foreldre er i ein sårbar situasjon, saman med barnet sitt. Nokre blir sjukemelde.
- Foreldre kjenner seg pressa til å sjølv ta ansvar og styring når dei opplever at skulen/barnehagen ikkje gjer det. Det er ikkje alltid til barnas beste.
- Barn som opplever at dei ikkje blir lytta til eller at det ikkje har noko effekt å fortelje (sjølv om den vaksne er empatisk og lyttande), vil ofte slutte å fortelje.

Sakshandsaming og tillit

Tida går. Det kjem stadig små kommentarar og der er treff som Sofie ikkje blir invitert til. Etter jul skal dei i gang med «jentegruppe». Sofie gruar seg og lurar på kva dei skal snakke om.

Det blir vanskelegare for Sofie å gå på skulen. Mor[10] oppdaterer læraren med jamne mellomrom. Dei gongene ho får svar på e-postane, får ho vondt i magen. Det er ikkje alltid ho orkar å lese svaret med ein gong. Ho er usikker på kva læraren meiner med det han skriv.

«Guten min får i oppgåve å gå frå situasjonen, seie og gjere sånn eller slik. Men han er 7 år! Han skal ikkje måtte ha eit arsenal av verktøy for å verne seg!»

- far til 2. klassing

Foreldra er uroa for skulen sine rutinar og kompetanse. «Anten vil dei ikkje sjå, eller så kan dei ikkje sjå...» Begge deler er urovekkande, meiner dei. Tilliten til skulen brytast ned. Foreldra vil ikkje melde saka til Statsforvaltaren. Dei fryktar det vil ta tid og energi bort frå å hjelpe Sofie og at samarbeidet med skulen skal bli verre.

Dei tar kontakt med rektor på ny. Denne gongen står mobbeombodet i kopi på e-posten. Rektor set i gong undersøkingar etter opplæringslova § 9A-4. PPT i kommunen blir kopla på - dei observerer eit hierarki i klassen. Sofie ser ut til å vere nedst på rangstigen.

[10] Ombodet blir kontakta av både fedrar og mødrer, men mødrer er i stort fleirtal (83% av foreldre som tar kontakt).

Vi erfarer at:

- Det som blir sagt, ord og formuleringar skulen/barnehagen vel å bruke har svært mykje å seie. Orda blir tolka i lys av eigne opplevingar av situasjonen, i lys av relasjonen til tilsette og i lys av tidlegare erfaringar med barnehagen/skulen. «Kva meiner dei med det? Kva betyr dette?» Foreldre treng å vere trygge på kva barnehagen/skulen tenkjer og kjenne at dei vil barnet deira vel.
- Når kommunikasjon og samarbeid i seg sjølve krev energi frå foreldra blir det ofte ei tilleggsbelastning og tilleggskonflikt til sjølve saka. Det er ikkje til det beste for barnet.
- Når tilliten er tynnslite krev det god og tett oppfølging for å bygge den opp att.

Tiltak

Etter undersøkingane utarbeidar skulen ein aktivitetsplan. Sofie og foreldra får uttale seg om tiltaka i planen. Dei er litt usikre. «Nokre tiltak ser ut til å vere gode, men vi er ikkje pedagogar, så vi veit eigentleg ikkje....». Det er ikkje sett opp noko dato for evaluering av tiltaka, men når foreldra ber om dette, blir dei kalla inn til møte. Sofie er med på deler av møtet. Ho seier at det går litt betre.

Nokre av tiltaka ser ut til å ha effekt. Det er mykje fokus på samarbeid og venskap i klassen og vaksne jobbar med å forbetre relasjonane til og mellom elevane. Sofie har tilbod om å snakke med helsesjukepleiar kvar veke. Det likar ho, det er fint å ha ein vaksen som lyttar, men det er òg ubehageleg når ho går ut av klassen og alle dei andre ser på og spør kva ho skal.

Nokre tiltak gjer vondt verre. Tiltaket med friminuttvener fungerer av og til. Det kjem an på kven ho er på gruppe med. Førre veke sa to av dei: «Vi vil ikkje at du skal vere saman med oss». «Men eg må jo det», svara Sofie. «Då får du i alle fall vere stille». Andre gongar blir Sofie gjort ansvarleg. Som på fotballbana; då Sofie prøvde å ta ballen som stadig gjekk forbi ho vart ho skulda for å øydelegge og kunne difor gå å hengje seg. Sofie gjekk vekk og ein lærar kom bort;. «Kvifor er du ikkje med å spele? Ser du ikkje at heile klassen er med? Du kan ikkje berre velje vekk felles aktivitetar, då blir du aldri inkludert».

Nokre av tiltaka blir justert etter tilbakemelding frå foreldra. Dei fryktar Sofie begynner å bli lei av møter og «mas» og at ho ikkje lenger seier korleis ho har det. Heime gret ho mykje, har vondt i hovudet og ho vil verken på skulen eller på fritidsaktivitetar.

«Kvifor skal vår dotter snakka med helsesjukepleiar kvar veke? Det er ikkje det som skal til for at ho får det betre på skulen!»

-far

Barn og foreldre fortel:

- Dei får ikkje bidra i arbeidet med tiltak.[11]
- Aktivitetsplanar har lite konkrete tiltak. Planar kan vere utydelege på kven som er ansvarlege, på tidsperiode for tiltak og på dato for evaluering.
- Tiltak ikkje blir gjennomførte, har ikkje effekt eller gjer vondt verre.
- Det vert sett inn tiltak der dei sjølve er ansvarlege for å forbetre situasjonen.
- Dei opplever ei forventning om at barnet heile tida skal halde vaksne underretta om korleis det går, meir enn at vaksne sjølv tar dette ansvaret og hentar inn informasjon.
- Vaksne grip ikkje inn i krenkingar.
- Dei saknar informasjon om kva tiltak som blir sett inn mot andre involverte barn.[12]

[11] Barn og foreldre skal aldri ha ansvaret for å finne tiltak. Det er heller ikkje slik at barn/foreldre kan «bestille» eller krevje tiltak, det skal ligge ei fagleg og pedagogisk vurdering til grunn for tiltaka.

[12] Skule og barnehage har teieplikt om tiltak for andre barn. Likevel kan dei dele noko informasjon. Til dømes kan ein vise til skulen sine rutinar for handtering av krenkingar – at dei «alltid i alle saker følgjer opp slik». Ansvarlege kan be om samtykke til å

Skulen klarar i løpet av våren i 6. klasse å stoppe krenkingane som går føre seg ved å kople foreldre i klassen tett på. Dei jobbar framleis aktivt med å bygge opp att relasjonar, både i klassen og på tvers av klassane. Sofie fortel at det går mykje betre og skulen lukker saka før sommaren. Sofie og foreldra tenkjer at det er godt å starte 7. klasse med å leggje bak seg alt som har vore.

Det er mange som kjennar det slik som Sofie og foreldra hennar. Det har vi stor forståing for og ser at gode endringar kan vare ved. Likevel vil vi understreke at det er viktig å følgje opp i lang tid etter at eit barn igjen har det trygt og godt.[13]

Kva med barnehage?
Historia om Sofie har gått føre seg over nokre år på barneskulen. Mange av dei som tar kontakt med oss fortel at det går føre seg over år, at det har eskalert frå tid til anna og at det heile starta i barnehagen.

Førespurnadar om barnehage handlar i stor grad om det same som i grunnskulen, men i tillegg spør ein ofte om korleis og til kven ein skal løfte saka. Frå januar 2020 har barnehagen fått eit nytt kapittel i barnehagelova; kapittel 8. Dette liknar mykje på kapittel 9A i opplæringslova for skulen og her finn ein tydeleg kva pliktar barnehagen har når barn ikkje har eit trygt og godt psykososialt miljø.

Vi håpar og trur det nye kapittel 8 vil føre til meir merksemd og kunnskap om barn sine rettar i og blant barnehagar, barnehageeigarar, støttesystem og foreldre. Med meir systematisk arbeid, vil vi kunne plukke opp fleire saker og hindre at dei følgjer barna inn i skulen.

Kva for hjelp ønskjer tilsette?

Omboda blir i hovudsak kontakta av foreldre, men det er og ein del tilsette som tar kontakt. Over 40 av førespurnadane kjem frå tilsette i barnehagar, skular og hjelpesystem.[14] Gjennom desse førespurnadane kan ombodet fange opp kva tilsette har behov for eller ønskjer rettleiing om.
Tilsette fortel og spør om mykje det same som foreldre. Dei ønskjer barna og elevane sitt beste og har spørsmål om korleis ein skal forstå aktivitetsplikta og korleis ein skal og kan gå fram til det beste for barna. Det handlar ofte om kva som kan vere eigna tiltak i ei sak, innspel til tiltak som barn/foreldre ønskjer, utforming av aktivitetsplan og/eller når ein kan avslutte ei sak. Tilsette løftar òg ulik problemforståing og utfordringar i samarbeid med foreldre og mellom foreldre.

I år har fleire stilt spørsmål om samtale som tiltak. Tilsette på skulane og i hjelpesystemet spør om samtalegruppe, til dømes «jentegruppe», kan vere eit godt tiltak. Finst det eigne opplegg? Har skulen tilstrekkeleg kompetanse for å gjennomføre? Kva må ein passe på?

---

dele informasjon med andre foreldre. Det er òg mogleg å utarbeidde aktivitetsplanar på gruppenivå, kor ein har tiltak som blir satt inn i heile klassen eller gruppa.

[13] Sjå også Bruvik et al, 2017

[14] Med hjelpesystem meiner vi helsesjukepleiar, PPT, BUP, osb.

Nokre tilsette har spørsmål om førebygging og foreldresamarbeid generelt. Både tilsette og FAU-representantar i barnehage og skule etterspør førebyggjande verktøy og ressursar ein kan nytte i foreldremøte.

I tillegg har fleire tilsette spørsmål om korleis ein kan jobbe med klassemiljø/grupper. Nokre spør om ombodet kan bidra i kartlegging, i arbeid med aktivitetsplikta eller i arbeid på gruppenivå.

Kva skal til for å lukkast med handtering?
- oppmodingar frå mobbeombodet

Saka om Sofie er fiktiv, men er basert på mange av førespurnadane våre, og det vi høyrar at barn og foreldre opplever.

Vi ser at det er skilnad på korleis barnehagar og skular handterer saker som gjeld barnehage- og skulemiljø; nokre er trygge og nokre meir usikre. Frå vår ståstad kan vi i noko grad sjå kva som skal til for å praktisere god handtering. Basert på erfaringane våre gjennom året som har gått, rettar vi følgjande fem oppmodingar til ansvarlege i barnehage og skule:

1) Tru på barn

Alle tilsette må ha kompetanse og ressursar til å ta imot barn som fortel at dei ikkje har det bra. Dette inneber å kunne møte barnet og foreldre sine behov – her og no, òg på sikt. Å trygge barnets foreldre, bidrar til trygg og god handtering frå alle partar. Det er til barnets beste.

Å tru på barn og ta i mot barnet si oppleving er særleg viktig i situasjonar der den tilsette les situasjonen barnet står i på ein annan måte enn barnet sjølv.

Som eigar eller leiar av barnehage og skule, må ein sikre at tilsette, som individ og som gruppe, er trygge på korleis dei møter uro og uro-meldingar. Barnehage- og skuleeigar må òg sikre at leiarar/styrarar er trygge, har oversikt og har naudsynte ressursar for å dekke dei tilsette sine behov.

2) Ekte samarbeid

Foreldre må bli sett på som ein likeverdig partnar og verdifull bidragsytar. Foreldresamarbeid må vere ein integrert del av barnehagen/skulen sin aktivitet.

Leiinga må sørgje for at alle tilsette er klar over kva han/ho skal gjere for å fremme eit godt samarbeid med alle foreldre. Vidare må leiinga sørgje for at ein har strategiar når samarbeidet blir vanskeleg.

Vi har vist at det er fleire problemstillingar som går igjen i handtering av saker. Både tilsette og foreldre fortel om ulik oppfatningar av det som går føre seg. **Det er lettare å komme vidare med saka**

om ein forstår ho likt, men det er ikkje ei føresetnad. Ein kan likevel bli samde om kva barnet treng for at det skal bli betre (Onsøien og Drugli, 2010).

«Samarbeidet mellom hjem og skole må bære preg av felles mål, gjensidig forpliktelse og medvirkning». Skulen skal i følgje opplæringslova legge til rette for at foreldre har høve til medbestemming og påverknad på elevane si opplæring. Foreldresamarbeid syner at det er delt ansvar mellom heim og skule og viser likeverd og gjensidigheit mellom partane. Når samarbeidet fungerer optimalt, blir foreldra sett på som en engasjert og gjensidig partnar (Drugli & Nordahl, 2016).

Foreldresamarbeid må vere ein integrert del av barnehagen/skulen sin aktivitet. Det krev høg grad av forplikting frå alle.

Mobbeombodet fremmar, som Lund (2020), eit responsivt foreldresamarbeid. Det inneber

- å vere lydhøyr ovanfor foreldre
- stille spørsmål til foreldre, med mål om å forbetre skulen for elevane
- at skulen gjer noko med det foreldra fortel

Responsivt foreldresamarbeid gir familien moglegheit for handling. Foreldre blir sett som verdifulle bidragsytarar til forbetring av praksis og tilsette ser på kritikk og uro som høve for læring.

3) Kjenn barn sine rettar

Vaksne som jobbar med barn må ha kunnskap om barn sine rettar og korleis gjere vurdering av barnets beste. Vaksne må vidare gjennomføre pliktene sine etter lovverket ovanfor barn.

Tilsette i barnehage og skule må særleg ha inngåande kompetanse om aktivitetsplikta, med delplikter, etter barnehagelova og opplæringslova. Det gjeld både kva lova betyr, men og kjennskap til eigne lokale retningslinjer.

Tilsette i barnehage og skule må utøve god forvaltningsskikk, - det vil seie å svare på e-post og førespurnadar, gi god informasjon og rettleiing.

Barn i Noreg har sterke rettar i barnehagelova[15], opplæringslova[16], grunnlova[17] og barnekonvensjonen[18]. Barneombodet si ekspertgruppe anbefaler i sin siste rapport at studentar i utdanningar retta mot barn må få opplæring om barnekonvensjonen og kva konvensjonen inneber for deira arbeid.[19] Vi støttar dette fullt ut.

Både barn og foreldre har rett til å medverke og rett til å bli høyrt i saker om psykososialt miljø.[20] I trygge omgjevnader er det lettast for barn og unge å ytre seg om kva dei sjølv treng, kva som gjer godt og når dei kjenner dei trivst og har det trygt.

---

[15] https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehagelova#KAPITTEL_8

[16] https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringslova#KAPITTEL_11

[17] https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5

[18] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnekonvensjonen-nynorsk/id87589/

[19] Barneombodet si ekspertgruppe anbefaler i sin siste rapport, «Ungdom om medvirkning og barnerettighetsvurderinger» (2021) at vaksne må få informasjon og opplæring om barnekonvensjonen, og korleis ein gjer ei vurdering av barnerettar. https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf

[20] Særleg i barnekonvensjonen (art 3 og 12), i grunnlova (§ 104), i opplæringslova (§ 9A-4), i barnehagelova (§ 3) og i forvaltningslova (§ 17).

Tiltak er skulen eller barnehagen sine grep, handlingar eller endring av praksis, som direkte kan forbetre barnet sin oppleving av det psykososiale miljøet. Tiltaka må vere konkrete. Tilsette må vite kvifor dei nyttar det eine eller det andre tiltaket og dei må vere medvitne kva ein vil oppnå med det. Det gjeld òg samtale som tiltak. Mobbeombodet avviser ikkje at samtale kan vere eit godt tiltak, men ein må vite kvifor ein har samtal og kva ein vil oppnå med samtalen. Skal ein bygge opp att tillit? Skal ein bli betre kjent med barnet? Skal barnet ha eit trygt rom for å fortelje om kva som skjer?

Risikovurdering av tiltaka er òg viktig, - kan tiltaket slå galt ut? Korleis? Kva gjer ein då?

Ein må halde fram arbeidet lengre enn ein trur for å sørgje for at sakene ikkje «blussar opp att» etter ei tid. Skulen/barnehagen må følgje særskilt med, ha nokre ekstra sjekkpunkt og ein plan for korleis ein følgjar opp etter at saka er avslutta.

4) Forstå

Alle tilsette i barnehage og skule må ha god kompetanse om grupper, gruppedynamikk, sosialt samspel og felles forståing av kva krenking og mobbing er.

Den vaksne må ha kompetanse og i tillegg anerkjenne at dei ikkje veit alt ein situasjon, og at involverte kan ha svært ulike opplevingar. Avgjerande faktorar for å lukkast med handtering av miljøsaker, er at den som handterer saka er trygg i arbeidet sitt, veit kva lovverket krev, og kva som vert forventa i møte med barn og foreldre. I tillegg må tilsette ha kapasitet til å handtere. Dette må barnehage- og skuleeigar ta ansvar for.

5) Be om hjelp

Tilsette må vite når dei kan og bør be om hjelp. Dei må òg ha naudsynt kompetanse tilgjengeleg når dei har behov for hjelp.

Spisskompetanse, til dømes gjennom skuleteam eller kommunale innsatsteam, kan vere eit døme på ein måte å løyse behovet for fagleg hjelp og støtte.

Vår erfaring er at leiarar og andre tilsette ute i barnehagar og skular er usikre på tolking av lovverk og praktiske konsekvensar av lovverk, og ønskjer støtte i arbeid med psykososialt miljø. Vi ser at mellom anna undersøking er ei delplikt som kan vere krevjande.

Når saker som gjeld psykososialt miljø har vorte handterte tenkjer vi òg det kan det vere nyttig å møtast for oppsummering og debrief; tankar om sjølve hendingane og korleis saka utvikla seg, men òg korleis prosessen var for tilsette – fekk den enkelte nok støtte og dekt sine behov undervegs? Gjennom ein slik prosess kan ein bli tryggare på både andre sine og eigne behov, og dermed stå stødigare ved neste møte med uro-melding eller utrygt miljø.

Vegen vidare

Mobbeombodet held fram arbeid for at barn og elevar skal få tatt i vare rettane sine til trygge og gode barnehage- og skulemiljø. Vi skal også i komande år vere eit lågterskeltilbod for barn, elevar og deira foreldre. Førespurnader som gjeld utrygge barnehage- og skulemiljø har høg prioritet, og vi ser stor nytte i å gi støtte til barn og foreldre i slike situasjonar.

Vi vil fortsetje arbeid med å gjere ombodstenesta kjend i Vestland. Det gjer vi både gjennom ulike oppdrag for foreldre og tilsette i barnehage og skule, og gjennom digitale treffpunkt som informasjon på nett, aktuelle innlegg i sosiale medium og webinar.

Mobbeombodet ser nytte i å støtte ansvarlege i arbeid med både førebygging og handtering av utrygge miljø og mobbing. Det vil vi halde fram med. Og vi vil vere pådrivarar for at kommunane etablerer eigna ressursar for sine tilsette i barnehage og skule. Å lukkast med handtering gir fleire gevinstar ut over det at barn får det trygt og godt att. Mellom anna ser vi at foreldre sin tillit til barnehagen og skulen aukar, og at leiing og tilsette vert tryggare i arbeid med handtering.

Å støtte barn, foreldre og tilsette i arbeid med å skape trygge miljø for alle, tenkjer vi er ein viktig del av ansvaret til kommunane.

Saman for trygge og gode barnehage- og skulemiljø!

Det er lettare å komme vidare med saka om ein forstår ho likt, men det er ikkje ei føresetnad. Ein kan likevel bli samd om kva barnet treng for at det skal bli betre.

- Onsøien og Drugli, 2010

Kjeldeliste

Barneombudet (2021), «Ungdom om medvirkning og barnerettighetsvurderinger», https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf

Breivik, K., Bru, E., Hancock, C., Idsøe, E. C., Idsøe, T., & Solberg, M. E. (2017). *Å bli utsatt for mobbing. En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak*. Henta 01.12.2020 frå https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/a-bli-utsatt-for-mobbing--en-kunnskapsoppsummering-om-konsekvenser-og-tiltak/

Drugli, Flygare og Nordahl (2016), *Relasjoner mellom elever,* https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/sosial-laring-gjennom-arbeid-med-fag/relasjoner-mellom-elever/larerelev-relasjonen-og-elevelev-relasjoner/

Drugli, M.B. & Onsøien, R. (2010) *Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger.* Cappelen Akademisk Forlag.

Drugli, M.B. & Nordahl, T. (2016). *Samarbeidet mellom skole og hjem,* Utdanningsdirektoratet. Henta 01.12.20 frå: https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/samarbeid-mellom-hjem-og-skole/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/

Lund, G. E. (2020). Responsivt forældresamarbejde i skolen. *Tema: Forældresamarbejde – en udfordring for læreruddannelsen og et vilkår for skolen. Studier i Læreruddannelse og Profession*. 5(1) (s. 52-72). Henta 01.12.2020, frå https://tidsskrift.dk/SLP/issue/view/8790/1160?fbclid=IwAR0X-VZabvXReLGLC0Bu4oMpH7qUSSowZ3Fzq9513Dlg0MppEsFwctwYxtc

Seland et al (2020), *Evaluering av ordning med fylkesvise mobbeombud for barnehage og grunnskole,* NOVA-rapport, https://www.udir.no/contentassets/a252bc9ffb8d43819923e1c2c164a51f/fylkesvise-_mobbeombud_nova-rapport-2020.pdf

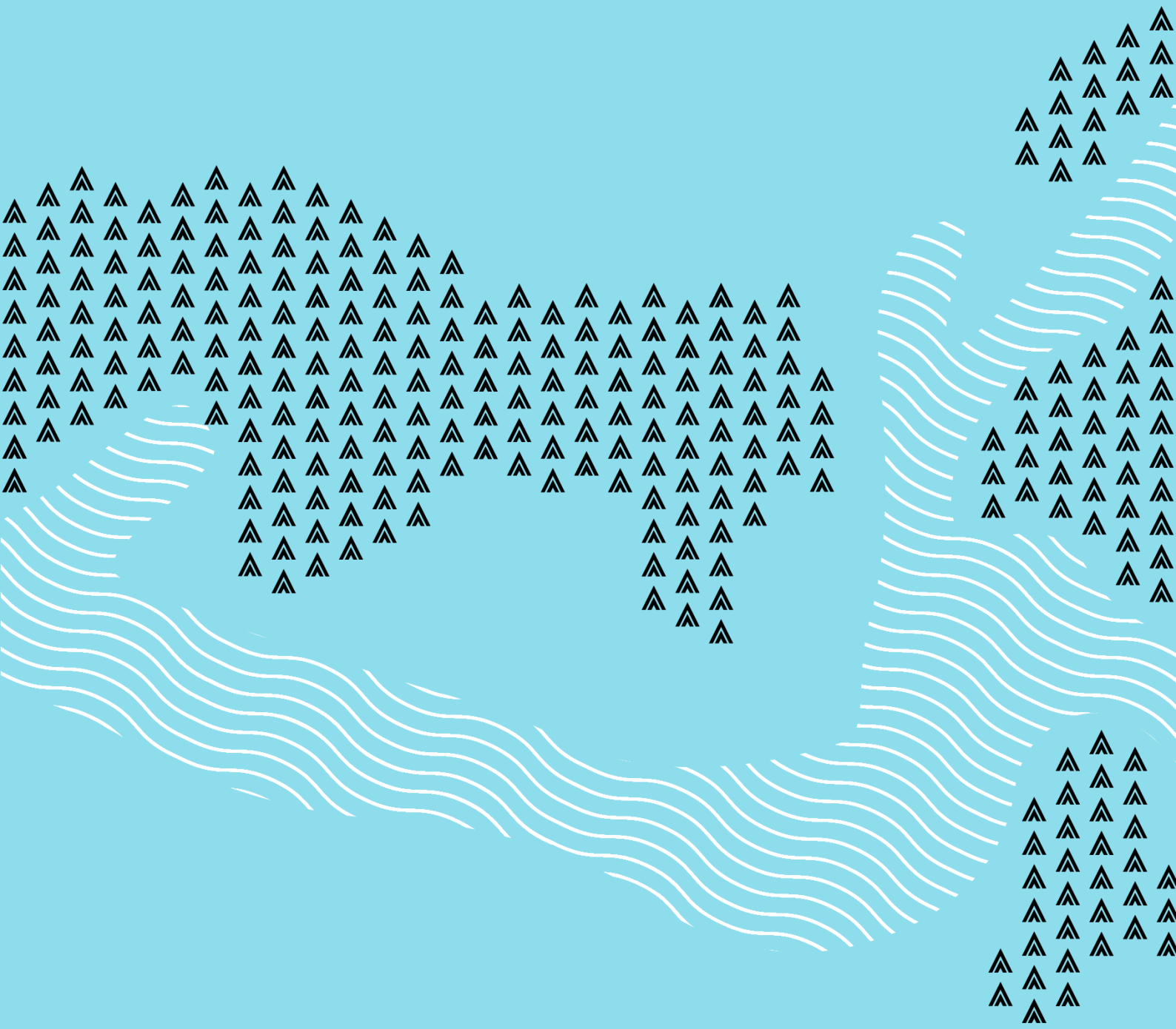

Til FKTs medlemmer

Nytt fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

- Adgang til å ha alle lukkede møter som fjernmøter, inkludert møter som skal lukkes på grunnlag av taushetsplikt
  Kommunal- og moderniseringsdepartementet har mottatt skriftlige og muntlige henvendelser om eventuell forlengelse av den midlertidige fjernmøteforskriften, som opphørte 1. august 2020. Flere av henvendelsene gjelder særlig adgangen til å ha alle lukkede møter som fjernmøter, inkludert møter som skal lukkes på grunnlag av taushetsplikt. I «Lov om midlertidige unntak fra kommuneloven og lov om interkommunale selskaper», foreslår departementet at folkevalgte organer kan holde fjernmøter også i de tilfellene møtene skal lukkes. Departementet foreslår også at organer i interkommunale selskap skal kunne holde fjernmøter og benytte elektronisk signatur på møteprotokollene. FKT har avgitt høringsuttalelse. Du kan lese høringsuttalensene her

  Det kan være verdt å lese høringsuttalelsen fra kontrollutvalget i Bergen. Den inneholder blant annet en beskrivelse av gode tiltak og rutiner for lukking av fjernmøter.

- Rettslig avklaring av kombinasjon av fysiske møter og fjernmøte for enkelte representanter
  Asker kommune har bedt om en rettslig avklaring av kombinasjonen av fysiske møter og fjernmøte for enkelte representanter. Når enkelte representanter kan delta digitalt, mens resten av organets medlemmer sitter fysisk samlet i et møtelokale, er det *ikke* et alminnelig (fysisk) møte i kommunelovens forstand, men et fjernmøte etter lovens § 11-7. Her kan du lese hele svaret fra departementet.

- Rettslig avklaring av kombinasjon av fysiske møter og fjernmøte for revisor og sekretær
  Kontrollutvalgssekretariatet for Romsdal stilte spørsmål til Fylkesmannen i Møre og Romsdal om et møte må defineres som fjernmøte dersom revisor deltar via digitale verktøy. Svaret fra fylkesmannen er at det da ikke er å betrakte som et fjernmøte. FKT og NKRF har i fellesskap sendt en henvendelse til departementet om hvordan dette stiller seg hvis kontrollutvalget møter samlet i et fysisk møte, men sekretariatet deltar digitalt. Hvilken status etter kommuneloven vil et slikt møte få – fysisk møte eller fjernmøte? Vi har ikke mottatt svar ennå.

Tidligere lovtolkninger fra departementet finner du på medlemssidene *«Spørsmål og svar» (krever pålogging),* eller på departementets side: Tolkningsuttalelser om kommuneloven 2018

Kurs og konferanser

Kontrollutvalgslederskolen 27.-28. oktober 2020, Gardermoen
KU-lederskolen er fullbooket og flere står på venteliste. Styret gjør løpende vurderinger av smittesituasjonen. Det er ennå 5 uker til, og ting kan endre seg både til det bedre og til det verre. Alle som har meldt seg på vil få nærmere informasjon om arrangementet og smitteverntiltak. Du kan lese mer om hotellets smitteverntiltak her.

Noter dere dato og sted for samlinger og konferanser våren 2021:

- Sekretariatskonferansen 16.-17. mars 2021, Lillestrøm

- Fagkonferansen 1.-2. juni 2021, Ålesund

Veiledere

- Håndbok for Internkontroll i sekretariatene
  Vi takker for innsendte høringssvar fra sekretariatene. Arbeidsgruppen vil legge fram et nytt utkast til styremøtet 27. oktober. Da vil styret også ta stilling til tilbakemeldingene om behovet for en mal for risikovurderinger.

- Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet
  Arbeidsgruppen som arbeider med denne veilederen har mandat til å utarbeide en mal for innhold og format på kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen.
  Vi tar sikte på at malen tas i bruk for uttalelsen til regnskapsåret 2020, dvs. våren 2021. Det betyr at arbeidsgruppen tar sikte på være ferdig med malen/veilederen innen utgangen av 2020. Veilederen vil bli presentert i et webinar i fm. høringsrunden senere i høst. Det kommer nærmere informasjon om det.

Annet faglig påfyll
Etikkonferansen avholdes i år digitalt den 22. september kl. 10.00 - 13.00 i regi av Kommunal og Moderniseringsdepartementet og TI-Norge

Dilemmasamling for kommuner og fylkeskommuner (KS, TI-Norge) 24 eksempler for refleksjon om etikk og antikorrupsjon i kommuner og fylkeskommuner

Styret
Styret hadde møte i Oslo 24. august. Tre av styremedlemmene deltok digitalt. Styret tok opp det forrige styrets styreevaluering og hadde en god diskusjon på forventningsavklaringer. Strategiplanen var hovedsaken på møtet. Protokollen fra møtet er lagt ut på medlemssiden (krever pålogging). Styret har sitt neste styremøte på Gardermoen 27 oktober. Da fortsetter styret med strategiarbeidet.

Nye medlemmer
Vi har fått to nye medlemmer i august og september: Velkommen til Hammerfest og Nordre Follo. Vi satser på å fortsette rekrutteringen utover høsten.

Bruk hjemmesiden vår! www.fkt.no Følg oss også på twitter og facebook De av dere som ønsker tilgang til medlemssidene kan sende en e-post til fkt@fkt.no for å få tildelt passord. Dette gjelder alle utvalgsmedlemmer. Send oss gjerne en e-post hvis du har noen gode tips eller hvis det er noe du lurer på.

FKT ønsker alle en koranfri høst!

SAMARBEIDSRÅDET
FOR SUNNHORDLAND

SUNN HORD LAND

REFERAT FRÅ EKSTRAORDINÆRT REPRESENTANTSKAPSMØTE I SAMARBEIDSRÅDET FOR SUNNHORDLAND

Måndag 4. oktober 2021, KL. 13.00 – 15.00, på Teams

Desse møtte:

Austevoll:
Edvard Johannes Stangeland
Joon Raymond Haugland
Håvard Endre Waage

Bømlo:
Inge Reidar Kallevåg
Anne Torhild Johannessen
Torunn Laurhammer

Etne:
Siri Klokkerstuen
Lars Olav Bergsvåg
Kenneth Lyng Karlsen

Fitjar:
Bård Inge Sørfonn
Grete Marit V. Maraas

Kvinnherad:
Hilde Enstad
Gaute Lund
Silvia Tofte

Stord:
Katrin Ankervold
Torbjørn Brosvik
Sigbjørn Framnes

Sveio:
Ruth Eriksen

Tysnes:
Ingrid Tysnes Stue
Ole Chr. Kjerrgård
Magne Storesætre

Frå Samarbeidsrådet møtte:
Mette Heidi Bergsvåg Ekrheim, Etne kommune

Frå administrasjonen:
Tora Haslum Myklebust
Anne Almås Tranøy

Forfall:
Jo Kjetil Strand – Fitjar kommune, Asle Halleraker – Sveio kommune, Arne Valen – Sveio kommune

Då var føre:

Sak 11/21 Opning av møte. Godkjenning av innkalling og sakliste
Sak 12/21 Val av
- Referent
- Møteleiar
- To representantar til underskriving av protokoll

Sak 13/21 Stifting av Geopark Sunnhordland AS

Sunnhordland, 4. oktober 2021

Inge Reidar Kallevåg	Torbjørn Brosvik	Torunn Laurhammer
Representantskapsleiar	Stord kommune	Bømlo kommune

REPRESENTANTSKAPSMØTE I SAMARBEIDSRÅDET FOR SUNNHORDLAND IKS
Måndag 4. oktober 2021 kl. 13.00 – 14.00, på Teams

Sak 11/21 **Opning av møte – godkjenning av innkalling og sakliste**

Sak 12/21 **Val av**

- Referent
- Møteleiar
- To representantar til underskriving av protokoll, i tillegg til representantskapsleiar

Det vart i møte sett fram følgjande forslag:
Referent – Tora Haslum Myklebust
Møteleiar – Inge Reidar Kallevåg
To representantar til underskriving av protokoll – Torunn Laurhammer, Bømlo kommune og Torbjørn Brosvik, Stord kommune

VEDTAK:
Samrøystes vedtak

Sak 13/21 **Stifting av Geopark Sunnhordland AS**

PÅ MØTE:

Innspel på vedtekter/generalforsamling
Det vart på møte spelt inn at det i vedtektene til Geopark Sunnhordland AS bør definerast kven som skal vera generalforsamling.

Det kom forslag om at representantskapet til Samarbeidsrådet skulle vera generalforsamling i Geopark Sunnhordland AS.

Administrasjonen vart beden om å sjekke ut om det kunne leggast til ein §7 i vedtektene som definerte dette. Revisor Ragnar Pettersen v/ RSM Norge AS melder følgande tilbake til administrasjonen:

> *Det fremgår av aksjelovens §5-2(1) at «Aksjeeierne har rett til å møte i generalforsamlingen, enten selv eller ved fullmektig etter eget valg. Møteretten kan ikke begrenses i vedtektene.»*
>
> *Dette betyr at det ikke kan vedtektsfestes at representantskapet skal utgjøre generalforsamlingen.*
>
> *Etter IKS-loven §16 er det styret som representerer selskapet utad og tegner dets firma. Tilsv. etter IKS lovens § 13 hører forvaltningen av selskapet under styret.*
>
> *Dette betyr at det er styret i Samarbeidsrådet som er generalforsamling i datterselskapet.*

Som det fremgår av ovennevnte § i aksjeloven kan aksjonæren la seg representere ved fullmektig.

Styret kan derfor, hvis det ønsker, gi representantskapet fullmakt til å representere seg i generalforsamlingen i datterselskapet.

Fra aksjelovens §5-2(2) fremgår det at «Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. Fullmakten skal være signert og datert. Fullmakten ansees å gjelde bare for førstkommende generalforsamling hvis det ikke går tydelig frem at noe annet er ment. Aksjeeieren kan når som helst kalle tilbake fullmakten. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for tilbakekall av fullmakten.»

Dersom ein ynskjer at Representantskapet skal utgjere Generalforsamlinga, så foreslår revisor at styret i Samarbeidsrådet for Sunnhordland gjer eit styrevedtak, om at Representantskapet har fullmakt til å representere dei i generalforsamlinga til Geopark Sunnhordland AS, og at fullmakta gjeld inntil den blir trekt tilbake.

På grunnlag av tilbakemeldinga frå revisor, legg administrasjonen fram sak til handsaming i styret til Samarbeidsrådet for Sunnhordland, som gjer det endelege vedtaket om kven som skal utgjere generalforsamlinga til Geopark Sunnhordland AS.

<u>Innspel konstituering av styre:</u>
I møte vart det spelt inn at ved konstituering av styre må det definerast kor lenge styret skal sitje.

I tillegg vart det i punkt *6. Styret og dagleg leiar i* Stiftingsdokumentet for Geopark Sunnhordland AS, peika på at alle i styret må stå oppført med namn.

Vestland fylkeskommune v/fylkestinget valde i møte 29.-30. september 2021 ut følgjande representantar til styre i Geopark Sunnhordland AS:
- Magne Rommetveit, medlem
- Gunnar Moland, varamedlem

Det foreslåtte styre i punkt 6. i stiftingsdokumentet vert dermed som følgjer:
- Liv Kari Eskeland, stortingsrepresentant
- John Inge Svendsen, geolog
- Bård Gram Økland, arkeolog
- Magne Rommetveit, repr. Vestland fylkeskommune (Gunnar Moland, vara)
- Torstein Hatlevik, hotelleigar og leiar i styringsgruppa i Visit Sunnhordland
- Stina Nordbak, samfunnsplanleggjar og leiar i Visit Austevoll
- Mette Heidi Bergsvåg Ekrheim, styreleiar i Samarbeidsrådet for Sunnhordland.

Dagleg leiar vert Tora Haslum Myklebust.

Grunna problem med tilkopling på Teams bad Hilde Enstad om å få røysta over forslag til vedtak via e-post. Representantskapsleiar gav positiv attendemelding på dette.

STYRET SITT FRAMLEGG TIL VEDTAK:

1. Representantskapet godkjenner at Geopark Sunnhordland AS vert etablert.
2. Representantskapet godkjenner stiftingsdokument, vedtekter og aksjeeigarbok.
3. Representantskapet gir styreleiar Mette Heidi Bergsvåg Ekrheim fullmakt til å ta seg av det praktiske i samband med etableringa av Geopark Sunnhordland AS.

VEDTAK:

Samrøystes vedtak

Sunnhordland, 4. oktober 2021

Inge Reidar Kallevåg	Torbjørn Brosvik	Torunn Laurhammer
Representantskapsleiar	Stord kommune	Bømlo kommune

KARMSUND HAVN

KARMSUND HAVN (IKS)
Postboks 186
5501 Haugesund
Tlf.: 52703750

Haugaland
Kontrollutvalgssekretariat IKS
Mottatt dato: 05.11.21
Journalført: 21/386/thalogh
Arkivkode: 217

Innkalling til møte i havnerådet

Det innkalles med dette til havnerådsmøte i Karmsund Havn IKS.
Møtet avholdes via Teams.

Tirsdag den 9.11.2021, kl.18.00

Til behandling i styremøtet foreligger:

HR-SAK 12/21 Salg av næringstomt

Forfall bes meddelt administrasjonen, som vil kalle inn vara.

Haugesund, 4.11.2021

Tore Gautesen
Havnedirektør

Haugaland brann og redning iks

Møteinnkalling

for

representantskapet for Haugaland brann og redning iks

Møtested: **Diktervegen 8, Haugesund**

Møtedato: **12.11.2021**

Tid: **09^{00}-12^{00}**

Ved forfall skal varamedlem møte. Hvis ikke medlem eller varamedlemmet kan møte skal dette meldes brannsjef.

SAKSLISTE

Sak nr	Tittel	Saksbehandling
21/014	Godkjenning av innkalling og saksliste	Vedtak
21/015	Godkjenning av protokoll 23.04.2021	Vedtak
21/016	Godkjenning av protokoll 24.08.2021	Vedtak
21/017	Budsjett 2022 med økonomi- og handlingsplan 2022-2025	Vedtak
21/018	Klageorgan i HBR iks	Vedtak
21/019	Orienteringssaker - status handlingsplan etter bekymringsmeldinger - status beredskapsanalyse status brannstasjoner	Orientering
21/020	Eventuelt	-

Sted: Haugesund
Dato: 18.10.2021

Gerd Helen Bø
representantskapsleder

Dag Botnen
brannsjef

ROGALAND KONTROLLUTVALGS SEKRETARIAT

Forum for kontrollutvalg i Rogaland inviterer til konferanse

Konferanse for kontrollutvalgene

Quality Hotel Residence, Sandnes - 2 desember 2021

PROGRAM

09:00 – 10:00	**Registrering og mingling**
10:00	**Velkommen**
10:05 – 11.15	**Koronapandemien** Foredrag ved Geir Sverre Braut, seniorrådgiver, professor (HVL), SUS.
11:15	**Pause – 15 minutter**
11:30 – 12.15	**Kommuneøkonomi** Økonomidirektør Sandnes kommune Torunn S Nilsen
12:15 – 13.00	**Lunsj**
13.00 – 13.15	**Kulturelt innslag ved Sandnes kulturskole**
13:15 – 14.00	**Skråblikk på erfaringer fra kontrollutvalgets arbeid** Utvalgsledere bidrar med sine refleksjoner rundt kontrollutvalgs-lederrollen. Hva så de for seg når de tok på seg denne rollen og ble det som forventet?
14:00	**Pause – 15 minutter**
14:15 – 15.15	**Konsekvensen av korona-pandemien for kommunene** Rogaland revisjon IKS
15:15	**Pause – 10 minutter**
15:25	**Årsmøte – Forum for kontrollutvalg i Rogaland**

Pris kr 950,- pr deltaker

Påmelding til **mette.jensen.moen@rogfk.no** senest innen utgangen av mandag 15. November 2021. Påmelding må inneholde: navn, verv/funksjon, kommune/firma, mailadresse.

Kontrollutvalgsmedlemmer som oppgir mailadresse, vil få årsmøtesakene tilsendt via e-post før konferansen.

NKRFs Kontrollutvalgskonferanse 2022

Tilbake til kursoversikten

Nøkkelinfo

Fra/til	2.2—3.2
Påmeldingsfrist	16.12
Pris	Annonseres senere
Sted	The Qube - Clarion Hotel & Congress Oslo Airport, Gardermoen
Varighet	2.2.: 10.00 - 17.00 3.2.: 09.00 - 13.00

Vi har gleden av å invitere til NKRFs årlige Kontrollutvalgskonferanse 2. - 3. februar 2022, igjen på Gardermoen. Vi benytter ***The Qube***, som ligger i tilknytning til hotellene Clarion Hotel & Congress Oslo Airport og Comfort Hotel RunWay.

Fra den første konferansen i 2005 med ca. 300 deltakere har dette årlige arrangementet vokst betydelig og etablert seg som det viktigste og største treffpunktet for kontrollutvalgene i kommunal sektor. I 2021 samlet konferansen rundt 400 deltakere *digitalt*. Deltakerrekorden er fra 2020 med ca. 800 deltakere.

Målgruppe

Ledere og medlemmer av kontrollutvalg, kontrollutvalgssekretærer, revisorer, ordførere, kommunedirektører og ellers alle med interesse for kontroll, revisjon og tilsyn i kommunal sektor.

Programmet blir annonsert til høsten. Hvis du har forslag til temaer og/eller innledere kan du sende en e-post til post@nkrf.no. Sett av datoene allerede nå. Mer informasjon kommer senere.

Etterutdanning:

- 11 timer iht. NKRFs krav til etterutdanning

Vestland fylkeskommune

FOLKEVALDOPPLÆRING FOR KONTROLLUTVALA I TIDLEGARE HORDALAND FYLKE

15. – 16. februar 2022

Solstrand Hotel & Bad
Solstrandveien 200
5201 Os

Praktiske opplysningar

Stad: Solstrand Hotel & Bad, Solstrandveien 200, 5201 Os, telefon: 56 57 11 00

Tid: Registrering (og noko å bita i) frå 15. februar 2022 kl. 09:15

Start: 15. februar 2022 kl. 10:00
Slutt: 16. februar 2020 kl. 14:15

Det er fri tilgang til Solstrand si gode velvære-avdeling.

Oppgjer: Pris pr. deltakar er stipulert til ca. kr. 3 900. Dette skal dekke det hotellet skal ha for heile opphaldet og faktura vert i si tid send frå hotellet direkte til den einskilde kommune.

Påmelding innan: 01.11.2021.

Arrangør: Vestland fylkeskommune, v/ sekretariat for kontrollutvalet.

Kontaktopplysningar:

kontrollutvalet@vlfk.no

Helge Inge Johansen | helge.inge.johansen@vlfk.no | Mob. 402 03 664 (Påmelding primært til Helge)

Hogne Haktorson | hogne.haktorson@vlfk.no | Mob. 911 05 982

Diverse

- Eventuelle allergiar eller anna som hotellet må få beskjed om, meldast til sekretariatet snarast etter påmelding.

Kontrollutvalsboka:

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kontrollutvalgsboken/id2468270/

Fylkesmannen i Nordland – enklere kontrollutvalsbok

https://www.fylkesmannen.no/Nordland/Kommunal-styring/Nyheter---kommunal-styring/Veileder---kontrollutvalg/

Program dag 1: 15.02.2022

Tid	Tema	Førelesar
09.15	Registrering / noko å bita i	
10.00	Opning	Kontrollsjef Hogne Haktorson
10.10	Forventningar til kontrollutvalet	v/ ein ordførar.
10.25	Kommunelov og kontrollutval («The best of kommuneloven»)	Sekretariatet Kjartan Haugsnes
10.40	Kommunal Økonomisk Bærekraft (KØB)	Sekretariatet Einar Ulla
10.55	*Beinstrekk*	
11.10	Kommunal Økonomisk Bærekraft (KØB) del 2	Sekretariatet Einar Ulla
11.30	Henvendingar Med eksempel frå kontrollkvardagen.	Deloitte AS Birte Bjørkelo
12.30	*Lunsj*	
13.30	Henvendingar Gruppearbeid	Deloitte AS Birte Bjørkelo
14.30	*Beinstrekk*	
14.45	Kvar og korleis hamnar ein kommune i trøbbel i høve regelverk for offentlege anskaffingar? Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA)	Fagansvarlig for KOFA i Klagenemndssekretariatet, Line Rakner

15:30	Kaffipause	
15:45	Kva betyr kontrollutvalet sitt arbeid for kommunedirektøren?	Kommunedirektør i Bømlo kommune, Kjetil Aga Gjøsæter
16:15 16:30	Avslutning og oppsummering dag 1	Kontrollutvalsleiar i Samnanger kommune, Arild Røen.
19.30	Middag	

Program dag 2: 16.02.2022

Tid	Tema	Førelesar
09.00	Statleg tilsyn og tilsynskalender som verkemiddel. Forskjellen mellom forvaltningsrevisjon og tilsyn.	Statsforvaltaren i Vestland v/ seniorrådgjevar Jorunn Fosse Fidjestøl
10:00	Forvaltningsrevisjon og rolla til kontrollutvalet Kva er ei god bestilling?	Sekretariatet Roald Breistein
10.30	*Kaffipause og utsjekking*	
10.50	Forvaltningsrevisjon og rolla til revisor	Deloitte AS Birte Bjørkelo
11.15	Gruppearbeid med case forvaltningsrevisjon	Sekretariatet Deloitte
12.30	*Lunsj*	
13:30	Presentasjon av gruppearbeid	Presentasjon v/gruppene
14:00 14:15	Avslutning og vel heim	Hogne Haktorson